गाउँ बस्तुगत बिवरण

Village Profile

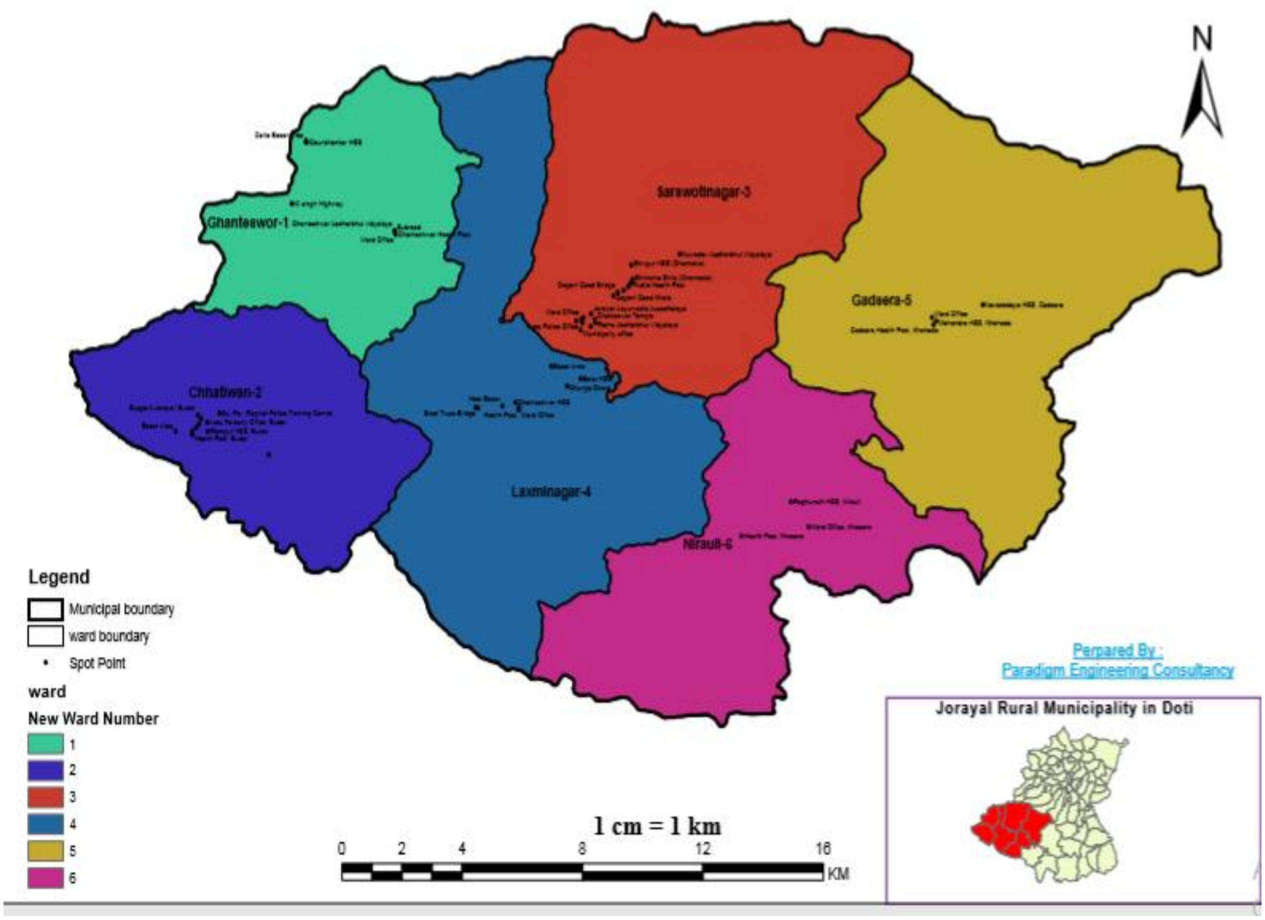

जोरायल गाउँपालिका, डोटी

२०७५

प्रकाशकीय

२०७२ साल असोज ३ गते नयाँ संबिधान जारी भएसंगै मुलुकमा लोकतान्त्रिक गणतन्त्र संस्थागत भएको छ। नेपाली जनताको लामो त्याग र बलिदानीपछि प्राप्त नयाँ संधिबानले देशमा संघात्मक शासन व्यवस्था कायम गरेको छ। संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरि देशको शासकीय संरचना तीन तहमा बिभाजन गरिएको छ। संबिधानले तीनवटै शासकीय संरचनाहरुलाई संबैधानिक मान्यता दिनुका साथै तीनबटै सरकारका अधिकार सूचीहरु समेत तय गरेको छ। सोही अनुसार तीनवटै तहका निर्वाचनहरु सम्पन्न भई जनप्रतिनिधिहरुले सेवा प्रवाहका साथै विकास निर्माणका कार्यहरुमा समेत तिव्रता दिएको वर्तमान अवस्था छ।

जनताको नजिकको सरकार स्थानीय तह हो। जनताका दैनिक प्रशासकीय कार्यहरु, आवश्यकता र चाहना तत्काल पुरा गर्न सजिलो होस् भन्नका लागि नै स्थानीय तहहरुलाई शासकीय स्वरुप दिईएको छ। यस अवस्थामा स्थानीय तहहरुले जनचाहना अनुसार सेवा प्रवाह र द्रुत विकास गर्नु जरुरी छ। कुनै पनि विकास योजना निर्माण गर्दा सवैभन्दा पहिले सूचनाको आवश्यकता पर्दछ। स्थानीय तहको बर्तमान अवस्थाको बारेमा जवसम्म जानकारी हुँदैन तवसम्म योजना निर्माण गरेर पनि त्यति सान्दर्भिक हुँदैन।

यस अवस्थालाई मध्येनजगर गर्दै यस जोरायल गाउँपालिकाले 'गाउँ बस्तुगत विवरण-Village Profile) तयार गरेको छ। यो विवरण तयार भईसकेपछि आगामी बर्षहरुमा निर्माण हुने योजनाहरु र अन्य सेवा प्रवाहहरु यस विवरणमा उल्लेखित सूचनाहरुलाई आधार बनाएर तयार गर्न गाउँपालिकालाई सहज हुनेछ। साथै सुशासन, पारदर्शिता र उत्तरदायित्वको क्षेत्रमा समेत यस विवरणले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने छ। गाउँपालिकामा काम गर्न आउने अन्य संघसंसस्थाहरुलाई पनि यो विवरण सन्दर्भ सामग्रीको रुपमा उपयोगी हुने विश्वास लिएका छौं।

कुनै पनि अध्ययन आफैमा पूर्ण हुँदैन। त्यस्तै यस बस्तुगत विवरणमा पनि केही कुरा छुटेका हुन सक्छन्। ति छुटेका कुराहरु वा अन्य कुनै त्रुटीहरु भए गाउँपालिकामा जानकारी गराई सहयोग गरिदिन हुन आग्रह गर्दछौं।

गाउँपालिकाले गाउँ बस्तुगत विवरण तयारी गर्ने जिम्मेवारी परामर्शदाता संस्था समान पहुँच विकास केन्द्र (सिड) नेपाललाई दिएकोप्रति हामी गाउँपालिकाप्रति कृतज्ञ छौं। यस बस्तुगत विवरण तयार गर्ने क्रममा गाउँपालिकाबाट आवश्यक पर्ने सूचनाहरु समयमै उपलव्ध गराएर सहयोग गर्नु हुने गाउँपालिकाका अध्यक्ष दुर्गादत्त ओझा, उपाध्यक्ष जमुना बोहरा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समिर भण्डारी, वडाध्यक्षहरु, गाउँकार्यपालिकाका सदस्यहरु, वडा सदस्यहरु, गाउँ कार्यपालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरु, बिषयगत निकायका कर्मचारीहरुप्रति आभार व्यक्ति गर्दछौं। यस कार्यमा सहयोग गर्नु हुने सूचना संकलनकर्ता, सूचनादाता र अन्य सहयोगी सवैलाई हार्दिक धन्यवाद छ।

सूचना तालिकीकरणमा सहयोग गर्नु हुने ईश्वर केसी, सूचना बिश्लेषण एवं बस्तुगत विवरणलाई अन्तिम रुप दिनु हुने पत्रकार रामहरी ओझाप्रति पनि संस्था आभारी छ। धन्यवाद।

शेरवहादुर मल्ल (अध्यक्ष)

समान पहुँच विकास केन्द्र (सिड) नेपाल, डोटी

जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुखको मन्तव्य

गाउँपालिकाका अध्यक्षको भनाई

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको भनाई

बिषय सूची

परिच्छेद १

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

१.२ उद्देश्य

१.३ बस्तुगत विवरण तयारी गर्नका लागि कानुनी तथा नीतिगत आधारहरु

१.४ तयारीका चरण

१.५ वस्तुगत विवरणको सीमा

परिच्छेद २

गाउँपालिकाको चिनारी

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण

२.३ राजनीतिक अवस्थिति

२.४ धरातलीय अवस्था

२.५ प्राकृतिक सम्पदा

२.७ विकासका सम्भावनाहरु

परिच्छेद ३

पारिवारिक विवरण तथा जनसंख्याको अवस्था

३.१ वस्ती र घरपरीवार विवरण

३.२ जनसंख्या वितरणको अवस्था

३.३ उमेरको आधारमा जनसंख्या विवरण

३.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

३.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

३.६ जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण

३.७ घरमुलीको विवरण

३.८ पेशाका आधारमा जनसंख्या विवरण (१४ बर्षमाथी)

३.९ आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या विवरण

३.१० अपागंताको आधारमा जनसंख्या विवरण

३.११ बसाई सराई सम्बन्धी विवरण (२०७४)

३.१२ व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरण (२०७४)

३.१३ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाट लाभान्वित विवरण

परिच्छेद ४

आर्थिक अवस्था

४.१ प्रमुख आर्थिक विवरण

४.२ भूउपयोग तथा स्वामित्व

४.३ कृषि तथा पशु विकास

४.४ पर्यटन विकास

४.५ उद्योग, व्यापार तथा वैंकिङ्ग

परिच्छेद ५

सामाजिक अवस्था

५.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

५.४ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशिकरण

५.५ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

५.६ कला, भाषा तथा संस्कृति

५.४ शान्ति तथा सुरक्षाको अवस्था

परिच्छेद ६

वन तथा वातावरणीय स्थिति

६.१ वन क्षेत्रको अवस्था

६.५ विपद् जोखिम व्यवस्थापन

परिच्छेद ७

भौतिक विकासको अवस्था

७.१ यातायात पूर्वाधार

७.२ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

७.३ सञ्चार तथा प्रविधि

७.४ आवास तथा भवन

परिच्छेद ८

संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

८.१ संगठनात्मक तथा मानव संशाधनको अवस्था

८.२ सेवा सुविधा संचालन र व्यवस्थापन

८.३ संस्थागत सम्बन्ध र नागरिक संगठन

८.४ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली

अनुसूचीहरु

परिच्छेद १

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि :

वस्तुगत विवरण भन्नाले कुनै स्थान, क्षेत्रमा रहेको जनसख्या, भौगोलिक अवस्था, समाजिक विशेषता, प्राकृतिक सम्पदा, आर्थिक अवस्था, विकासको स्थिति आदि स्पष्ट हुने आधारभूत तथ्यांक, सूचक वा आधाररेखाको विवरण रहेको दस्तावेज हो । वस्तुगत विवरणलाई नेपालीमा "पार्श्वचित्र" पनि भनिन्छ । Profile शब्दलाई भूगोल, ईन्जिनियरिङ, चिकित्सा शास्त्र आदि क्षेत्रमा फरक फरक वस्तुको विशेषता विश्लेषण गर्न प्रयोग गरिएता पनि कुनै प्रशासनिक वा भौगोलिक क्षेत्र बारेको तथ्याङ्क प्राप्ती, विश्लेषण तथा प्रस्तुती गरिएको विवरणलाई पनि वस्तुगत विवरण (एचयार्षभि) भन्ने गरिएको छ । विगतमा जिल्ला, नगर तथा गाउँको वस्तुगत विवरणको अभिलेख राख्ने तथा अद्यावधिक गर्ने प्रचलन रहेको थियो । केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग र मातहतका तथ्याङ्क कार्यालयहरुबाट जिल्लाको वस्तुगत विवरण र प्रकाशन गर्ने गरिएको थियो । साथै बिगतमा पनि स्थानीय निकायहरु, बिषयगत कर्यालयहरु, शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि आदिले समेत तथ्याँकहरु संकलन गरि प्रकाशन गर्ने गरिएको थियो । केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुले तयार तथा प्रकाशन गर्दै आएको वस्तुगत विवरणमा मुख्य गरेर जनसंख्या, सम्पत्ति तथा आवास सम्बन्धी अधिकतम विवरण समेटेको पाइन्छ भने स्थानीय निकायको पहल तथा नेतृत्वमा तयार वस्तुगत विवरणमा जनसंख्या, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, भौतिक, वन तथा वातावारण र संस्थागत विवरण समावेश भएको पाइन्छ ।

नेपालको संविधान अनुसार नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन, स्थानीय तह शासन सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी विधेयक, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा स्थानीय तहको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश, २०७४, स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ ले स्थानीय तहलाई आ-आफ्नो क्षेत्रको वार्षिक, आवधिक तथा रणनीतिक र दीर्घकालिन योजनाहरु तयार गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने र अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । सो अनुसार स्थानीय तहको रणनीतिक/आवधिक, एकीकृत एवं बार्षिक योजना तर्जुमा र नतिजा अनुगमनको लागि क्षेत्रगत स्थितिसहित स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण तयारी आवश्यक रहेको छ । उक्त विवरणमा आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, वन तथा वातावरण र संस्थागत विकासका क्षेत्रमा जोरायल गाउँपालिकाभित्र रहेका भौतिक, प्राकृतिक, धार्मिक, साँस्कृतिक, सामाजिक, मानवीय श्रोत साधनहरुको तथ्याङ्कको विश्लेषण र प्रस्तुती संलग्न हुन आवश्यक भएकोले यो बस्तुगत विवरण तयार गरिएको हो ।

१.२ उद्देश्य : जोरायल गाउँपालिकाको गाउँ बस्तुगत विवरण पुस्तिका तयार गर्नुका निम्न उद्देश्यहरु रहेका छन :

- संघीय शासन प्रणाली बमोजिम गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गर्ने कानूनी र नीतिगत व्यवस्थाको परिपालना गर्ने

- विषय-क्षेत्रगत स्थितिसहित स्तरीकृत तथ्याङ्कीय सूचकहरु प्रदान गर्ने,
- गाउँपालिकाको बिषयमा प्रवाह हुने सूचनाहरुमा एकरुपता ल्याउने,
- गाउँपालिकाको बास्तविक अवस्था पत्ता लगाई आगामी दिनमा सोही अनुसारका नीति, कार्यक्रम तथा योजनाहरु बनाउन आधार प्रदान गर्ने ।

१.३ बस्तुगत विवरण तयारी गर्नका लागि कानुनी तथा नीतिगत आधारहरु :

१.३.१. नेपालको संविधान : नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (४), धारा २१४ को उपधारा (२), धारा २२१ को उपधारा (२), धारा २२६ को उपधारा (१) अनुसार स्थानीय तहको अधिकारको सूची अनुसूची ८ मा व्यवस्था गरेको छ । उक्त अनुसूचीको क्रमसंख्या ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकार तथा क्रमसंख्या १७ मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत गरेको छ ।

१.३.२ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरुको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन : नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको कार्य विस्तृतीकरणले केन्द्रीय तथ्याङ्क अन्तर्गत तथ्याङ्क सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीको व्यवस्थापन र गुणस्तर निर्धारण, राष्ट्रियस्तरको गणना र सर्वेक्षण व्यवस्थापन, नेपाल स्टयाण्डर्ड वर्गीकरण र मापदण्ड विकास र प्रयोग र तथ्याङ्कसम्बन्धी सल्लाहकारी भूमिका बारे उल्लेख गरेको छ । यसैगरी प्रदेश तथ्याङ्क अन्तर्गत तथ्याङ्क सम्बन्धी प्रदेश नीति, कानून तथा मापदण्ड, नेपाल स्टयाण्डर्ड वर्गीकरण र मापदण्ड अनुसार प्रादेशिक तहको तथ्याङ्क व्यवस्थापन, प्रदेश तहको तथ्याङ्कको सूचना प्रणाली व्यवस्थापन तथा प्रादेशिक तथ्याङ्कीय अभिलेख संरक्षण र व्यवस्थापन आदी उल्लेख गरेको छ । संविधानको अनुसूची ८ को स्थानीय तहको एकल अधिकारको विस्तृतीकरणले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, वेरोजगारको तथ्याङ्कसहित स्थानीय तहको आधारभूत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, तथ्याङ्कीय अभिलेख व्यवस्थापन, सूचना तथा प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ ।

१.३.३ स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ : यस दिग्दर्शनको दफा १ मा “प्रत्येक स्थानीय तहले वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जूमा सहभागितामुलक प्रक्रियाबाट नतिजामुलक ढंगले गर्नु पर्ने र योजना र बजेट तर्जूमा गर्नु पूर्व स्थानयि तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ स्थिति देखिने गरी वस्तुगत विवरण ९एचयाषभि० तयार गर्नु पर्ने छ” भन्ने व्यवस्था रहेको छ ।

१.३.४. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ : स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ को उपदफा २ को च (२) र (३) ड को (२), (४), (५) र (६) मा स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन, दफा ११ को उपदफा २ थ १), (२) (३), (४) र (५) मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन तथा दफा १२ को वडा समितिको काम, कर्तव्य अधिकार अन्तर्गत उपदफा २ को ख मा तथ्याङ्क अद्यावधिक तथा संरक्षण अन्तर्गत खण्डीकृत तथ्याङ्क र सूचनासहितको वडाको पार्श्वचित्र तयार तथा अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

१.४ तयारीका चरण :

१.४.१ वस्तुगत विवरण ढाँचा, औजार तथा कार्यविधि तयारी : यस चरणमा वस्तुगत विवरण किन, कसरी, कहिले र कसले गर्ने भनी सबै तहगत प्रक्रिया निर्धारण गर्न शुरुवाती चरणमा वस्तुगत विवरणको सूचकगत स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण औजार र कार्यविधि तयारी गरिएको थियो । यस क्रममा पारिवारिक तथ्याँक संकलन र संस्थागत सूचना संकलनका लागि छुट्टाछुट्टै प्रश्नावली समेत तयार गरिएको थियो ।

१.४.२ वस्तुगत विवरण तयारी कार्यशाला : वस्तुगत विवरण तयारीको लागि गाउँपालिकाले कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी र सरोकारवालाहरु बीच वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्कको स्रोत तथा तयारी विधिबारे साझा धारणा, बुझाई र अपनत्व कायम गर्न कार्यशाला आयोजन गरेको थियो । उक्त कार्यशालामा वस्तुगत विवरण तयारीको उद्देश्य, अवधारणा, कानूनी तथा नीतिगत आधार, तयारी विधि तथा प्रक्रिया, तथ्यांक संकलन फाराम र सूचना प्रविधि, सरोकारवालाहरुको पहिचान तथा भूमिका र कार्ययोजना सम्बन्धमा प्रस्तुतिका बारेमा छलफल गरिएको थियो । कार्यशालामा गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरु, प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, विषयगत कार्यालयका प्रमुखहरु र गाउँपालिकाबाट छनौट गरिएका स्थानीयस्तरको जानकार विशेषज्ञ बा नागरिक समाजका व्यक्तिहरुको सहभागिता रहेको थियो । उक्त कार्यशालाले नमुना प्रश्नावली स्वीकृत गरी कार्य गर्न सहमति दिएको थियो ।

१.४.३ सहजकर्ता तथा गणक छनौट अभिमुखीकरण र परिचालन : गाउँपालिकाको सहयोगमा परामर्शदाता संस्थाले छनौट गरेका परिगणहरुका लागि एक दिने अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो । उक्त अभिमुखीकरण कार्यक्रममा बस्तुगत विवरण तयार गर्नुको उद्देश्य, बस्तुगत विवरण तयार गर्दा सूचनाको महत्व र तथ्याँक संकलन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु सहित प्रश्नावलीमा छलफल गरिएको थियो ।

१.४.४ तथ्याङ्क संकलन : वस्तुगत विवरणकालागि यस कार्यविधि बमोजिम निर्धारित फाराम प्रयोग गरी आवश्यक तथ्याङ्क, सूचना वा विवरण संकलन गरिएको थियो । वस्तुगत विवरणको स्तरीय सूचकगत ढाँचा अनुसार मुख्य गरेर संस्थागत र पारिवारिक सर्वेक्षण गरी प्राथमिक र द्वितीय दूई प्रकारका श्रोतबाट तथ्याङ्क संकलन गरिएको थियो । वस्तुगत विवरण तयारी गर्न प्राथमिक स्रोतबाट सूचना संकलन र प्राथमिक स्रोत उपलब्ध नहुने अवस्था भएमा द्धितिय श्रोत मार्फत विवरण संकलन गरिएको थियो ।

१.४.५ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी : श्रोत नक्सा तयार गर्नका लागि परामर्शदाता संस्थाले पेराडिग्मईन्जिनियरिङ्ग कन्सल्टेन्सी नामक कम्पनीलाई परिचालन गरेको थियो । उक्त कम्पनीले स्थलगत रुपमा जिपिएस प्रविधिको माध्यमबाट नक्सा तयार गरेको थियो । यस्तै पारिवारिक विवरण तथा संस्थागत सर्वेक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्कलाई तथ्याङ्कको प्रकृति, श्रोत र आवश्यकता अनुसार प्रशोधन तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

१.४.६ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी : वस्तुगत विवरणको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि, वस्तुगत विवरण तयारी कार्यशाला, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण प्रक्रियाको अन्तिम परिणाम वस्तुगत विवरण र श्रोत नक्शाको आधारमा वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयार तयार भएको छ । यसमा तथ्याङ्क विश्लेषण गरी प्राप्त भएको सूचनालाई क्षेत्रगत, लैंगिक तथा सामाजिक आधारमा खण्डीकृत गरी निर्धारित ढाँचा बमोजिमका तालिका, सूचकांक, ग्राफ र चित्र, नक्शा, आदि बीच तार्किक सम्बन्धको आधारमा क्रमबद्ध तरिकाले प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.४.७ वस्तुगत विवरण सुझाव संकलन : बस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयार भएपछि गाउँसभाका सदस्यहरु, बिषयगत निकायका प्रतिनिधिहरु र स्थानीय बुद्धिजीवीहरुसंग छलफल गरि सुझावहरु संकलन गरिएको थियो । सुझावहरु संकलन गर्दा तथ्याँकहरुको शुद्धता, ऐतिहासिक, धार्मिक, प्राकृतिक महत्वका सूचनाहरुको बिषयमा पनि छलफल गरिएको थियो ।

१.४.८ गाउँ वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी : प्रारम्भिक मस्यौदा तयार भई उक्त मस्यौदामाथी गाउँसभाका सदस्यहरुबीच छलफल गरी आएका सुझावहरुलाई समेत समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

१.५ वस्तुगत विवरणको सीमा : यो बस्तुगत विवरण जोरायल गाउँपालिकाको भएका कारण गाउँपालिका कार्यक्षेत्रभित्र रहेका सम्पूर्ण परिवार संख्या, जनसंख्या, परिवारको शिक्षा अवस्था, पेशागत अवस्था, उत्पादनको अवस्था, बसोवासको अवस्था आदिलाई समावेश गरिएको छ । यस्तै जोरायल गाउँपालिकामा रहेको संस्थागत अवस्था, श्रोत साधनको अवस्था, जडीबुटीको अवस्था लगायतका बिषयहरुलाई यसमा समावेश गरिएको छ ।

परिच्छेद २

गाउँपालिकाको चिनारी

२.१ भौगोलिक अवस्थिति :

२.१.१. सिमाना :

पूर्व : बडीकेदार गाउँपालिका

पश्चिम : डडेल्धुरा जिल्ला :

उत्तर : शिखर नगरपालिका र डडेल्धुरा जिल्ला

दक्षिण : कैलाली जिल्ला

२.१.२ जम्मा जनसंख्या : २१६६७

महिला जनसंख्या : ११०२३

पुरुष जनसंख्या : १०६४२

तेश्रो लिङ्गी : २

परिवार संख्या : ३८०३

लैङ्गिक अनुपात : ९६.५४(प्रति सय महिलामा)

जनघनत्व : ५१.७०

परिवारको औषत आकार : ५.६९

२.१.३ भौगोलिक जानकारी

समुद्री सतह देखिको उचाई :

आक्षाँश :

देशान्तर :

कुल क्षेत्रफल : ४१९.०९ बर्ग किलोमिटर

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण :

यस गाउँपालिका क्षेत्रको नाम "जोरायल" किन रहन गयो भन्ने बिषयमा एकमत देखिदैन । तर महाभारतको कथा अनुसार क्रममा भीमले जरासन्ध नामक राक्षकलाई दुई तिघ्रा समातेर बिचोबिच च्यातेर फाल्दा एक भाग यस क्षेत्रमा परेको हुँदा जरासन्धबाट 'जरालय' हुँदै 'जोरायल' भएको हो भन्ने धेरैको मत छ । कौरवहरुसंग जुवा हारेपछि १२ बर्षको बनबास र एक बर्षको गुप्तबासका क्रममा संयोगले एकदिन उनीहरू 'जोरायलको शिरस्थानस्थित चौड़ेथल महाभारत पर्वत' मा आइपुगे । चौड़ेथल जगत्तड़ी पर्वतको बसाइसितै एकदिन त्यहाँबाट तलतिर पर्ने 'जोरायल'को भौगोलिक दृश्य हेर्न जाँदा चौतर्फी भौगोलिक एवं प्राकृतिक सुन्दरताले ओतप्रोत भएको र बीचमा उपत्यका जस्तो परेकोसम्म फाँटलाई जलमग्न अवस्थामा देखे । त्यो जलमग्नताको रहस्य बुझ्न समग्र भूगोल परीक्षण गर्दा त्यसको पुछारस्थान अर्थात् निकास मार्ग 'नङ्गेउठी' (बेत्थीखोला) भन्ने ठाउँमा वरपरबाट दुईवटा डाँडाहरू तलैसतह देखि आपसमा मिलेको र माथिको भाग एक आपसमा खुला रहँदा सतहबाट पानी जम्मा भएर त्यसको झण्डै १०० मिटर माथिबाट पानी उतातिर छहरा जस्तो भई बग्दा जलमग्नता रहेको देखे ।

उनीहरुले जोरायलको जल निकास गरेर त्यसलाई बस्ती योग्य बनाइदिने योजना सहित दुई डाणाहरू जोड़िएको ठाउँ 'नङ्गेउठीमा' जल निकासमार्ग बनाए । यसरी जोरायलको जल निकास भइसकेपछि विगतमा जलमग्न स्थानको भू-भाग कहाँ के-कस्तो रहेछ भनी माथि हेर्दै जाँदा हालको सिलङ्गीबाग भन्ने ठाउँमा यौटा अजङ्ग र अर्धअंग भएको जीव त्यहाँ लडिबुडी गरिरहेको अवस्थामा देखियो । 'मगधदेशमा राक्षस जरासन्धसँग भगवान श्रीकृष्णको युद्ध हुँदा पाण्डव भ्राता भीमले भगवान कृष्णको संकेतमा दुई खुट्टा समाति च्यातेर अर्ध अंग बनाई शरीरको यौटा आधा फक्लेटो आकास मार्ग तिर फाल्ने क्रममा कसरी-कसरी यहाँ आइपरेको प्रत्याभूति हुन पुग्यो किनभने मगधदेशमा भएको 'जरासन्ध'+कृष्णयुद्धमा पाण्डव सखाहरू सहभागी थिए भन्ने कुरा श्रीमद्भावगत महापुराणको 'दशंम-स्कन्ध'मा आख्यानात्मक वर्णन पाइन्छ ।

राक्षस जरासन्धले त्यहाँका राजा-महाराजादेखि सर्वसाधारण जन जीवनमाथि हिंसात्मक आतंक र उपद्रव मचाएका कारण युद्धमा यस्तो दुर्दशा गरिएको कुरा अवगत भएपछि उसको सचेतन शारीरिक अर्धांशले पुनः जोरायल क्षेत्रमा पनि त्यसै किसिमको पीड़ा-आतंक पार्ला भन्ने पाण्डवहरूले जरासन्धको बध गरे । त्यसैले यसको नाम जोरायल रहन गएको हो भन्ने जनश्रुति छ ।

यस्तै चारैतिर डाँडाकाडाँ भएको र विचमा समथर जग्गा भएको र उक्त जग्गा जलासययुक्त अवस्थामा रहेकोले पहिलो 'जलासय' नाम रहेको र पछि जलासयबाट अपभ्रंस हुँदै जोरायल भएको भन्ने भनाई पनि छ । जलनिकास भई बसोवास गर्न योग्य भएपछि उक्त स्थानमा बिभिन्न ठाउँका व्यक्तिहरु बसोवास गर्न आएका कारण यसलाई "जोडीजाडी जोरायल" भन्ने गरेको पनि सुनिन्छ । एकथरीको बुझाईमा जोरायलको शीर्षस्थानमा 'ज्वालादेवी' (जरादेवी) विराजमान भएकीले सोही नामाक्षरको आधारमा 'जोरायल' भएको हो भन्ने छ । भू-बनोट अनुसार भित्रीमधेश जस्तो ठाउँ हुँदा विगतमा यहाँ औलो ज्वरोको प्रकोप भइरहने हुँदा 'जोरायल' भएको हो भन्ने पनि छ ।

समग्रमा हेर्दा जरासन्ध नामको राक्षकको अंगको एक भाग जोरायलमा परेको र त्यो भागको बध गरिएको हुँदा नै यसलाई जोरायल भनिएको हो भन्ने तर्क नै वलियो देखिन्छ ।

२.३ राजनीतिक अवस्थितिः

राजनीतिक रुपमा जोरायल गाउँपालिका डोटी जिल्लामै अग्रणी स्थानमा रहेको छ । साविकको गड्सेरा गाबिस (हालको वडा नं. ५) बाट राज्यको मन्त्रीसम्म भएका छन् भने जिल्ला तहका नेताहरु रहेका छन् । यस्तै साविकको लक्ष्मीनगर गाबिस (हालको वडा नं.४) पञ्चायतकालीन अवस्थामा पनि राजनीतिक

गतिबिधिका हिसावले केन्द्रबिन्दु रहेको देखिन्छ । त्यतिवेला बिशेष गरी कम्युनिष्ट बिचारधाराका राजनीतिक क्रियाकलापहरु जोरायल क्षेत्रमा बढी हुने गरेको पाईन्छ । बर्तमान अवस्थामा पनि राजनीतिक गतिविधिका हिसावले जोरायल गाउँपालिका अगाडी नै देखिएको छ । यस गाउँपालिकामा हाल नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (नेकपा) र नेपाली कांग्रेस प्रमुख राजनीतिक शक्तिका रुपमा देखिएका छन् । गाउँकार्यपालिका र गाउँसभाको नेतृत्व नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (नेकपा) ले गरेको छ । यस्तै कार्यपालिकामा र गाउँसभामा नेपाली कांग्रेसको समेत प्रतिनिधित्व रहेको छ । अन्य दलहरुमा राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी, संघीय समाजवादी फोरम र नेत्रबिक्रम चन्दले नेतृत्व गरेको नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीको पनि गाउपालिका क्षेत्रमा उपस्थिति रहेको देखिन्छ ।

२.४ धरातलीय अवस्थाः

हालको जोरायल गाउँपालिका साविकका ६ गाउँ विकास समितिहरु मिलेर वनेको छ । जसमा घण्टेश्वर, छतिवन, लक्ष्मीनगर, सरस्वतीनगर, गड्सेरा र निरौली गाविसहरु रहेका छन् । साविकका प्रत्येक गाउँविकास समितिलाई हालको गाउँपालिकाको वडा बनाईएको छ । प्रत्येक वडामा वडास्तरका प्रशासनिक तथा सेवा प्रदायक ईकाईहरु रहेका छन् । यस क्षेत्रमा बिभिन्न स्थानबाट बसाई सरी आएकाहरुको बस्ती रहेको छ । देशका बिभिन्न स्थान र भारतबाट समेत बसाई सरी आएकाहरुको बसोवास यो क्षेत्रमा रहेको पाईन्छ । जोरायल क्षेत्र भु-धरातल हेर्दा अग्ला डाँडाहरु, महाभारतको लेख, खोला नदीहरु, जोरायलको सम्म परेको फाँट रहेका छन् ।

२.५ प्राकृतिक सम्पदा :

जोरायल गाउँपालिका प्राकृतिक सम्पदाको हिसावले धनी भु-भाग छ । चारैतिर डाँडाले घेरिएको बिचमा समथर जमिन भएको जोरायल उपत्यकामा प्राकृतिक सम्पदाहरु महत्वपूर्ण रहेका छन । तेले महाभारतसंग सिमाना जोडिएको यस गाउँपालिकामा जडीबुटीहरुको प्रसस्त सम्भावना छ । यसको साथसाथै काठ, कुकाठहरुको पनि प्रसस्त सम्भावना रहेको छ । जोरायली गाड लगायत अन्य साना ठुला नदी नालाहरु यस क्षेत्रका प्राकृतिक गहनाहरु हुन ।जलश्रोतको सही उपयोग गर्न सके उर्जा उत्पादन गरी बिक्री बितरण गर्न सकिने थुप्रै सम्भावनाहरु रहेका छन् । यस्तै उर्वरक भूमी भएका कारण जोरायली बासमती, फलफुल, तरकारी जस्ता जनतालाई आत्मनिर्भर बनाउने खालका उत्पादन गर्न सक्ने जमिन पनि यस गाउँपालिकाको प्राकृतिक सम्पदा हो ।

२.६ साँस्कृतिक उत्कृष्टता :

जोरायल क्षेत्र मिश्रित संस्कृति भएको क्षेत्र हो । यस क्षेत्रमा बाहुन, क्षेत्री, दलित, मगर, गुरुङ्गहरुको बसोवास रहेको छ । पाण्डवहरुले जोरायलको पानी निकास गरी बस्ती योग्य जमिन वनाउन र जरासन्धलाई मार्न सफल भएपछि बिशाल बिजयी यज्ञको आयोजन गरेको र उक्त यज्ञको पूर्णाहुतिको दिन अग्नि ज्वालाबाट ज्वालादेवी भगवतीको प्रादुर्भाव भएको किम्वदत्ती छ । यस्तै चण्डेश्वर महादेव, भागेश्वर, घण्टेश्वर, बेताल, समैजी, महादेव, पिनाकेश्वर, चड़ेउला, गुफाकेदार, मालिका आदि पर्दछन् । त्यसैगरी जोरायलका अन्य विभिन्न ग्रामीण भेग र कुरा कन्दराहरूमा अन्य सहायक देवी-देवताहरू पनि प्रतिष्ठापित, विराजित र यथासमयमा पूजित छन् । एक अर्को प्रमाणिक किम्बदन्ती अनुसार राक्षस जरासन्धको दुष्प्रभावलाई दमन गर्न हरेक वर्ष कार्तिक कृष्णपक्ष यमपञ्चकको द्वितीया तिथिको राती

विगतमा जरासन्ध जलभित्र लुकेर बसेको स्थान 'सिलङ्गीबाग'मा जोरायलक्षेत्रका वरपररहेका विविध देवी-देवताका पञ्चैबाजा सहित सम्बन्धित स्थानका मानिस समेत यहाँ भेला भएर भोस्सो (भुवा) सहित पञ्चैबाजाहरूको ताल र चालमा जरासन्धजन्य राक्षसी दुष्प्रवृत्तिलाई भावनात्मक रूपमा दमन गरेका अनुभूति गर्दै चौलोनृत्य गर्दछन् । जोरायलको तल्लोपीड (क्षेत्र) र मल्लो (पीड) का मानिसहरू तलमाथिबाट फरक-फरक लाइनमा संगठित भएर आफ्ना साजबाज र शक्ति सहित एकअर्को समूह सामू उत्तेजित भएर यौटा कृत्रिम भिडन्त गर्न आउँछन्; जसलाई स्थानीय जनश्रुतिमा 'भोस्सो जुझाउने' भन्दछन् । यसका अलाव विभिन्न समुदायले आफ्नो परम्परा अनुसारका साँस्कृतिक कार्यहरु गर्दै आएका छन ।

२.७ विकासका सम्भावनाहरु :

विकासका थुप्रै सम्भावना हुँदै हुँदै पनि जोरायल गाउँपालिकाको विकास हुन सकेको देखिदैन । अहिलेको अवस्था हेर्दा गाउँपालिकाको केन्द्रसम्म पुग्ने कच्ची सडक मात्रै रहेको छ । भिमदत्त राजमार्गले छोएका वडा नं. १ र २ का केही बस्तीहरुसम्म मात्रै कालोपत्रे सडक छ । अन्य कुनै पनि बस्तीमा कालोपत्रे सडक पुगेको अवस्था छैन । गाउँपालिकाका वडा नं. ५ को केन्द्रमा अझै सडक पुगेको छैन । वडा नं. ३, ४ र ६ मा पुगेका सडकहरु पनि हिउदामा धुलाम्य र बर्षामा हिलाम्य हुने गरेका छन । यस्तै गाउँपालिकाभित्रका सवै बस्तीहरुमा अहिलेसम्म पनि बिद्युतीकरण हुन सकेको अवस्था छैन । गाउँपालिकाभित्र हुनु पर्ने आधारभुत पूर्वाधारहरु, खेल मैदान, बाल उद्यान, पिकनिक स्थल, मनोरञ्जन स्थल निर्माण भएका देखिदैनन् । खोलामा पुल पुलेसा नहुँदा बर्षात्को समयमा ज्यान जोखिममा राखेर हिड्नु पर्ने अवस्था रहेको छ । समग्रतामा हेर्दा यस गाउँपालिकाको विसका हुन नसकेको यथार्थ हो । तर यदि गाउँपालिकाले सही नेतृत्व पायो भने गाउँपालिकाभित्र विकासका थुप्रै सम्भावनाहरु रहेका छन । महाभारत तेलेसंग सिमाना जोडिएको छ । यदि महाभारत तेले क्षेत्र हुँदै गाउँपालिका सिमानामा चक्रपथ (रिङ्गरोड) निर्माण गर्न सक्यो भने यस क्षेत्रको पर्यटकीय विकास र कानुन अनुरुप वैन पैदावारहरु निकालेर गाउँपालिकाको विकासमा खर्च गर्न सकिन्छ । यस्तै प्रत्येक वडा केन्द्रहरु जाने सडकहरुलाई ग्रावेल गर्दै विस्तारै कालोपत्रे तयार गर्ने योजना वनाउदा सवै वडाहरुलाई राम्रो सम्भाना देखिन्छ । अन्दाधुन्द डाँडा भत्काउने गरी जथाभावी सडक खन्नु भन्दा सडक निर्माण गुरु योजना तयार गर्नु जरुरी देखिन्छ ।

यस्तै प्रसस्त जलश्रोत भएका कारण खानेपानी, सिंचाई, उर्जामा जलश्रोतहरुको भरपुर प्रयोग गर्न सके एकातिर गाउँपालिकाबासी उत्पादनसंग जोडिने र अर्कोतिर गाउँपालिकाको तिव्र विकास हुन सक्ने सम्भावना रहेको छ । यस्तै जोरायलमा उत्पादन हुने बास्मति धानको पवर्द्धन गर्न सके यसले राम्रो वजार पाउने सम्भाना रहेको छ ।

पर्यटकीय क्षेत्र, उत्पादनमुलक उर्वर जमिन, जलश्रोत, बातावरण आदिका दृष्टिले जोरायल गाउँपालिकाको विकासको प्रचुर सम्भावना रहेको क्षेत्र हो । यस गाउँपालिकाको विकासका लागि ईमानदार जुझारु र लगनशील नेतृत्वको खाँचो रहेको छ ।

परिच्छेद ३

पारिवारिक विवरण तथा जनसंख्याको अवस्था

३.१ वस्ती र घरपरीवार विवरण :

यस गाउँपालिकामा जम्मा परिवार संख्या : ३८२३ रहेको छ । वडागत आधारमा यस गाउँपालिकाको परिवार संख्या तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ :

तालिका नं. १ (परिवार संख्या विवरण)

वडा नं.	परिवार संख्या
१	५१४
२	७६१
३	५३७
४	९१७
५	५३२
६	५४२
जम्मा	३८०३

माथीको तालिका हेर्दा सवैभन्दा बढी परिवार संख्या वडा नं. ४ मा रहेको पाईन्छ यस वडामा ९१७ अर्थात २४.११ प्रतिशत परिवार संख्या रहेको पाईन्छ । यस्तै सवैभन्दा कम परिवार संख्या वडा नं. १ मा ५१४ अर्थात १३.५१ प्रतिशत रहेको छ । यस्तै वडा नं. २ मा ७६१ २० प्रतिशत, वडा नं. ३ मा ५३७ अर्थात १४.१२ प्रतिशत, वडा नं. ५ मा ५३२ अर्थात १३.९८ प्रतिशत र वडा नं. ६ मा ५४२ अर्थात १४.२५ प्रतिशत रहेका छन् । परिवारको संख्याको हिसावले सवैभन्दा ठुलो वडा नं. ४ र सवैभन्दा सानो वडा नं. १ देखिन्छ ।

माथीको तथ्याँकलाई चार्टमा देखाउँदा

चार्ट नं. १ (परिवार संख्याको अवस्था)

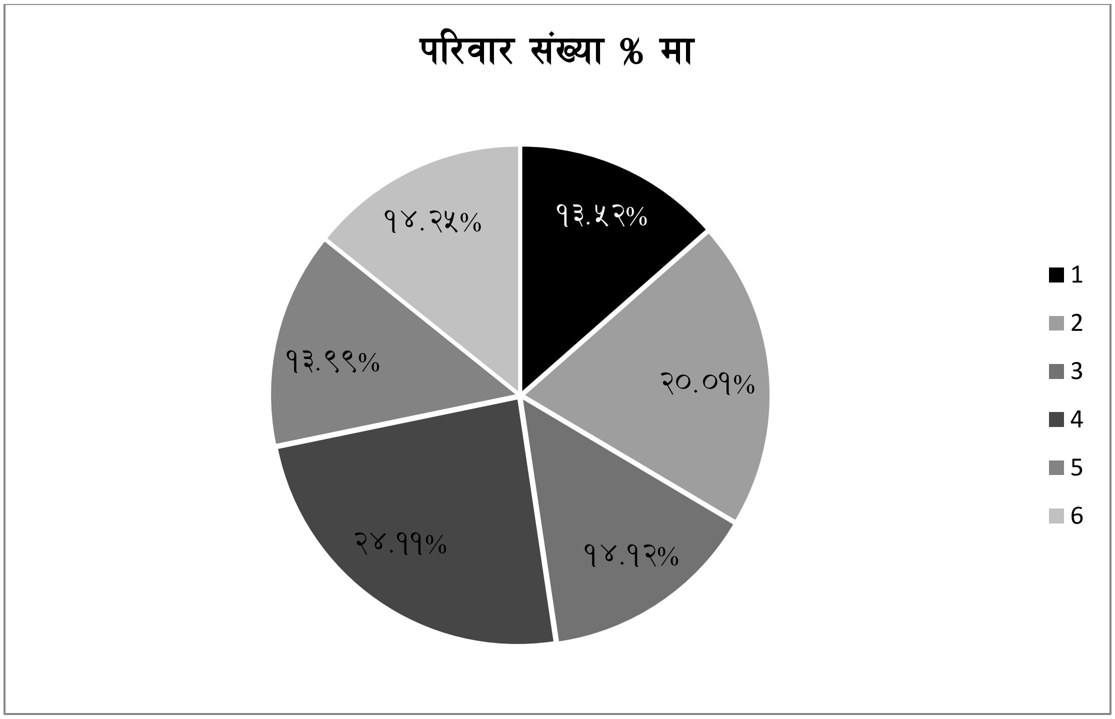

३.२ जनसंख्या वितरणको अवस्था

वडा नं.	जनसंख्या			
	महिला	पुरुष	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
१	१४१४	१३७०	०	२७८४
२	२३१५	२२५१	०	४५६६
३	१६६४	१६१६	१	३२८१
४	२७०९	२५०८	०	५२१७
५	१३४८	१३६५	१	२७१४
६	१५७३	१५३२	०	३१०५
जम्मा	११०२३	१०६४२	२	२१६६७

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाको जम्मा जनसंख्या २१६६७ मध्ये महिलाको संख्या ११०२३ अर्थात ५०.८७% र पुरुषको संख्या १०६४२ अर्थात ४९.११% प्रतिशत रहेको छ। यस गाउँपालिकामा दुइ जना तेश्रो लिङ्गि रहेका छन्।

यस्तै यस गाउँपालिकाभित्र सवैभन्दा बढी जनसंख्या वडा नं. ४ मा रहेको छ। यस वडामा कुल जनसंख्याको २४% रहेको छ। सवैभन्दा कम जनसंख्या वडा नं. ५ मा १२.५१% रहेको छ। यस्तै वडा नं. १ मा १२.८३%, वडा नं. २ मा २१%, वडा नं. ३ मा १५.१२% र वडा नं. ६ मा १४.३१% जनसंख्या रहेको छ। जनसंख्यालाई आधार बनाउने हो भने वडा नं. ४ लाई यस गाउँपालिकाको ठुलो वडा मान्नु पर्छ।

३.३ उमेरको आधारमा जनसंख्या विवरण

उमेर	वडा नं.						जम्मा
	१	२	३	४	५	६	
०-४	३०१	४०३	३१९	४७८	२२१	३७१	२०९३
५-९	३१६	४४७	३३४	५७६	२७७	३२१	२२७१
१०-१४	२९१	५३४	३७३	६१९	३२१	३५१	२४८९
१५-१९	२८८	५६५	३६६	५६०	३६८	३५४	२५०१
२०-२४	२५२	४६६	३२७	५३७	३०५	२९५	२१८२
२५-२९	२६१	४३२	३१९	४९८	२११	३५९	२०८०
३०-३४	१९६	३३९	२३६	३९१	२१५	२१६	१५९३
३५-३९	१८७	२८२	२२५	३२७	१८१	१९०	१३९२
४०-४४	१७६	२४३	१६२	३३०	१९१	१४७	१२४९
४५-४९	९४	२३५	१२२	२३३	९६	१२७	९०७
५०-५४	९४	१७७	१०६	१६५	७८	१०२	७२२
५५-५९	७८	१३२	१२१	१३६	७१	११०	६४८
६०-६४	९१	१२२	७५	१३९	५५	६६	५४८
६५-६९	८८	७७	८०	९९	५८	४४	४४६
७०+	७१	११२	११६	१२९	६६	५२	५४६
जम्मा	२७८४	४५६६	३२८१	५२१७	२७१४	३१०५	२१६६७

माथीको तालिकामा यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने कुल २१६६७ जनसंख्यालाई १५ वटा उमेर समूह बनाई राखिएको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा सवैभन्दा बढी जनसंख्या १५-१९ उमेर समूहको रहेको छ । यस उमेर समूहमा गाउँपालिकाको कुल जनसंख्याको ११.५४% रहेको देखिन्छ भने सवैभन्दा कम जनसंख्या ६५-६९ उमेर समूहको २.०६% रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा ४ बर्षसम्मका बालबालिकाहरुको संख्या ९.६६% रहेको छ । यस गाउँपालिकामा कुल श्रमयोग्य जनसंख्या १३२७४ अर्थात कुल जनसंख्याको ६१.२६% रहेको छ । गाउँपालिकामा७० बर्ष वा सो भन्दा माथीको जनसंख्या २.५२% रहेको माथीको तालिकाले देखाएको छ ।

यस तथ्याँकलाई बारमा देखाउँदा

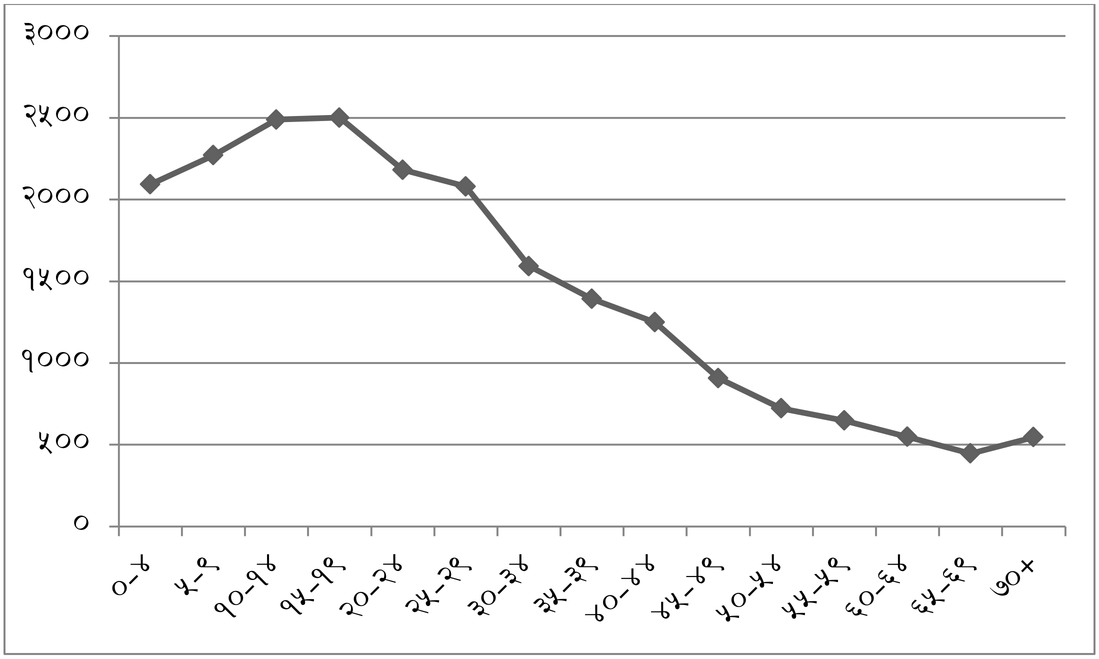

३.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

मातृ भाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेली	१५९४०	७३.५६
नेपाली	५०१३	२३.१३
अन्य	७१४	३.२९
जम्मा	२१६६७	१००

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा मातृभाषाको रुपमा डोटेली बोल्नेको संख्या सवैभन्दा बढी रहेको छ । कुल जनसंख्याको ७३.५६% ले डोटेली भाषा बाोल्ने गरेका छन् । यस आधारमा यस गाउँपालिकाको प्रमुख बोलीचालीको भाषाका रुपमा डोटेली भाषा रहेको प्रष्ट हुन्छ । यस्तै नेपाली भाषालाई मातृभाषाको रुपमा बोलचालीमा प्रयोग गर्नेको संख्या २३.१३% रहेको छ भने अन्य भाषा बोल्नेहरुको संख्या ३.२९% रहेको छ ।

यसलाई बारमा देखाउँदा

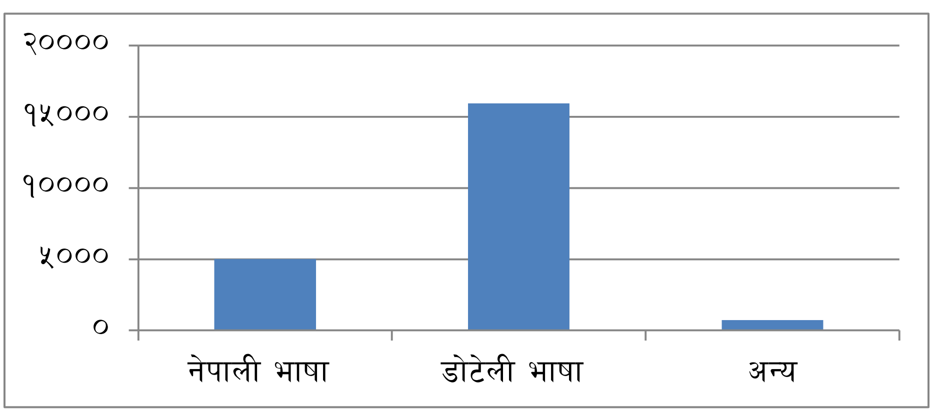

३.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

वडा नं.	धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण					
	हिन्दु	बौद्ध	क्रिस्टियन	मुस्लिम	अन्य	जम्मा
१	२७६६	१२	६	०	०	२७८४
२	४४६१	९१	१३	१	०	४५६६
३	३२८१					३२८१
४	५२०८				९	५२१७
५	२७१३	१				२७१४
६	३१०५					३१०५
जम्मा	२१५३४	१०४	१९	१	९	२१६६७

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा हिन्दु, बौद्ध, क्रिस्टियन, मुस्लिम र अन्य धर्माबलम्वीहरुको बसोबास रहेको देखिन्छ। गाउँपालिकामा सवैभन्दा बढी हिन्दुहरुको बसोवा रहेको छ। कुल जनसंख्याको ९९.३९% हिन्दु रहेका छन् । यस आधारमा यो गाउँपालिका हिन्दु बाहुल्य रहेको गाउँपालिका हो । यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने अन्य धर्माबलम्वीहरुमा बौद्धहरुको संख्या कुल जनसंख्याको ०.४८% रहेको छ । यस्तै क्रिस्टियनको ०.०८%, मुस्लिमको ०.००५% र अन्यको ०.०४% जनसंख्या रहेको छ । बौद्ध, क्रिस्टियन र मुस्लिम धर्मावलम्वीहरुको बसोवास वडा नं. १ र २ मा देखिन्छ।

३.६ जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा नं.	जातिगत जनंख्या								
	ब्राह्मण	क्षेत्री	ठकुरी	सन्याशी	जनजाती	दलित	बादी	अन्य	जम्मा
१	६२	१७९४	१५६	०	४५६	३१६	०	०	२७८४
२	४१६	१५५५	२८४	१७	९८४	१२८७	२१	२	४५६६
३	५०२	१५५२	३११	०	२७४	६१२	३०		३२८१
४	१४१	३०३३	२३	३२	११९९	७३६	५३	०	५२१७
५	३४२	१६०८	३३०	०	०	४३४	०	०	२७१४
६	१८७	२४५१	३५	०	२४८	१८४	०	०	३१०५
जम्मा	१६५०	११९९३	११३९	४९	३१६१	३५६९	१०४	२	२१६६७

तथ्याँक अनुसार यस गाउँपालिकामा ब्राम्हण, क्षेत्री ठकुरी, सन्याशी, जनजाती, दलित, बादी र अन्य समुदायको बसोवास रहेको पाईयो । जनसंख्याको हिसावले यस गाउँपालिकामा क्षेत्रीहरुको संख्या सवैभन्दा बढी अर्थात कुल जनसंख्याको ५५.३५% रहेको पाईयो । जनसंख्याको हिसावले दलित समुदाय गाउँपालिकाको दोश्रो ठुलो समुदाय रहेको देखिन्छ । कुल जनसंख्याको १६.४७% दलित समुदायको बसोवास रहेको पाईन्छ । जातिगत

बिवरण अनुसार जनजाती १४.५९%, बाहुन ७.६१%, ठकुरी ५.२५%, बादी ०.४८%, सन्याशी ०.२२% र अन्य ०.००९% रहेका छन् ।

माथीको तालिकालाई चार्टमा देखाउँदा :

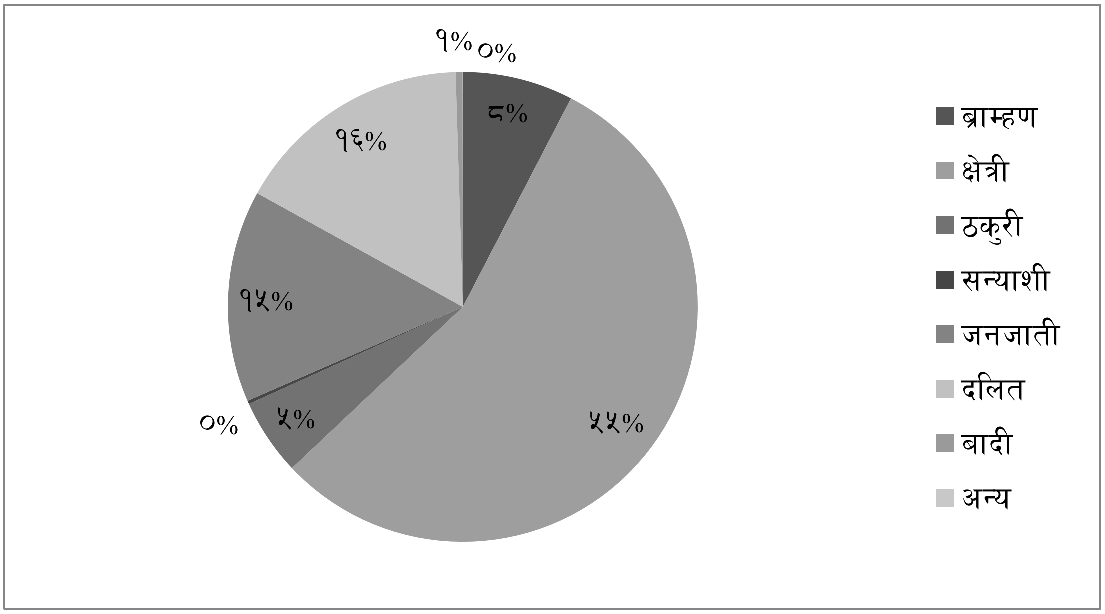

३.७ घरमुलीको विवरण

वडा नं.	लिङ्कका आधारमा घरमुली संख्या		
	पुरुष	महिला	जम्मा
१	४३२	८२	५१४
२	६५४	१०७	७६१
३	४६५	७२	५३७
४	७८०	१३७	९१७
५	४८९	४३	५३२
६	४७३	६९	५४२
जम्मा	३२९३	५१०	३८०३

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा रहेका कुल ३८०३ परिवारहरुमध्ये परिवारमुली महिला भएका परिवार संख्या १३.४१% मात्रै रहेको छ । अन्य ८६.५९% परिवारको घरमुली पुरुष रहेको माथीको तालिकाले देखाएको छ । यस आधारमा यस गाउँपालिकामा महिलाहरुको स्थान पुरुषको तुलनामा धेरै पछाडी छ भन्ने कुरा प्रष्ट हुन्छ ।

यसलाई बारमा देखाउँदा

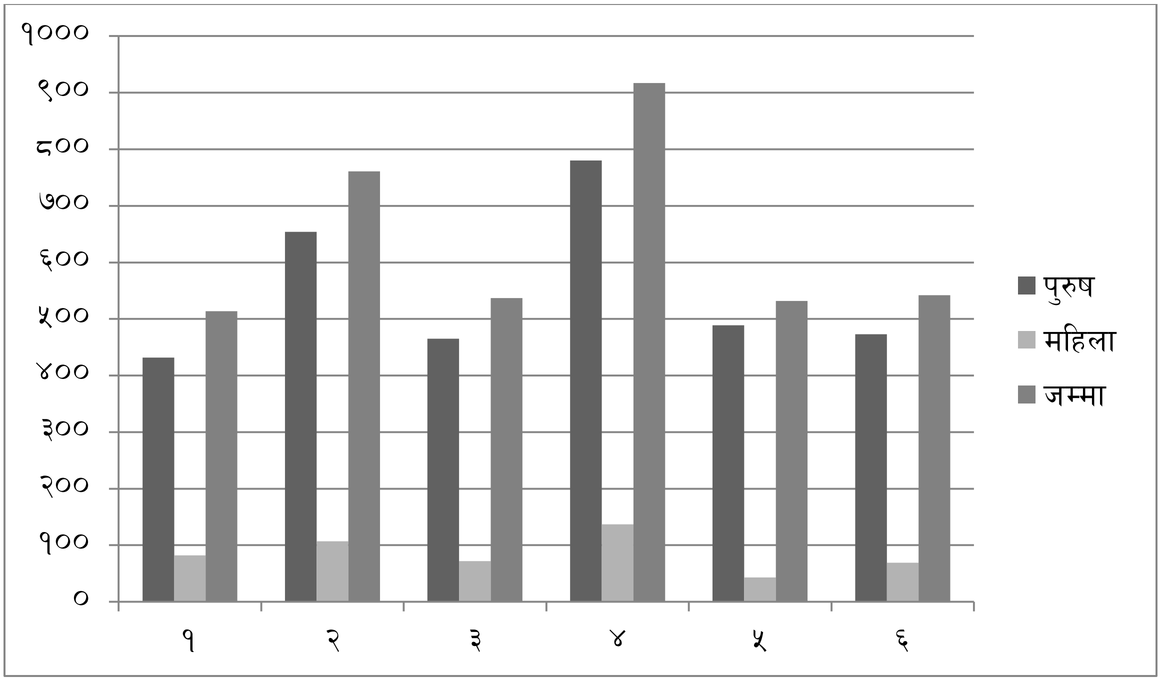

३.८ पेशाका आधारमा जनसंख्या विवरण (१४ बर्षमाथी)

वडा नं.	कृषि	नौकरी	व्यापार	ज्याला मजदुरी	बैदेशिक रोजगार	व्यवसायिक कार्य	बिद्यार्थी	गृहणी	वेरोजगार	अन्य	जम्मा
१	११८१	६६	१०७	२०१	७८	६	२२३	०	८	६	१८७६
२	१३३२	२०७	३३१	२७४	११४	१४	६३०	२३८	२८	१४	३१८२
३	१२०२	२३४	१०९	१४८	९४	१२	४१९	२	३२	३	२२५५
४	२३९१	२१७	१३१	९२	२०३	५	४९२	३	६	४	३५४४
५	११११	२३८	१०७	५७	१०३	१	१९७	३८	४१	२	१८९५
६	१२८८	९७	५७	७४	६९	२	३९५	२	२८	५०	२०६२
जम्मा	८५०५	१०५९	८४२	८४६	६६१	४०	२३५६	२८३	१४३	७९	१४८१४

यस गाउँपालिकामा रहेका १४ बर्ष भन्दा माथीको जनसंख्याको पेशागत अवस्था हेर्दा अधिकांश जनसंख्या कृषि पेशामा रहेको देखिन्छ । १४ बर्षभन्दा माथीको कुल जनसंख्या १४८१४ को ५७.४१% कृषि पेशामा आवद्ध रहेका छन् । यो संख्या कुल जनसंख्याको आधा भन्दा बढी भएपनि नेपालको कृषि पेशा गर्ने जनसंख्याको तुलनामा भने कमै हुन आउँछ । यस्तै कुल संख्याको १५.९% जनसंख्या अध्ययनमा रहेका छन् । यस्तै ७.१४% नौकरी, ५.६८% व्यापार, ५.७१% ज्यालामजदुरी, ४.४६% बैदेशिक रोजगारमा रहेका छन् । यस्तै १.९१% गृहणी, ०.२७% व्यवसायिक कार्य र ०.५३% अन्य पेशामा रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको १४ बर्षमाथीका कुल जनसंख्याको ०.९६% वेरोजगार रहेको देखियो । यस गाउँपालिकाबाट बैदेशिक रोजगारीमा जानेहरुमा भारत जानेको संख्या अत्याधिक रहेको पाईयो । यस गाउँपालिकामा बालश्रमिकहरुको संख्या भने कमै रहेको

पाईयो । बजार क्षेत्रमा गृहणी महिलाहरु भएपनि ग्रामिण क्षेत्रमा महिलाहरुले गृहणीका साथसाथै कृषि कार्यमा पनि महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने गरेको पाईयो ।

३.९ आर्थिक रुपले सक्रिय जनसंख्या विवरण

आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या भन्नाले उत्पादनमा प्रत्येक्ष संलग्न हुन सक्ने श्रमयोग्य जनसंख्यालाई बुझाउँछ । नेपालको परिवेशमा आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या १५-५९ बर्षलाई जनाउँछ । यस गाउँपालिकामा आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्यालाई तलको तालिकामा देखाईएको छ ।

उमेर	वडा नं.						जम्मा
	१	२	३	४	५	६	
१५-१९	२८८	५६५	३६६	५६०	३६८	३५४	२५०१
२०-२४	२५२	४६६	३२७	५३७	३०५	२९५	२१८२
२५-२९	२६१	४३२	३१९	४९८	२११	३५९	२०८०
३०-३४	१९६	३३९	२३६	३९१	२१५	२१६	१५९३
३५-३९	१८७	२८२	२२५	३२७	१८१	१९०	१३९२
४०-४४	१७६	२४३	१६२	३३०	१९१	१४७	१२४९
४५-४९	९४	२३५	१२२	२३३	९६	१२७	९०७
५०-५४	९४	१७७	१०६	१६५	७८	१०२	७२२
५५-५९	७८	१३२	१२१	१३६	७१	११०	६४८
जम्मा	१६२६	२८७१	१९८४	३१७७	१७१६	१९००	१३२७४

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाको आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या १३२७४ रहेको छ । यस गाउँपालिकामा आर्थिक रुपले सवैभन्दा बढी जनसंख्या वडा नं. ४ मा कुल सक्रिय जनसंख्याको २३.९३% रहेको देखिन्छ । यस्तै सवैभन्दा कम वडा नं. १ मा १२.२५% रहेको देखिन्छ । यस्तै वडा नं. २ मा २१.६३%, ३ मा १४.९५%, ५ मा १२.९३% र ६ मा १४.३१% रहेको छ ।

३.१० अपागंताको आधारमा जनसंख्या विवरण

बडानं.	अपाङ्गतानभएको	शारीरिकअपाङ्गता	बौद्धिक	दृष्टिबहिन	बहिरा	स्वर बोलाई	श्रवण दृष्टि	मनोसामाजिक	जम्मा
१	२७४०	३४	२	२	२	२	१	१	२७८
२	४५२०	३०	३	४	७	१	०	१	४५
३	३२३६	२१	५	२	१६	०	१	०	३२
४	५०३१	१४५	१	१०	२२	५	२	१	५२
५	२६६६	४६	०	०	०	२	०	०	२७१
६	३०६४	२९	१०	०	२	०	०	०	३१

जम्मा	२१२५७	३०५	२१	१८	४९	१०	४	३	२१६६
	९८.११	१.४०८	०.०९७	०.०८३	०.२२६	०.०४६	०.०१८	०.०१४	१०

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा कुल जनसंख्याको १.८९% अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु रहेका छन् । यो संख्यामा शारीरिक अपाङ्ग भएका व्यक्तिहरुको संख्या धेरै रहेको छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको कुल संख्या ४१० लाई शतप्रतिशत मानी बिश्लेषण गर्दा शारीरिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको संख्या ७४.३९% रहेको अर्थात ३०५ जना रहेको छ । यस्तै बहिरा १२%, ५%, ४.४०%, स्वर बोलाई सम्वन्धी अपाङ्गता २.४३%, श्रवण दृष्य ०.९७% र मनोसामाजिक समस्या भएका ०.७३% रहेका छन् ।

३.११ बसाई सराई सम्बन्धी विवरण (२०७४)

वडा नं.	बसाई सराईको अवस्था	
	आएका	गएका
१	४१	३५
२	६०	४४
३	३	१२
४	१८	७५
५	०	४४
६	३	१९
	१२५	२२९

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाबाट बसाई सरी जानेको संख्या धेरै रहेको पाईएको छ । २०७४ सालमा गाउँपालिकाका बिभिन्न वडाहरुमा भएका व्यक्तिगत घटनाका दर्ताहरुमा बसाई सरी गएका परिवार संख्या २२९ रहेको छ । भने यस गाउँपालिकामा बिभिन्न क्षेत्रबाट बसाई सरी आएकाहरुको संख्या १२५ मात्रै रहेको छ । यस आधारमा प्रत्येक बर्ष यस गाउँपालिकाबाट १०४ परिवार बसाई सरी गएको देखिन्छ बसाई सरी आएकाहरुको संख्यालाई घटाउँदा समेत यस गाउँपालिकाबाट बर्षेनी करीव १०० परिवार बसाई सरी जाने गरेको अनुमान गर्न सकिन्छ । २०७४ सालमा सवै भन्दा बढी बसाई सराई गरी जाने परिवार वडा नं. ४ बाट रहेका छन् भने बसाई सरी आउनेको संख्या बडा नं. २ मा बढी रहेको छ ।

३.१२ व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरण (२०७४)

वडा नं.	जन्म	मृत्यु	विवाह	सम्वन्ध बिच्छेद्	बसाई सराई	
					आएका	गएका
१	१३३	१४	२३	०	४१	३५
२.	१६८	३९	४९	०	६०	४४
३.	१४७	९	२७	०	३	१२

४.	२४०	२१	४१	०	१८	७५
५.	१९८	११	२२	०	०	४४
६	१७६	१६	१६	०	३	१९
जम्मा	१०६२	११०	१७८	०	१२५	२२९

यस गाउँपालिका भित्रका ६ वटै वडा कार्यालयकामा भएको पञ्जीकरणको तथ्याँक अनुसार यस गाउँपालिकामा २०७४ सालमा १०६२ व्यक्तिगत घटनाहरु दर्ता भएका छन् । ति घटनाहरुमा बसाई सराई सम्वन्धी सवैभन्दा बढी रहेका छन् । कुल घटना दर्ता संख्याको ३३.३३% बसाई सराईसंग मात्रै सम्वन्धित घटनाहरु दर्ता भएका छन् । यस आधारमा यस गाउँपालिकाको बसाई सराई धेरै छ भन्न सकिन्छ । यो अवधीमा गाउँपालिकामा सम्वन्ध बिच्छेद्को एउटा पनि घटना दर्ता भएको देखिदैन । यस आधारमा यस गाउँपालिकामा सम्वन्ध बिच्छेद्का घटना हुँदैनन् भन्ने अनुमान गर्न सकिन्छ । कुल घटना संख्याको १६.७६% बिवाह, १६.५७% जन्म र १०.३५% मृत्यका घटना दर्ता भएका छन् ।

३.१३ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाट लाभान्वित विवरण

वडा नं.	जेष्ठ नागरिक		एकल महिला	पूर्ण अपाङ्ग		आंसिक अपाङ्ग		बाल सुरक्षा अनुदान		दलित जेष्ठ बर्ग	
	महिला	पुरुष		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	११	२४	६७	१	१	३	१	२८	१२	२८	१२
२	१९	३३	१२८	२	५	३	३	५९	७५	५९	७५
३	८३	४६	६३	५	३	७	१२	३८	२८	३८	२८
४	३२	५२	१४७	३	६	७	११	३७	५१	३७	५१
५	३२	३९	१४०	१	५	०	१	१६	१६	१६	१६
६	१६	२१	९८	१	२	३	४	९	२	९	२
जम्मा	१९३	२१५	६४३	१३	२२	२३	३२	१८७	१८४	१८७	१८४

माथीको तथ्याँक अनुसार यस गाउँपालिकामा आर्थिक बर्ष २०७३/०७४ मा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेहरुको संख्या १८८३ रहेको छ । यस गाउँपालिकामा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेहरुमा एकल महिलाहरुको संख्या बढी रहेको छ । एकल महिलाहरु (एकल र बिधवा) को संख्या कुल सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेहरुको संख्याको ३४.१४% रहेको छ । सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने जेष्ठ नागरिकहरु २१.६६%, दलित जेष्ठ नागरिकहरु १९.७०%, आंशिक असक्त अपाङ्ग २.९२% र पूर्ण असक्त अपाङ्ग १.८५% रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा बाल पोषण कार्यक्रमका लागि भत्ता पाउनेहरुको संख्या आथिक बर्ष २०७३/०७४ अनुसार ३७१ रहेको माथीको तथ्याँकले देखाएको छ । उक्त संख्या कुल सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेहरुको संख्याको १९.७०% हुन आउँछ ।

परिच्छेद ४

आर्थिक अवस्था

४.१ प्रमुख आर्थिक विवरण

४.१.१ प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संशाधनको विवरण

वडा नं.	बिषय क्षेत्र अनुसार प्राबिधिक मानव संशोधन												
	कृषि र पशु		ईन्जिनियरिङ्ग		वन		मेडिसिन		वकिल		पत्रकार		जम्मा
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	
१	०	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	५
२	१	३						२		१			७
३	०	२	०	१	०	०	०	०	१	१	०	०	५
४	१	२	०	०	०	०	१	३	०	०		४	११
५	३	३	०	१	०	३	०	१	०	१	०	४	१६
६	१	१	०	१	०	०	१	२	०	१	०	३	१०
जम्मा	६	१५	०	३	०	३	२	८	१	४	०	१२	५४

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा कुल ५४ जना प्राबिधिक तथा सीपयुक्त जनशक्ति भएका व्यक्तिहरु रहेका छन् । गाउँपालिकामा भएका जनशक्तिहरुमा कृषितर्फ सवैभन्दा बढी २१ जना सीपयुक्त जनशक्ति रहेको छ । यस्तै स्वास्थ्यकर्मीहरुतर्फ १० जना रहेका छन् । जनशक्तिहरुमा ईन्जिनियरिङ्ग ३ जना, बन ३ जना, वकिल ५ जना र पत्रकार १२ जना रहेका छन् । प्राबिधिक तथा सीपयुक्त जनशक्तिको अवस्था हेर्दा महिलाहरुको संख्या ज्यादै कम देखिएको छ । कुल संख्याको १६.६६% मात्रै महिला सीपयुक्त जनशक्ति रहेको माथीको तथ्याँकले देखाउँछ ।

४.१.२ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको मुख्य पेशा कृषि रहेको छ । १४ बर्ष भन्दामाथीका कुल जनसंख्याको ५५.७९% कृषि पेशामा आवद्ध रहेका छन् । यस्तै नौकरीमा ७.४९%, व्यापारमा ५.७९%, ज्यादा मजदुरीमा ५.४८% र बैदेशिक रोजगारमा ३.५४% संलग्न रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा

४.१. ३ औषत आम्दानी विवरण

वडा नं.	औषत बार्षिक आम्दानी बिवरण				
	४० हजारसम्म		४० हजार भन्दा माथी		
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	जम्मा
१	१९८	३८.५२	३१६	६१.४८	५१४
२	२७२	३५.७४	४८९	६४.२६	७६१
३	१९८	३६.८७	३३९	६३.१३	५३७

४	३२१	३५.०१	५९६	६४.९९	९१७
५	२२६	४२.४८	३०६	५७.५२	५३२
६	२११	३८.९३	३३१	६१.०७	५४२

माथीको तथ्याँक हेर्दा यस गाउँपालिकाको कुल घरधुरी संख्याको ३७.५ प्रतिशत घरधुरीको बार्षिक औषत आम्दानी ४० हजार रुपैयाँ भन्दा कम रहेको देखिन्छ । अन्य ६२.५ प्रतिशत परिवारको आम्दानी ४० हजार वा सो भन्दा माथी रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने परिवारहरुको औषत आम्दानीको अवस्था हेर्दा वडा नं. २ को औषत आम्दानीको अवस्था तुलनात्मक रुपमा राम्रो रहेको देखिन्छ । बार्षिक आम्दानी कम हुने परिवार वडा नं. ४ मा ३५.०१ प्रतिशत रहेको छ ।

४.१.४ खाद्यान्न सुरक्षाको अवस्था

वडा नं.	खाना पुग्ने अवस्था					
	३ महिना सम्म	६ महिना सम्म	९ महिना सम्म	बर्षभरी	बर्षभरी पुगेर बिक्री गर्ने	जम्मा
१	३१२	१०३	५१	२७	२१	५१४
२	३१८	२३६	६८	८८	५१	७६१
३	९१	१२८	७२	१६८	७८	५३७
४	३०८	२५५	१३७	१३४	८३	९१७
५	९८	१३३	७९	४४	१७८	५३२
६	५८	२१२	१०७	७८	८७	५४२
जम्मा	११८५	१०६७	५१४	५३९	४९८	३८०३

माथीको तथ्याँक हेर्दा यस गाउँपालिकाका बासिन्दाहरुको खाद्य सुरक्षा अवस्था आश लाग्दो देखिदैन । कुल ३८०३ परिवार संख्याको १३% परिवारले मात्र बर्षभरी खान पुगेर अन्न बिक्री गर्ने गरेको अध्ययनले देखाउँछ । जवकी ३१.१६% परिवारहरुको आफ्नै उत्पादनले तीन महिना वा सो भन्दा कमै समयसम्म खान पुग्छ । यस्तै ६ महिनासम्म खान पुग्ने परिवारहरुमा २८%, ९ महिनासम्म खान पुग्ने १४.१७% र बर्षभरी खान पुग्ने १३.१% रहेका छन् । यस आधारमा गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने परिवारहरुमध्ये आफ्नै उत्पादनले नौ महिनासम्म वा सो भन्दा कमै समय अर्थात बर्षभरी खान नपुग्ने परिवारको संख्या २७६६ अर्थात कुल परिवार संख्याको ७२.७३% रहेको छ ।

यस आधारमा यस गाउँपालिकाका समुदायको खाद्य सुरक्षाको अवस्था भर पर्दो छैन भन्ने देखिन्छ ।

४.१.५ आवास संरचना विवरण

क) घरको जगको प्रकार

जगको प्रकार	संख्या	प्रतिशत
माटो र ढुंगा	३१५१	८२.८५

सिमेन्टरढुंगा	३३७	८.८६
फ्रेमstructure	१०	०.२६
लोडbarring	१	०.०२६
काठकोखम्बा	२४१	६.३३
अन्य	४	०.१०
उल्लेख नभएका	५९	१.५५
जम्मा	३८०३	१००

माथीको तथ्याँक हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र रहेका ३८०३ घरधुरीमध्य सवैभन्दा बढी ८२.८५% माटो र ढुङ्गाको जग भएका घरहरु रहेका छन् । यस्तै सिमेण्टको जग भएका घरहरुको संख्या ८.८६ प्रतिशत रहेको छ । फ्रेम स्ट्रक्चर भएका घरको संख्या १० मात्रै रहेको भने लोड व्यरिङ्ग भएको घर १ मात्रै छ । ठुलो संख्यामा अर्थात २४१ घरहरु काठको खम्वामा बनाईएका छन् । यस्तै तथ्याँक संकलनका क्रममा ५९ घरको जगको बिषयमा पनि जानकारी हुन सकेन भने ४ घरहरु अन्य अन्य प्रकारको जग भएका छन् ।

ख) छानाको प्रकार

छानाको प्रकार	संख्या	प्रतिशत
खरकोछाना	५७४	१५.०९
जस्ताकोछाना	१८०७	४७.५२
टायलवाढुंगाकोछाना	१०७२	२८.१९
rcc ढलान	३२१	८.४४
काठकोछाना	९	०.२४
माटोकोछाना	१७	०.४५
अन्य	३	०.०८
जम्मा	३८०३	१००.००

यस तालिकाबाट यस गाउँपालिकामा रहेका अधिकांश ४७.५२% घरहरु जस्ताको अर्थाता टिनको छाना भएका रहेका छन् । यस्तै टायल र ढुङ्गाको छाना भएका घरहरुको संख्या १०७२ रहेको छ । यस्तै खरको छाना भएका ५७४, आरसिसि ढलान भएका ३२१, माटोको छानो भएका १७, काठको छानो भएका ९ र अन्य ३ घर रहेका छन् ।

तालिका क र ख हेर्दा यस गाउँपालिकामा निर्माण भएका घरहरु भुकम्पीय दृष्टिकोणले जोखमपूर्ण छन भन्ने कुरा यो तथ्याँङ्गले देखाएको छ ।

४.१.६ गरिवीको दर (गरिबीको रेखामुखी रहेको परिवार संख्या)

वडा नं.	परिवार संख्या

१	१९८
२	२७२
३	१९८
४	३२१
५	१४८
६	२११
जम्मा	१३४८

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने कुल ३८०३ परिवारहरुमध्ये १३४८ अर्थात ३५.४४ प्रतिशत गरिवीको रेखामुनी रहेका छन् । यहाँ बार्षिक औषत आम्दानी ४० हजार रुपैयाँ भन्दा कम र आफ्नै उत्पादनबाट ६ महिना वा सो भन्दा कम खान पुग्ने परिवारलाई गरिवीको रेखामुनीको परिवार संख्याभित्र राखिएको छ । यस आधारमा गरिवीको रेखामुनी रहेका परिवारहरु सवैभन्दा बढी वडा नं. ४ मा ३२१ रहेका छन् भने सवैभन्दा कम वडा नं. ५ मा १४८ परिवार रहेका छन् ।

४.१.७ औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको अवस्था (काठ, खोटो, जडिबुटी, लोक्ता, अल्लो, चुनढुङ्गा, मार्वल, स्लेट आदी)

वडा नं.	कच्चा पदार्थ उत्पादन	
	काठ (क्यू.फि)	जडीवुटी (क्वीण्टल)
१	२३१९४	३२४१
२	९३५	४१.६
३	५६७४	१६१०
४	०	४५
५	३२०	२००
६	०	०
जम्मा	३०१२३	४९४०

माथीको तथ्याँक हेर्दा यस गाउँपालिकाबाट अहिलेसम्म कच्चा पदार्थमा काठ र जडीबुटी मात्रै निर्यात भएको देखिन्छ । यद्यपी यस गाउँपालिकाभित्र कच्चा पदार्थका लागि निकै सम्भावनाहरु रहेका छन् । खोटो, ढुङ्गा, अल्लो लगायतका अन्य बन पैदावारहरु यदि सही तरिकाले संकलन गर्ने हो भने गाउँपालिकाको आम्दानीको मुख्य हिस्सा बन्ने सम्भावना रहेको छ तर अहिले भने गाउँपालिकाबाट काठ र जडीबुटी मात्रै संकलन भईरहेको अवस्था छ ।

आर्थिक बर्ष २०७३/०७४ को तथ्याँक हेर्दा यस गाउँपालिकाबाट ३०१२३ क्यु फिट काठ र ४९४० क्वीण्टल जडीबुटी निकासी भएको देखिन्छ ।

४.१.८ बेरोजगार सम्बन्धी विवरण (१४ बर्षभन्दा माथी)

वडा नं.	१४ बर्षभन्दा	वेरोजगार

	माथीको जनसंख्या	
	१८७६	८
	३१८२	२८
३	२२५५	३२
	३५४४	६
५	१८९५	४१
	२०६२	२८
जम्मा	१४८१४	१४३

माथीको तथ्याँक अनुसार यस गाउँपालिकामा व्यरोजगारहरुको संख्या भने कम देखिन्छ। गाउँपालिकाको १४ बर्षभन्दा माथीको कुल जनसंख्या १४८१४ मध्ये १४३ जना मात्रै व्यरोजगार रहेको तथ्याँकले देखाएको छ। अन्य व्यक्तिहरु कुनै न कुनै पेशामा आवद्ध रहेको पाईएको छ। यस गाउँपालिकाको मुख्य पेशाको रुपमा कृषि रहेको पाईयो। यसका साथसाथै नौकरी, व्यापार, ज्यादा मजदुरी, बैदेशिक रोजगारमा कार्यरत रहेको पाईयो। वेरोजगारीको अवस्थाको हिसावले हेर्दा यो गाउँपालिका निकै धनी रहेको देखिन्छ।

४.१.९ वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरुको विवरण

वडा नं.	बैदेशिक रोजगार	जम्मा
१	७८	१८७६
२	११४	३१८२
३	९४	२२५५
४	२०३	३५४४
५	१०३	१८९५
६	६९	२०६२
जम्मा	६६१	१४८१४

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाबाट बैदेशिक रोजगारमा जानेहरुको संख्या कुल श्रमयोग्य जनसंख्याको ४.४६ प्रतिशत रहेको छ। बैदेशिक रोजगारमा जानेहरुमध्ये अधिकांशको गन्तव्य मुलुक भारत हुने गरेको छ। यस गाउँपालिकाबाट कामका लागि भारतमा जाने र उतै सम्पर्कबिहिन हुनेहरुको संख्या पनि रहेको छ।

४.१.१० सुकुम्बासी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	जग्गाको अवस्था		
	भएका	नभएका	जम्मा

१	५०१	१३	५१४
२	७४६	१५	७६१
३	५२१	१६	५३७
४	८८४	३३	९१७
५	५२०	१२	५३२
६	५३१	११	५४२
	३७०३	१००	३८०३
	९७.३७	२.६३	१००

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा रहेका कुल परिवार संख्यामध्ये २.६३% भूमिहिन रहेका छन् । यहाँ भूमिहिन परिवारलाई सुकुम्वासी मानिएको छ । वडा नं. ४ मा सवैभन्दा बढी सुकुम्बासीहरु रहेका छन् । यस वडामा कुल ९१७ परिवारमध्ये ३३ परिवार भूमिहिन रहेका छन् । यस्तै वडा नं. १ मा १३, २ मा १५, ३ मा १६, ५ मा १२ र ६ मा ११ परिवार सुकुम्बासी रहेका छन् ।

४.२ भूउपयोग तथा स्वामित्व

४.२.१ वर्तमान भू-उपयोग

बर्तमान भु-उपयोगको अवस्था			
वडा नं.	कृषि गर्ने परिवार	नगर्ने परिवार	जम्मा
१	४९१	१०	५०१
२	७०१	४५	७४६
३	५०७	१४	५२१
४	८५९	२५	८८४
५	५०२	१८	५२०
६	५१९	१२	५३१
जम्मा	३५७९	१२४	३७०३

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा आफ्नो नाममा जमिन भएका परिवारहरुमध्ये ९६.६५ प्रतिशतले आफै खेती गर्ने गरेका छन् । अन्य ३.३४ प्रतिशत परिवारले भने आफ्नो नाममा भएको जमिनमा खेती गरिरहेका छैनन् ।

४.२.२ भू-स्वामित्व

वडा नं.	आफ्नो नाममा जग्गा हुनेहरुको बिवरण (रोपनीमा)						जम्मा
	०–३	४–१५	१६–३०	३१–५०	५१–७५	७५+	
१	१७४	२७१	४८	३	३	२	५०१

२	१६४	५०७	५८	११	४	२	७४६
३	१८६	२९९	३२	३	१	०	५२१
४	१९१	६११	५३	१४	११	४	८८४
५	१८८	३०१	२६	४	१	०	५२०
६	१९८	२७४	४४	१४	०	१	५३१
जम्मा	११०१	२२६३	२६१	४९	२०	९	३७०३

यस गाउँपालिकाभित्र आफ्नो नाममा जमिन भएका ३७०७ परिवारमध्ये सवैभन्दा बढी परिवारसंग ४ रोपनी देखि १५ रोपनीसम्म जमिन रहेको पाईयो । आफ्नो नाममा जमिन भएका परिवारको ६१.११ प्रतिशत परिवारसंग ४ रोपनी भन्दा माथी र १५ रोपनी भन्दा कम जमिन रहेको पाईयो । यस्तै जग्गाधनीहरुमध्ये ०.२४ प्रतिशत परिवारसंग मात्रै प्रचलित कानुन अनुसार हदवन्दी अर्थात ७५ रोपनी भन्दा बढी जमिन रहेको पाईयो । यस्तै २९.७३ प्रतिशत परिवारसंग न्यूनतम् ३ रोपनी वा सो भन्दा कम जमिन रहेको पाईयो ।

४.३ कृषि तथा पशु विकास

४.३.१सिंचाई सुविधाको उपलब्धता विवरण

वडा नम्बर	सिंचाईको किसिम कूलो/नहर), लिफ्टिङ्ग, बाँध, पोखरी वा अन्य)	संख्या	सिंचाईको उपलब्धता (बर्षैभरी वा मौसमी)	सिंचित क्षेत्र (रोपनी)	लाभान्वित घरधुरी
१	नहर	२	बर्षैभरी	४.५	८५ घरधुरी
१	कुलो	३	बर्षैभरी	७.५	२०० परिवार
३	नहर	४	मैसमी	१२५	१५२ घरधुरी
४	नहर	१	मैसमी	१८५०	६६० घरधुरी
४	नहर	१	बर्षैभरी	७००	१५० घरधुरी
४	कुलो	३	मैसमी	४००	२०५ घरधुरी
५	पोखरी	१	बर्षभरी	२४	२४ घरधुरी
५	कुलो	१३	बर्षैभरी	४१४	४६७ घरधुरी
५	कुलो	१	मौसमी	२१	१४ घरधुरी
६	पाईपलाईन	१	बर्षैभरी	१५	२० घरधुरी
६	कुलो	१	बर्षैभरी	१	३५ घरधुरी
६	नहर	२	बर्षैभरी	६०	८७घरधुरी
६	कुलो	१	मौसमी	२००	५५ घरधुरी

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा ३४ सिंचाई योजनाहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । कुल ३४ मध्ये नहर १०, कुलो २२, पाईपलाईन १ र पोखरी १ रहेका छन् । यस्तै सिंचाई योजनाहरुमा वडा नं. २ मा कुनै

योजना छैनन् भने वडा नं. ५ मा सवैभन्दा १३ योजनाहरु रहेका छन् । सिचाई योजनाहरुले गाउँपालिकाभित्रको ३८२२ रोपनी जमिनमा सिचाई सुबिधा पुगेको माथीको तालिकाले देखाउँछ । यस्तै सिचाई योजनाबाट २१५४ परिवारले सिचाई सुबिधा पाएका छन् ।

४.३.२ सिंचाइको स्रोत सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा सिचाईका श्रोतहरुमा खोलाको पानी, मुलको पानी, नदीको पानी र आकाशे पानी रहेका छन् । गाउँपालिकाभित्र तलको पानी तानेर माथी ल्याउन सकिने र आकाशे पानी संकलन गरेर सिचाईमा प्रयोग गर्न सकिने थुप्रै सम्भावनाहरु रहेका भएपनि त्यसतर्फ पहल भएको देखिदैन । गाउँपालिकाभित्रका डाँडाकाँडामा भएको जमिनमा अहिले पनि आकाशे पानीको भरमा खेती गर्नु पर्ने अवस्था रहेको छ ।

४.३.३ पशुपन्छी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	भएका	नभएका	जम्मा
१	४५६	५८	५१४
२	५९८	१६३	७६१
३	५०९	२८	५३७
४	८७१	४६	९१७
५	५०१	३१	५३२
६	५१४	२८	५४२
जम्मा	३४४९	३५४	३८०३

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने ३८०३ परिवारमध्ये ३४४९ परिवारको घरमा पशुपन्छीहरु रहेका छन् ।

४.३.४ व्यवसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण

तथ्याँक अनुसार यस गाउँपालिकामा व्यवसायिक कृषि फर्म नभएको देखिन्छ ।

४.३.५ आधुनिक (व्यवसायिक) पशुपालन (फार्म) सम्बन्धी विवरण

पशुपालन फर्म (गाई, भैसी, बाखा, बंगुर र कुखुरा) को नाम	वडा नम्बर	वार्षिक उत्पादन			प्रोपाईटरको नाम	रोजगारी संख्या	
		उत्पादित वस्तु	इकाई	परिमाण		महिला	पुरुष
भट्राई गाईपालन फर्म	२	दुध	लिटर	१२०००	भुवन भट्राई		
जनशक्ति कृषक समुह गााई पालन फर्म	२	दुध	लिटर	२००००	लक्ष्मण सिंह कुवर	२६	२५
शैलेश्वर उन्नत बाखा पालन समुह	२	मासु	के.जी	१५००	राधा देवि विष्ट	२६	२५
बोयरबोका बाख्रा समुह	२	मासु	क्वीण्टल	१०	तारा बहादुर	१	३

					कुवर		
दुध कट्टे वाखा पालन फर्म	३	बोका/बाखा	वटा	२५	मान ब खड्का		
विस्नु वाखा पालन फर्म	३	बोका/बाखा	वटा	२५	यादब अवस्थी		
इन्द्र वाखा पालन फर्म	३	बोका/बाखा	वटा	३०	इन्दबहादुर खड्का		
सुर वाखा पालन फर्म	३	बोका/बाखा	वटा	३५	प्रेमबहादुर खड्का		
शुभ लक्ष्मि वाखा पालन फर्म	३	बोका/बाखा	वटा	६	हरेन्द्र अवस्थी		
दिपेन्द्र पोल्ट्री फम	३	मासु	वटा	२५०	जंगबहादुर खड्का		
शुनसमैजी भैसीपालन	३	दुध	लिटर	४०००	रमेश कठायत		
ओभ्का व्यवसाईक बाख्र फर्म	५	वाख्रा	वटा	६०	टेकराज ओभ्का		
मालीका भैसी विकास फर्म	५	दुध	लिटर	३०००	इश्वरीदत्त ओभ्का		
भट्ट स्थानीय कुखुरा फर्म	५	कुखुरा	वटा	१४०	प्रेमराज भट्ट		
कालीका बाखा पालन फर्म	५	बाखा	वटा	६०	देबराज ओभ्का		
गडतेला बाखा पालन फर्म	५	बाखा	वटा	५०	रविन्द्र देउवा		
गोख बाखा पालन फर्म	५	बाखा	वटा	१०	इश्वरी बडु		
देउवा वाखा फर्म	५	वाखा	वटा	१०	ध्वज ब देउवा		
तिर्थ ब साउद बाखा पालन फर्म	६	बाखा	वटा	४०	तिर्थ ब साउद		
बोहरा कुखुरा फर्म	६	कुखुरा	वटा	५००	सुरेन्द्र बोहरा		
बोहरा लोकल कुखुरा फर्म	६	कुखुरा	वटा	४००	बल ब बोहरा		
बोहरा बाखा पालन फर्म	६	बाखा	वटा	१००	खगेन्द्र बोहरा		
त्रिनेत्र बाखा पालन फर्म	६	बाखा	वटा		पदम ब. ओली		
मालीका बाखा पालन फर्म	६	बाखा	वटा		दुर्गा खत्री		
कपिराम बाखा पालन फर्म	६	बाखा	वटा		कपिराम ओली		

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा जम्मा २५ वटा आधुनिक व्यवसायिक पशुपालन फर्महरु रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा सवैभन्दा बढी बाखा पालन फर्महरु रहेका तथ्याँकले देखाएको छ । गाउँपालिकामा १७ बाखा पालन फर्म रहेका छन् । यस्तै स्थानीय जानको कुखुरा पालन फर्म ३, गाईपालन फर्म २, भैसी पालन फर्म २ र ब्रोईलर कुखुरा पालन फर्म एक रहेको तथ्याँकले देखाएको छ । गाउँपालिकाभित्र रहेका व्यवसायिक पशुपालन फर्मबाट ३९००० लिटर बार्षिक दुध उत्पादन हुने गरेको अध्ययनले देखाएको छ । यस्तै खसी बोकाको मासु २५ क्वीण्टल बार्षिक रुपमा उत्पादन हुने गरेको छ । यस्तै ब्रोईलर कुखुराको मासु २५ क्वीण्टल उत्पादन हुने गरेको छ ।

यस गाउँपालिकामा रहेका बाख्रा पालन फर्मबाट बार्षिक रुपमा ६२५ वटा बाख्रा उत्पादन भएको आर्थिक बर्ष २०७३/०७४ अभिलेख छ। यस्तै बार्षिक १०४० कुखुरा उत्पादन हुने गरेको छ।

४.३.६कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव संशाधन

वडा नम्बर	व्यवसायिक/अगुवा कृषक		सक्रिय ग्रामीण कृषी कार्यकर्ता जेटीए)		सक्रिय ग्रामीण पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता		व्यवसायिक नर्सरी संचालक	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	२१		१		४		१	
२	५१	१२	१	४	१		२	
३	५		१		१		०	
४		२			१		२	
५	४	२	४		३		११	
६							१	
जम्मा	८१	१६	७	४	१०		१९	

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा कृषि तथा पशु सेवासंग सम्वन्धित जनशक्तिमा महिलाहरुको जनशक्ति ज्यादै न्यून देखिएको छ। यस गाउँपालिका ८१ पुरुष र १६ महिला गरी जम्मा ९७ अगुवा कृषकहरु रहेका छन्। यस्तै ७ पुरुष र ४ महिला गरी ११ सक्रिय ग्रामिण कृषि कार्यकर्ताहरु रहेका छन् भने सक्रिय ग्रामिण पुश कार्यकर्ताहरुको संख्या १० रहेको छ। सक्रिय ग्रामिण पुश कार्यकर्तामा महिला छैनन्। यस्तै यस गाउँपालिकामा व्यवायिक नर्सरी सञ्चालक १९ जना पुरुष रहेका छन।

४.३.७कृषि तथा पशुपालनसँग सम्बन्धित समूह तथा सामुदायिक संस्थाको विवरण

वडा नम्बर	कृषक समूह			पशुपालन समूह			कृषि सहकारी		
	समूह संख्या	सदस्य		समूह संख्या	सदस्य		सहकारी संख्या	सदस्य	
		म	पु		पु	पु		म	पु
१	१६	२४१	२१८	४	२२	२१	१	२०१	११६
२	१	३०	२१	५	२१	३०			
३	७	९०	८२	३	३२	३८			
४	४	७३	४५	९	९				
जम्मा	२८	४३४	३६६	२१	८४	८९	१	२०१	११६

माथीको तालिका हेर्दा वडा नं. ५ र ६ मा कृषि तथा पशुपालन समूह नभएको देखिन्छ। अन्य ४ वडामा गरी गाउँपालिकाभित्र कृषक समूह २८, पशुपालन समूह २१ र कृषि सहकारी संस्था १ रहेका छन्। गाउँपालिकाका ४३४ महिला र ३६६ पुरुष गरी ८०० जना कृषक समूहमा आवद्ध भएका छन्। यस्तै पशु पालन समूहमा ८४ महिला र ८९ पुरुष गरी १७३ जना आवद्ध रहेका छन् भने कृषि सहकारीमा २०१ महिला र ११६ पुरुष गरी ३१७ जना आवद्ध रहेका छन्।

४.३.८ संकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्र

वडा नं.	संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र	
	कृषि	उद्योग
१	२	
२	१	१
६	१	
जम्मा	४	१

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र एउटा पनि चिस्यान केन्द्र छैन । गाउँपालिकाभित्र कृषि उत्पादनका लागि चारवटा संकलन केन्द्रहरु स्थापना भएका छन् । वडा नं. १ मा दुई संकलन केन्द्र रहेका छन् भने वडा नं. २ र ६ मा एक/एक केन्द्र रहेका छन् । अन्य वडाहरुमा कृषि संकलन केन्द्र रहेका छैनन् । यस्तै वडा नं. २ मा गाउँपालिकाकै एक मात्र उद्योथ सकलन केन्द्र रहेको माथीको तालिकाले देखाउछ ।

४.३.९ कृषि बजार तथा हाटबजार सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाभित्र कृषि बजार तथा हाट बजार सञ्चालन हुने गरेको छैन ।

४.४ पर्यटन विकास

४.४.१ पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

स्थलको नाम	वडा नम्बर	भौतिक पूर्वाधार			बार्षिक पर्यटक आगमन
		सडक पहुँच पुगेको/नपुगेको	होटल, लज, रेष्टुराँ संख्या	नजिकको बजार केन्द्रसम्मको दुरी	
घन्टेश्वर मन्दिर	१	नपुगेको		१० कि मि	५००
ज्वालावोन	१	कच्ची		१० कि मि	१०००
फफलडा	१	पुगेको		२ कि मि	५०००
छतिवन ताल	२	पुगेको		४ कि.मी	१०० जना
छहरा झर्ना	२	नपुगेको		१० कि.मी	४०० जना
भिमदत्त पन्त शहिद गल्लेक स्थान	२	नपुगेको		७ किमी	१० जना
भिम सिला	३	पुगेको	छैन	सडकसंगै	छैन
जोरायल तिहारमेला सिलीङबाघ	४	पुगेको	३		छैन
केदार बाबा	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
मालीका भगवती	६	नपुगेका	छैन	१० कि मि	४००
तेले महाभारत क्षेत्र	१/२	नपुगेको	छैन	१० किमि	

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र ११ महत्वपूर्ण पर्यटकीय स्थलहरु रहेका छन् । प्राकृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण तेले महाभारतको लेकसंग यस गाउँपालिकाका वडा नं. १ र ३ को सिमाना जोडिन्छ । उक्त क्षेत्रको पर्यटकीय विकास गर्न सके पर्यटकीय विकासमा ठुलो योगदान पुग्ने देखिन्छ । यस्तै अन्य बिभिन्न स्थानहरुको पनि पर्यटकीय बिकास गर्न गर्न सके गाउँपालिकाको विकासमा सहयोग पुग्नेछ ।

४.४.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण

नाम	वडा नम्बर	स्थान	क्षमता		होटेलको प्रकार (आवासीय, रिसोर्ट, होमस्टे, रेष्टुरेण्ट, अन्य)	बार्षिक ग्रहाक (संख्या)	
			कोठा संख्या	वेड संख्या		आन्तरिक	वाह्य (बिदेशी)
होटेल स्याङ्जा	१	गैरा	४	८	आवासीय	१०००	
पिपलचौतारी गेष्ट हाउस	२	बुडर चौराहा	२६	६०	आबासीय	१०००	३००
होटेल फेण्डस् प्लाजा	२	बुडर चौराहा	५	१०	आबासीय	४००	८०
बिजय होटल एण्ड लज	२	बुडर	६	१२	आबासीय	१५०	३
विजय होटेल	२	बुडर	४	१०	आबासीय	११०००	७०
बाग्मती होटेल	२	बुडर	६	१२	आबासीय	८००	१५०
रावल होटेल	२	बुडर	४	८	आबासीय	१०००	२००
भागेश्वर होटल	२	बुडर	३	७	आबासीय	१२००	३००
खड्का होटल	३	चनकट्टे	५	११	आवासीय	१५०	
विरेन्द्र होटल	३	राउतकट्टे	४	५	आवासीय	१००	
मान सम रेष्टुरेन्ट	४	मिलीबाग	२	६	रेष्टुरेण्ट		
विपिन होटल	४	सिलीङबाग	६	१५	रेष्टुरेण्ट		
दयारी होटल	४	गिजीकोट	३	८	रेष्टुरेण्ट		

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र साना ठुला गरी १३ वटा होटेलहरु रहेका छन । यि होटेलहरुमा ७८ कोठा र १४९ बेडहरु रहेका छन् ।

४.४.३धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

स्थलको नाम	वडा नम्ब	भौतिक पूर्वाधार			बार्षिक पर्यटक आगमन
		सडक पहुँच पुगेको/नपुगेको	होटल, लज, रेष्टुराँ संख्या	नजिकको बजार केन्द्रसम्मको दुरी	
घन्टेश्वर मन्दिर	१	नपुगेको		१० कि मि	५००

भुमदेउलि मन्दिर	१	कच्ची		१० कि मि	५००
ज्वालावोन	१	कच्ची		१० कि मि	१०००
फफलडा	१	पुगेको		२ कि मि	५०००
ब्राहमदेव	१	छैन		३ कि मि	५००
सिद्वनाथ	१	छैन		४ कि मि	५००
सिद्वबाबा	१	पुगेको		२ कि मि	२००
घन्टेश्वर मन्दिर	१	छैन		२० कि मि	५०००
अगेण मन्दिर	१	छैन		२० कि मि	३००
अगणकाजी मन्दिर	१	छैन		१० कि मि	३००
भुमदेउली मन्दिर	१	छैन		१० कि मि	३००
पुर्णगिरी मन्दिर	२	पुगेको		५०० मिटर	१५ जना
छतिवन ताल	२	पुगेको		४ कि.मी	१०० जना
छहरा झर्ना	२	नपुगेको		१० कि.मी	४०० जना
भिमदत्त पन्त शहिद गल्लेक स्थान	२	नपुगेको		७ किमी	१० जना
भिम सिला	३	पुगेको	छैन	सडकसंगै	छैन
ज्वाला देबी	३	छैन	छैन	१ कि मि	छैन
शिव मन्दिर	३	पुगेको	छ	सडकसंगै	छैन
घन्टेस्वर मन्दिर	३	पुगेको	छ	सडकसंगै	छैन
असीउ मन्दिर	३	छैन	छैन	३कि मि	छैन
सुनसमैजी मन्दिर	३	पुगेको	छैन	५०० मि	छैन
ग्वासी मन्दिर	३	छैन	छैन	५०० मि	छैन
कैलपाल मन्दिर	३	छैन	छैन	५००० मि	छैन
गणाप शिला	३	छैन	छैन	२ कि मि	छैन
नुवादेबी माण्डौ	३	छैन	छैन	२ कि मि	छैन
तेरी निमाउने	३	छैन	छैन	५००० मि	छैन
भुमदेउ शिला	३	छैन	छैन	२ कि मि	छैन
छडी माण्डौ	३	छैन	छैन	३ कि मि	छैन
भागेश्वर मन्दिर	३	छैन	छैन	१ कि मि	छैन
पडरे माण्डौ	३	छैन	छैन	५०० मि	छैन
शोलादेउ माण्डौ	३	छैन	छैन	४ कि मि	छैन
टुठो माण्डौ	३	छैन	छैन	३ कि मि	छैन
थली गुफा केदार	४	पुगेको	छैन		छैन
मालीका देबी	४	पुगेको	छैन		छैन
जोरायल तिहारमेला सिलीबाघ	४	पुगेको	३		छैन
मालीका देबी	४	पुगेको	२		छैन
पिनाकेखा मेला	४	पुगेको	छैन		छैन
शिलजि मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
केदार बाबा	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
सिह जलदेबी मिन्दर	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
छेडेपानी केदार	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन

किमगेड मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
निमाउने मिन्दर	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
मसानी माण्डौ	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
डुणेमसानि माडौ	५	नपुगेका	छैन	२७ कि मि	छैन
अठबारी मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	१२ कि मि	छैन
गडतोला मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	१२ कि मि	छैन
पासाको मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	१२ कि मि	छैन
देर्गा मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	११ कि मि	छैन
मस्टा मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	२० कि मि	छैन
गर्दा मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	२४ कि मि	छैन
शिबजी मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	२४ कि मि	छैन
केदार मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	२४ कि मि	छैन
कालिका मन्दिर	५	नपुगेका	छैन	२४ कि मि	छैन
दर्गा मन्दिर	५	छ	छैन	२७ कि मि	छैन
भगबती मन्दिर	५	छ	छैन	२७ कि मि	छैन
मालीका भगवती	६	नपुगेका	छैन	१० कि मि	४००
केदार मन्दिर	६	नपुगेका	छैन	८ कि मि	१०००
डुडा घोल्डाडी	६	नपुगेका	छैन		
मसानी	६	नपुगेका	छैन		
भगवती	६	नपुगेका	छैन		
मसानी	६	नपुगेका	छैन		
मट्टकेदार मन्दिर	६	नपुगेका	छैन		
मालीका भगवती मन्दिर	६	नपुगेका	छैन		५०

यस गाउँपालिकाभित्र बिभिन्न साना ठुला गरी ६४ वटा धार्मिक, ऐतिहासिक एवं पर्यटकीय स्थलहरु रहेका छन् । सवैभन्दा बढी धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु वडा नं. ५ मा १९ रहेका छन् भने सवैभनदा कम वडा नं. २ मा ४ रहेका छन् । यस्तै वडा नं. ३ मा १७ वडा नं. १ मा ११ र वडा नं. ४ मा ५ धार्मिक स्थलहरु रहेका छन् । यस आधारमा यस गाउँपालिकाभित्र धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु धेरै रहेका देखिन्छन् । यि धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुको विकास र प्रचार गरि पर्यटकीय क्षेत्र वनाउन सके गाउँपालिकाको विकासमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने देखिन्छ ।

४.५ उद्योग, व्यापार तथा वैंकिङ्ग

४.५.१ औद्योगिक विकास (लघु, घरेलु, साना, म भ्कौला, ठूला उद्योग, सरकारी, पब्लिक, नीजि र सहकारी)

उद्योगको नाम तथा ठेगाना	वडा नम्बर	उद्योगको स्वामित्व	उद्योगको प्रकार	प्रत्येक्ष रोजगारी जना			उत्पादन हुने वस्तु र सेवाको नाम	उत्पादित वस्तु र सेवा बाट भएको बार्षिक आम्दानी
				महिला	पुरुष	जम्मा		
दिनेश होजारी	१	निजी	साना	१	१	२	सुईटर, टोपी, मखमलर	२०००००
जयदुर्गे फलावर्स एण्ड आयल मिल	२	निजी	घरेलु		१	१	चामल पिठो	२०००००
फूरु उद्योग	२	निजी	घरेलु		१	१	काठका भाँडा	२०००००

खडक मौरी पालन उद्योग	२	निजी	घरेलु	२	२	३	मोरी मह	६००००
नमुना सिस्नु उद्योग	३	सहकारी	साना	२१९		२१९	सिस्नुको पाउडर	३८७५
पिनाकेरवा खाद्ये उद्योग	४	निजी	घरेलु	२		२	चामल, तेल, मैदा	६०००००
मास्टामाण्डौ खाद्ये उद्योग	४	निजी	घरेलु	२		२	चामल ,तेल, मैदा	४०००००
बास मुडा उद्योग	५	निजी	साना	३	४	७	मुडा उत्पादन	२००००
सार्की डोकाछाप्रा	५	निजी	घरेलु	१	१	२	डोका ,छाप्रा	५००००
आलीबाट मिल उद्योग	५	संस्थागत	लघु		१	१	कुटानी ,पिसानी	१२००००
चोखाल फर्निचर	५	निजी	घरेलु		१	१	खटीया, दराज, टेबुल	२०००००

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा ११ वटा साना तथा मझौला उद्योगहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । यि उद्योगहरुमा ७ घरेलु उद्योगहरु रहेका छन् । साना उद्योग ३ र लघु उद्योग १ रहेका छन् । उद्योगहरुबाट गाउँपालिकामा २३१ महिला र १२ पुरुष गरी १४३ जनालाई प्रत्येक्ष रोजगारी दिएका छन् । वडा नं. १ मा १, २ मा ३, ३ मा १, ४ मा २ र ५ मा ४ उद्योगहरु रहेका छन् । वडा नं. ६ मा भने एउटा पनि उद्योग छैन । यस्तै ११ उद्योगहरुमा ९ नीजि उद्योगहरु रहेका छन् भने एक सहकारीद्वारा सञ्चालित र एक संस्थागत उद्योग रहेका छन् ।

४.५.२ घट्ट, मिल तथा संकलन र प्रशोधन सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	पानी घट्ट संख्या		कुटानी, पिसानी र पेलानी (मिल) संख्या			संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र		
	परम्परागत	सुधारिएको	पानी मिल	डिजेल मिल	बिद्युत मिल	कृषि	जडिबुटी	उद्योग
१	६				३	२		
२	६	५			१	१		१
३	२१	७			१			
४	७		१		२			
५	४०	३	१		१			
६		१४	१	१		१		
जम्मा	८०	२९	३	१	८	४		

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र १०९ पानी घट्टहरु रहेका छन् । यि पानी घट्टहरुमा परम्परागत ८० र आधुनिक २९ रहेका छन् । यस्तै यस गाउँपालिकाभित्र पानी मिल ३, डिजेल मिल १ र बिद्युतीय मिल ८ रहेका छन् । गाउँपालिकामा कृषि संकलन केन्द्र १ र उद्योग संकलन केन्द्र १ रहेका छन् ।

४.५.३ व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, थोक, मासु, तरकारी र फलफूल आदी)

वडा नं.	व्यापार व्यवसायको प्रकार	संख्या	जम्मा	दर्ता भएका	दर्ता नभएका

१.	१.किराना वा व्यापरिक वस्तु,	७२	९४	३७	५७
	२.मासु विक्री केन्द्र,	१			
	३.तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र,	०			
	४.दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र,	०			
	५.निर्माण सामाग्री,	०			
	६.औषधी पसल वा क्लिनिक,	१			
	७.मर्मत सेवा केन्द्र,	०			
	८.इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल	२			
	९.होटेल तथा रेष्टुरेण्ट	१५			
	१०.कपडा तथा फेन्सी	३			
२	१.किराना वा व्यापरिक वस्तु,	३८	९७	३४	६३
	२.मासु विक्री केन्द्र,	०			
	३.तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र,	२			
	४.दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र,	५			
	५.निर्माण सामाग्री,	०			
	६.औषधी पसल वा क्लिनिक,	३			
	७.मर्मत सेवा केन्द्र,	०			
	८.इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल	७			
	९.होटेल तथा रेष्टुरेण्ट	३२			
	१०.कपडा तथा फेन्सी	१०			
३	१.किराना वा व्यापरिक वस्तु,	१०	२८	२१	७
	२.मासु विक्री केन्द्र,	२			
	३.तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र,	४			
	४.दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र,				
	५.निर्माण सामाग्री,	१			
	६.औषधी पसल वा क्लिनिक,	२			
	७.मर्मत सेवा केन्द्र,	१			
	८.इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल	१			
	९.होटेल तथा रेष्टुरेण्ट	४			
	१०.कपडा तथा फेन्सी	३			
४	१.किराना वा व्यापरिक वस्तु,	१३	३०	२६	४
	२.मासु विक्री केन्द्र,	०			
	३.तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र,	२			
	४.दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र,	०			
	५.निर्माण सामाग्री,	०			
	६.औषधी पसल वा क्लिनिक,	०			
	७.मर्मत सेवा केन्द्र,	२			
	८.इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल	३			
	९.होटेल तथा रेष्टुरेण्ट	७			
	१०.कपडा तथा फेन्सी	३			

५	*१.किराना वा व्यापरिक वस्तु,*	८	१५	१५	
	२.मासु विक्री केन्द्र,	०			
	३.तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र,	७			
	४.दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र,	०			
	५.निर्माण सामाग्री,	०			
	६.औषधी पसल वा क्लिनिक,	०			
	७.मर्मत सेवा केन्द्र,	०			
	८.इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल	०			
	९.होटेल तथा रेष्टुरेण्ट	०			
	१०.कपडा तथा फेन्सी	०			
६	*१.किराना वा व्यापरिक वस्तु,*	९	१२	११	१
	२.मासु विक्री केन्द्र,	०			
	३.तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र,	०			
	४.दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र,	०			
	५.निर्माण सामाग्री,	०			
	६.औषधी पसल वा क्लिनिक,	०			
	७.मर्मत सेवा केन्द्र,	०			
	८.इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल	०			
	९.होटेल तथा रेष्टुरेण्ट	१			
	१०.कपडा तथा फेन्सी	२			

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र २७६ व्यापारिक पसलहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । सञ्चालनमा रहेका पसलहरुमध्ये बिधिवत् रुपमा दर्ता भई सञ्चालन भईरहेका पसलहरुको संख्या १२९ अर्थात कुल पसलहरुको संख्याको ४६.७३ प्रतिशत मात्र रहेका छन् । यसको अर्थ गाउँपालिकामा सञ्चालित पसलहरुमध्ये कमले मात्रै राज्यलाई व्यवसायिक कर तिर्छन भने बढीले तिर्दैनन् भन्ने देखिएको छ । तालिका अनुसार सवैभन्दा बढी पसलहरु वडा नं. २ मा रहेका छन् भने सवैभन्दा कम पसलहरु वडा नं. ६ मा रहेका छन् । यस्तै वडा नं. १५ मा रहेका सवै पसलहरु दर्ता भएका छन् भने वडा नं. १ र २ मा रहेका अधिकांश पसलहरु दर्ता नभई सञ्चालनमा रहेका छन् ।

४.५.४ स्थानीय बजार तथा व्यापारिक केन्द्रको विवरण

वडा नं.	बजारको नाम
१	गैरा, घोरडी, गोगनपानी, मणीलेक
२.	बुडर, गरुड, रुपसकाँडा, गोल्डेन, बाझीलेक
३.	राउतकट्टे
४	हाट, सिलिङबाघ
५	गड्सेरा, चौकी
६	खसरे, निरौली

४.५.५ बैंक तथा बित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण

क.सं.	बैंक तथा सहकारी संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	बार्षिक कारोबार रकम (रु.हजारमा)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
१	कृषि विकास बैंक लि.	२	४ करोड	३ करोड २५ लाख ६३ हजार	कृषि
२	किसानमाइक्रो फाइनान्स	२	१ करोड	२ करोड	कृषि र व्यापार
३	देव विकास बैंक लि.	२	२ करोड	१.५ करोड	ऋण

यस गाउँपालिकाको वडा नं. २ मा मात्रै बैङ्क तथा बित्तीय संस्थाहरु रहेको तथ्याँकले देखाएको छ । अन्य वडाहरुमा बित्तीय संस्थाहरु नरहेको यस तथ्याँकले देखाएको छ ।

४.५.६ सहकारी सम्बन्धी विवरण

क.सं.	बैंक तथा सहकारी संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	बार्षिक कारोबार रकम (रु.हजारमा)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
१	वरपिपल बचत तथा ऋण	१	१००५२६१८	५७६५१९८	कृषि,ब्यापार,उद्यम
२	जैबिक बिबिधता संरक्षण कृषि सहकारी	१	६२७८०६९	८७०७१७	कृषि,ब्यापार,उद्यम
३	ज्योतिपुञ्ज महिला सहकारी संस्था लिमिटेड	१	५००००	३००००	कृषि आमा समुह
४	घण्टेश्वर बहुउद्धेश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड	१	२०००००	५००००	कृषि, ब्यापार
५	छहरा बचत तथा ऋणसहकारी संस्था	२	१ करोड	४० लाख	कृषि र व्यपार
६	छतिवन महिला कृषि सहकारी संस्था	२	२ लाख	३ लाख	कृषि
७	जोरायल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	२	१०००००	८००००	ऋण प्रवाह
८	नमुना महिला वहुद्येश्य सहकारी संस्था	३	५९१६७११	५९१६७११	कृर्षी
९	लक्ष्मी सरस्वती बहुउदेश्य सहकारी संस्था	४	१००००००	३००००००	कृर्षी
१०	जोरायल कृर्षी सहकारी संस्था	४	३००००००	५०००००	कृर्षी
११	पिनाकेखर बचतसहकारी संस्था	४	३००००००	१००००००	कृर्षी

माथीको तालिकाबाट यस गाउँपालिकाका वडा नं. ५ र ६ मा कुनै पनि सहकारी संस्थाहरु नभएको देखिन्छ । वडा नं. १ मा ४, वडा नं. २ र ४ मा ३/३ र वडा नं. ३ मा १ मात्र सहकारी संस्था रहेको यस तथ्याँकले देखाएको छ ।

परिच्छेद ५

सामाजिक अवस्था

५.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास

५.१.१ पाँच वर्ष भन्दा माथिको साक्षरता विवरण

वडा नं.	निरक्षर	साधारण	प्रारम्भिक	आधारभुत	माध्यामिक	स्नातक	स्नातकोत्तर	बिद्यावारिधी	जम्मा
१	१९८	७९९	५०१	४५५	३५१	१५१	२२	०	२४७७
२	४३६	९८८	५२८	११५२	८५१	१५१	४१		४१४७
३	४२६	१२९८	३६६	३४४	३६६	११७	३७	०	२९५४
४	४१६	१४२२	९१८	१०८९	६२४	२०३	४५	०	४७१७
५	२२९	११६२	१८	५६०	४०२	१०८	८	०	२४८७
६	३५६	१५२५	३३६	२९१	१६३	३२	८	१	२७१२
जम्मा	२०६१	७१९४	२६६७	३८९१	२७५७	७६२	१६१	१	१९४९४
प्रतिशत	१०.६३	३७.१	१३.७५	२०.०६	१४.२२	३.९२९	०.८३	०.००५	१००.५

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा पाँच बर्षभन्दा माथीको कुल जनसंख्या १९४९४ मध्ये २०६१ अर्थात १०.६३ प्रतिशत अझै निरक्षर रहेका छन् । गाउँपालिकामा साधारण लेखपढ मात्र गर्न जान्नेको संख्या सवैभन्दा बढी ३७.१ प्रतिशत रहेको छ । यस्तै आधारभूत तहको शिक्षा पुरा गरेका २०.०६ प्रतिशत, माध्यामिक तह पुरा गरेका १४.२२ प्रतिशत, प्राथमिक शिक्षा पुरा गरेका १३.७५ प्रतिशत, स्नातक तह उत्तीर्ण गर्नेको संख्या ३.९२ प्रतिशत स्नातकोत्तर पुरा गर्ने ०.८३ प्रतिशत र बिद्यावारिधी गर्ने ०.००५ प्रतिशत रहेका छन् । गाउँपालिकाको साक्षरता अवस्था हेर्दा त्यति आशलाग्दो भने देखिदैन । ८१.५४ प्रतिशत जनसंख्या माध्यामिक तह भन्दा मुनीको मात्रै शैक्षिक अवस्था रहेको देखिन्छ ।

५.१.२तहगत रुपमा शैक्षिक संस्था/विद्यालय (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा) र विद्यार्थी विवरण

वडा नं.	बालविकास केन्द्र		आधारभुत तह		माध्यामिक		जम्मा	
	सामुदायिक	संस्थागत	सामुदायिक	संस्थागत	सामुदायिक	संस्थागत	सामुदायिक	संस्थागत
१	६	०	६	०	१	०	१३	०
२	६	१	६	१	१	०	१३	२
३	१०	१	१०	०	१	०	२१	१
४	१६	०	१३	०	२	०	३१	०
५	७	०	५	०	२	०	१४	०
६	११	०	१३	०	४	०	२८	०
जम्मा	५६	२	५३	१	११	०	१२०	३

यस गाउँपालिकामा सामुदायिक ५६ र संस्थागत २ गरि ५८ बालविकास केन्द्र रहेका छन् । यस्तै आधारभूत तहमा सामुदायिक ५३ र संस्थागत १ गरी ५४ बिद्यालय रहेका छन् । माध्यामिक तहमा सामुदायिक तर्फ ११ बिद्यालय रहेका छन् । यसरी यस गाउँपालिकामा सामुदायिकतर्फ १२० र संस्थागत तर्फ ३ गरि १२३ शिक्षण संस्थाहरु रहेका छन् ।

५.१.३ बिद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

वडा नं.	पूर्व प्राथमिक		आधारभुत		माध्यामिकत		जम्मा		
	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	२७	२९	३७४	३३३	५७	५१	४५८	४१३	८७१
२	२१०	१०३	३८६	४८७	१५३	१३९	७४९	७२९	१४७८
३	६८	६०	३४५	३३५	२४	२२	४३७	४१७	८५४
४	१२१	१२७	५८१	५७१	१६४	२०८	८६६	९०६	१७७२
५	१६७	१४१	२६३	२३२	५२	११७	४८२	४९०	९७२
६	९०	१०१	४०१	३६४	५४७	११८	१०३८	५८३	१६२१
जम्मा	६८३	५६१	२३५०	२३२२	९९७	६५५	४०३०	३५३८	७५६८

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकामा अध्ययनरत छात्रछात्राहरु ७५६८ रहेको देखिन्छ । बिद्यालयमा अध्ययनरत छात्रछात्राहरुमध्ये सवैभन्दा बढी आधारभूत तहमा रहेको पाईयो । यस तहमा कुल छात्राछात्रहरुको ६१.७३ प्रतिशत बालबालिकाहरु अध्ययनरत रहेको पाइयो । यस्तै माध्यामिक तहमा २१.८२ प्रतिशत र पूर्व प्राथमिक तहमा १६.४३ प्रतिशत रहेका छन् । बिद्यालयमा अध्ययनरत छात्रछात्राहरुमा ५३.२५ प्रतिशत छात्रा रहेका छन् । यस आधारमा यस गाउँपालिकामा छोरीलाई पनि छोरा सरह बिद्यालय पठाउने गरेको छ भन्न सकिन्छ ।

५.१.४ क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालय र अध्ययनरत छात्रछात्राको विवरण

कलेज/क्याम्पसको नाम	वडा नम्बर	संकाय	पढाई हुने तह	पढाई हुने प्रमुख विषयहरु	बिद्यार्थी संख्या		
					छात्रा	छात्र	जम्मा
क. प्राबिधिक							
रघुनाथ मा वि	६	जे टि ए		कृषि प्राविधक	७	१२	१९
ख. अप्राबिधिक							
घण्टेश्वर सेतीमहाकाली वहुमुखी क्यामपस	४	शिक्षा	स्नातक	नेपाली,अंग्रजी जनसंख्या,स्वास्थ्य	१४७	५१	१९०

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र प्राबिधिक शिक्षालय १ र अप्राबिधिक शिक्षालय १ गरी दुई बिद्यालयहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । प्राबिधिक शिक्षालयमा कृषि बिषय (जेटिए) को पढाई हुने गरेको छ ।

उक्त शिक्षालयमा ७ छात्रा र १२ छात्र गरी १९ जना रहेका छन् । यस्तै स्नातक तहको अध्ययन हुने एक बिद्यालय रहेको छ । उक्त कलेजमा १४७ छात्रा र ५१ छात्र गरी १९० बिद्यार्थीहरु अध्ययनरत छन् ।

५.१.५ सिकाई उपलब्धी तथा उत्तीर्ण दर

वडा नं.	खुद भर्ना दर			निरन्तर भर्ना दर			सिकाई उपलव्धी दर		उत्तीर्ण दर	
	पूर्व प्राथमिक	आधारभुत	माध्यामिक	पूर्व प्राथमिक	आधारभुत	माध्यामिक	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा ८	कक्षा १०
१	७६	८२	८१	१००	१००	१००	६३	६५	९३	८१
२	८२	७९	८१	९५	९४	९७	६४	६१	८८	७९
३	१००	९६	९६	१००	१००	९६	६३	६१	८४	७८
४	९७	९८	९५	९७	९७	९१	६४	५८	८८	८४
५	९५	९५	९५	९४	९१	९१	६२	६०	७८	७८
६	९०	९५.७	९३	९०	९८.५	९४	७३.२	६४	१००	८८
जम्मा	९०	९१	८६.३३	९६	९६.७५	९४.८३	६४.८४	६१.५	८८.५	८१.३३

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाको खुद भर्ना दर ८९.११ रहेको देखिन्छ । आधारभूत तहको खुद भर्ना दर ९१, पूर्व प्राथमिक तहको ९० र माध्यामिक तहको ८६.३३ रहेको तालिकाले देखाएको छ । यस्तै निरन्तर भर्ना दर आधारभूत तहमा ९६.७५, पूर्व प्राथमिक तहमा ९६ र माध्यामिक तहमा ९४.८३ रहेको छ । गाउँपालिकाको समग्र निरन्तर भर्ना दर ९५.८६ रहेको छ । यस्तै गाउँपालिकाको सिकाई उपलव्धी दर ६३.१७ रहेको छ । कक्षा ८ को सिकाई उपलव्धी दर ६४.८४ र कक्षा १० को सिकाई उपलव्धी दर ६१.५ रहेको छ । यस्तै गाउँपालिकाको बिद्यार्थी उत्तीर्ण दर ९४.९१ रहेको छ । कक्षा ८ को उत्तीर्ण र ८८.५ र कक्षा १० को उत्तीर्ण दर ८१.३३ रहेको छ ।

५.१.६ वाल बिकास केन्द्रको विवरण

वडा नं.	बालविकास केन्द्र	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	६	२७	२९	५६
२	६	२१०	१०३	३१३
३	१०	६८	६०	१२८
४	१६	१२१	१२७	२४८
५	७	१६७	१४१	३०८
६	११	९०	१०१	१९१
जम्मा	५६	६८३	५६१	१२४४

यस गाउँपालिकाभित्र ५६ बालविकास केन्द्र रहेका छन् । ति बालविकास केन्द्रमा १२४४ पूर्व प्राथमिक तहका बालबालिकाहरु अध्ययनरत छन् । सवै भन्दा बढी बालविकास केन्द्र वडा नं. ४ मा १६ र सवैभन्दा कम वडा

नं. १ र २ मा ६/६ वटा रहेका छन् । यस्तै वडा नं. ३ मा १० वडा नं. ५ मा ७ र ६ मा ११ रहेका छन् । गाउँपालिकामा रहेका ५६ बालविकास केन्द्रमा ६८३ छात्रा र ५६१ छात्र अध्ययनरत छन् ।

यसलाई बारमा देखाउँदा

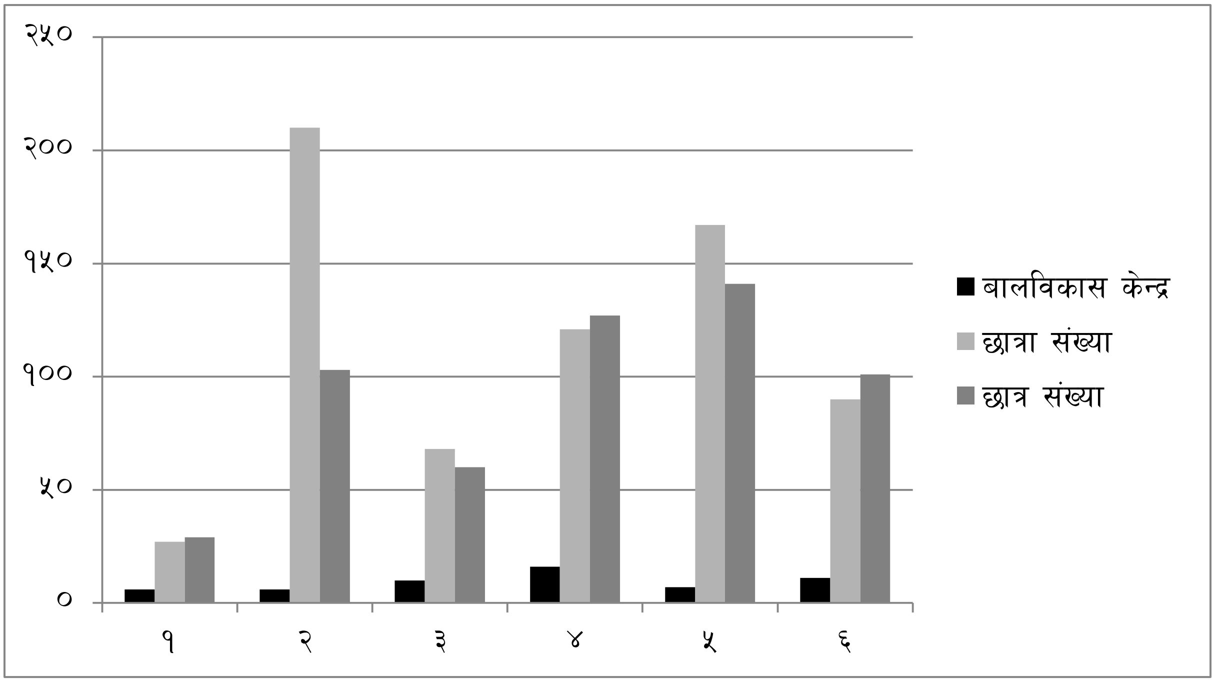

५.१.७ विद्यालय शान्ति क्षेत्र र विद्यालय सुधार योजना विवरण

वडा नं.	बिद्यालय संख्या	विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन (भएको/ नभएको)		विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक (भएको/ नभएको)		बाल क्लब गठन (भएको/ नभएको)		बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग (भएको/ नभएको)	
		भएका	नभएका	भएका	नभएका	भएका	नभएका	भएका	नभएका
१	६	६	०	६			६		६
२	८	५	३	८		५	३	६	२
३	११	११		११		११		११	
४	१५	१५		१५		१५		१५	
५	७	५	२	५	२	५	२	१	६
६	१७	१७		१७		५	१२	१७	
जम्मा	६४	५९	५	६२	२	४१	२३	५०	१२

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा रहेका कुल ६४ बिद्यालयहरुमध्ये ९२ प्रतिशत बिद्यालयहरुमा बिद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको देखिन्छ । यस्तै प्रत्येक बर्ष बिद्यालय सुधार आयोजना अध्यावधिक गर्ने बिद्यालयहरु ९६.८७ प्रतिशत रहेका छन् । बालक्लवहरु गठन भएका बिद्यालयहरुको संख्या

भने तुलनात्मक रुपमा कम रहेको देखिएको छ । कुल बिद्यालयको ६४ प्रतिशत बिद्यालयहरुमा मात्रै बालक्लवहरु गठन भएका तालिकाले देखाएको छ । यस्तै बालमैत्री शिक्षण बिधि प्रयोग गर्ने बिद्यालय ७८ प्रतिशत रहेका छन् ।

५.१.८ शिक्षक तथा शैक्षिक जनशक्ति विवरण

वडा नम्बर	स्वीकृत दरबन्दी संख्या		नीजि समेत गरि पुरुष शिक्षक संख्या		नीजि समेत गरि महिला शिक्षक संख्या		बिषयगत शिक्षक संख्या		
	स्थायी	राहात	आधाभुत तह	माध्यामिक तह	आधारभुत	माध्यामिक	गणित	बिज्ञान	अंग्रेजी
१	१४	८	२४	२	१६		२	२	२
२	२१	१४	२९	१०	१८	१	५	१	४
३	१८	११	२५	३	५		२	१	३
४	२८	२५	४६	४	३७		१०	६	१०
५	२७	१२	१५	२	१५		४	३	६
६	२१	३०	३०	१५	११		११	७	११
जम्मा	१२९	१००	१६९	३६	१०२	१	३४	२०	३६

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र जम्मा ३०८ शिक्षकहरु कार्यरत रहेका छन् । जसमध्ये दरवन्दीमा १२९, राहातमा १०० र ७९ स्थानीय स्रोतबाट सेवा सुबिधा पाउने गरी उल्लेख गरिएको छ । कुल शिक्षक संख्याको ६६.५५ प्रतिशत शिक्षकहरु आधारभूत तहमा कार्यरत रहेका छन् । यस्तै यस गाउँपालिकामा महिला शिक्षकहरुको संख्या ३३.४४ प्रतिशत रहेको छ । गाउँपालिकाभित्र गणितका ३४, बिज्ञानका २० र अंग्रेजीका ३६ बिषयगत शिक्षकहरु रहेका छन् ।

५.१.९ शैक्षिक संस्था उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार तथा सुबिधा -भवन, पुस्तकालय र प्रयोगशाला)

बाल विकास केन्द्र तथा विद्यालयको नाम	वडा नं.	भवन संख्या		कोठा संख्या		पुस्तकालय/ अध्ययन केन्द्र छ/छैन	प्रयोगशाला
		पक्की	कच्ची	पक्की	कच्ची		
श्री घण्टेश्वर आधारभुत विद्यालय	१	६		१४		छैन	छैन
श्री गौरीशंकर मा. वि	१	९	२	३०	४	छ	छैन
श्रीभुमेखरी आधारभुत विद्यालय	१	४		८		छैन	छैन
जनपृय आधारभुत विद्यालय	१	१	१	२	२	२	छैन
जनता आधारभुत विद्यालय ता	१	३		१३		छैन	छैन
शैनिक आधारभुत विद्यालय	१	२		५		छैन	छैन

कमलानदी आधारभूत बिद्यालय	२	२		६			
श्री भुमिराज केदार आधारभुत बिद्यालय	२	३	१	६	३	छैन	छैन
द राईजीङ ल्याण्ड इङलीस बोर्डिङ स्कुल	२	१	१	८	१	छैन	छैन
कफलकट्टेश्वर आधारभुत बिदद्यालय	२	४		१०		छैन	छैन
नुवादेब आधारभुत बिद्‌यालय	२	२	१	६	४	छैन	छैन
श्री जनसेवा आधारभूत विद्यालय	२	२		८	०	०	०
श्री रामपुर मावि बुडर	२	१४		३४	०	छ	छ
नबदुर्गा आधारभुत बिद्यालय	२	२	१	५	२	छैन	छैन
श्री शिवपुर मा. वि.	३	४	२	११	६	छैन	छैन
कफलेश्वर आधारभुत विद्यालय	३		१		५	छैन	छैन
नुवादेवी आधारभुत विद्यालय	३		२		७	छैन	छैन
श्री कालीका आधारभुत विद्यालय	३		१		४	छैन	छैन
भागेश्वर आधारभुत विद्यालय	३	१		७		छैन	छैन
असीउ आधारभुत विद्यालय	३	२	१	४	५	छैन	छैन
श्री सरस्वती ऐकेडेमी	३	१		१०		छैन	छैन
भागेश्वर आधारभुत विद्यालय	४	२	१	४	३	छैन	छैन
घण्टेश्वर मा वि	४	१२	१	८०	८	छ	छ
वेताल आधारभुत विद्यालय	४	२	१	४	३	छैन	छैन
भैरव आधारभुत विद्यालय	४	१		२		छैन	छैन
भागेश्वर आधारभुत विद्यालय	४	४		७		छैन	छैन
वेताल आधारभुत विद्यालय	४	२	२	४	६	छैन	छैन
गङौरी आधारभुत विद्यालय	४	१	२	१	५	छैन	छैन
मालीका आधारभुत विद्यालय	४	३		७		छैन	छैन
खैगाड आधारभुत विद्यालय	४	४	१	५	८	छैन	छैन
जगदम्बा आधारभुत विद्यालय	४	३	२	६	६	छैन	छैन
केदमर आधारभुत विद्यालय	४		२		७	छैन	छैन
सुगमबाल आधारभुत विद्यालय	४	४		४		छैन	छैन
महा सरस्वती मावि	४	२	३	४	८	छैन	छैन
महादेब आधारभुत विद्यालय	४	१	१	४	२	छैन	छैन
श्री नवजोती आधारभुत विद्यालय	५		१	१	६	छैन	छैन
श्री नवोदय मा वि	५	२	५	८	२०	छैन	छ
श्री जनता आधारभुत विद्यालय	५		१			छैन	छैन

श्री जनपृय आधारभुत विद्यालय	५					छैन	छैन
श्री माहा काली मा वि	५		५		१४		
श्री महेन्द्र आधारभुत विद्यालय	५	३		११		छैन	छैन
श्री भमदेउली आधारभुत विद्यालय	५	१		२		छैन	छैन
अन्वाडी आधारभुत विद्यालय	६	१	१	२	६	छैन	छैन
सरस्ती आधारभुत विद्यालय	६	१	१	२	४	छैन	छैन
लक्ष्मी आधारभुत विद्यालय	६		१		९	छैन	छैन
कालीका आधारभुत विद्यालय	६		१		४	छैन	छैन
केदार मा वि	६	४	१	१०	९	छ	छैन
भगवती आधारभुत विद्यालय	६	१	१	३	५	छैन	छैन
कृष्ण मा वि	६	२	३	४	१०	छैन	छैन
मष्टा आधारभुत विद्यालय	६	२		६		छैन	छैन
रघुनाथ मा वि	६	१२	५	३४	१५	छ	छ
श्री त्रिशुल डाडा आधारभुत विद्यालय	६	२	१	६		छैन	छैन
श्री दुर्गा मा. वि.	६	५	०	११		छैन	छैन
श्री प्रतिभा आधारभुत विद्यालय	६	२	०	४		छैन	छैन
श्रीमालीका आधारभुत विद्यालय	६	२	१	४	६	छ	छैन

५.१.१० शैक्षिक संस्था उपलब्ध भौतिक पूर्वाधार तथा सुविधा (पर्खाल, फर्निचर, खेलमैदान आदि)

बाल विकास केन्द्र तथा विद्यालयको नाम	वडा नं.	डेस्क/बेञ्चको क्षमता (जना)	खेलमैदान क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	कम्पाउण्ड वालको किसिम (तारवार, कच्चि, पक्की पर्खाल)	चर्पीको सुविधा (छ/छैन)	स्वच्छ खानेपानी (छ,/छैन)
श्री घण्टेश्वर आधारभुत विद्यालय	१	३	५०/४०	तारवार	छ	छ
श्री गौरीशंकर मा. वि	१	३	४०/३०	तारवार	छ	छ
श्रीभुमेखरी आधारभुत विद्यालय	१	४	३०/५०	तारवार	छ	छ
जनपृय आधारभुत विद्यालय	१	५	१.५	छैन	छ	छैन
जनता आधारभुत विद्यालय ता	१	४	३०/२०	तारवार	छ	छैन
शैनिक आधारभुत विद्यालय	१	३	५/१०	छैन	छ	छ

कमलानदी आधारभूत बिद्यालय	२	३ जना	१०० बर्ग मिटर		छ	छ
श्री भुमिराज केदार आधारभुत बिद्यालय	२	४ जना	१०० बर्ग मिटर		छ	छ
द राईजीङ ल्याण्ड इङलीस बोर्डिङ स्कुल	२	४ जना	१५० बर्ग मिटर	छैन	छ	छ
कफलकट्टेश्वर आधारभुत बिदद्यालय	२	३ जना	९०० बर्ग मिटर	तारवार	छ	छ
नुवादेब आधारभुत बिद्‌यालय	२	३ जना	१२ बर्ग मिटर	तारबार	छ	छ
श्री जनसेवा आधारभूत विद्यालय	२	२ जना	१२ वर्ग मिटर		छ	छ
श्री रामपुर मावि बुडर	२	४जना	२० वर्ग मी	तारवार	छ	छ
नबदुर्गा आधारभुत बिद्यालय	२	३ जना	१०० बर्ग मी	तारबार	छ	छ
श्री शिवपुर मा. वि.	३	३१५ जना	१ रोपनी	छैन	छ	छ
कफलेश्वर आधारभुत विद्यालय	३	६० जना	९०० व मि	छैन	छ	छ
नुवादेवी आधारभुत विद्यालय	३	५० जना	४००	छैन	छ	छैन
श्री कालीका आधारभुत विद्यालय	३	३० जना	८००	छैन	छ	छैन
भागेश्वर आधारभुत विद्यालय	३	६०जना	५० मि	कच्ची	छ	छ
असीउ आधारभुत विद्यालय	३	७० जना	२००मि	तारवार	छ	छ
श्री सरस्वती ऐकेडेमी	३	९० जना	छैन	पर्खाल	छ	छ
भागेश्वर आधारभुत विद्यालय	४	४जना	२००	कच्ची	छ	छ
घण्टेश्वर मा वि	४	४जना	७००	कच्ची	छ	छ
वेताल आधारभुत विद्यालय	४	४जना	३००	नभएको	छ	छैन
भैरव आधारभुत विद्यालय	४	४जना	१००	नभएको	छ	छैन
भागेश्वर आधारभुत विद्यालय	४	४जना	१५०	नभएको	छ	छ
वेताल आधारभुत विद्यालय	४	४जना	४७२	कच्ची	छ	छ
गडौरी आधारभुत विद्यालय	४	४जना	२६५	कच्ची	छ	छ
मालीका आधारभुत विद्यालय	४	४जना	२४००	तारवार	छ	छ
खैगाड आधारभुत विद्यालय	४	४जना		कच्ची	छ	छ
जगदम्बा आधारभुत विद्यालय	४	४जना	४००	कच्ची	छ	छ
केदमर आधारभुत विद्यालय	४	४जना		कच्ची	छ	छ
सुगमबाल आधारभुत विद्यालय	४	४जना	२५	तारवार	छ	छ
महा सरस्वती मावि	४	४जना	७००	पर्खाल	छ	छ
महादेब आधारभुत विद्यालय	४	४जना	१५	कच्ची	छ	छ
श्री नवजोती आधारभुत विद्यालय	५	६०	५०	पर्खाल	छ	छ

श्री नवोदय मा वि	५	४५०	१२०	छैन	छ	छैन
श्री जनता आधारभुत विद्यालय	५	२४	५०	छैन	५	छैन
श्री जनपृय आधारभुत विद्यालय	५	२४	५०	कच्ची	छ	छैन
श्री माहा काली मा वि	५	३१०	५०	पर्खाल	छ	छैन
श्री महेन्द्र आधारभुत विद्यालय	५	१५०	३००	कच्ची	छ	छ
श्री भमदेउली आधारभुत विद्यालय	५		७०	पर्खाल	छ	छैन
अन्वाडी आधारभुत विद्यालय	६	प्रयाप्त	२०	पर्खाल	छ	छ
सरस्ती आधारभुत विद्यालय	६	अप्रयाप्त	०.३.२	पर्खाल	छ	छैन
लक्ष्मी आधारभुत विद्यालय	६	प्रयाप्त	२५/१००	पर्खाल	छ	छ
कालीका आधारभुत विद्यालय	६	प्रयाप्त	२२०	छैन	छ	छैन
केदार मा वि	६	अप्रयाप्त	५००	छैन	छ	छ
भगवती आधारभुत विद्यालय	६	प्रयाप्त	३००	छैन	छ	छैन
कृष्ण मा वि	६	प्रयाप्त	२५००	पर्खाल	छ	छ
मष्टा आधारभुत विद्यालय	६	प्रयाप्त	१३००	पर्खाल	छ	छ
रघुनाथ मा वि	६	प्रयाप्त	४०००	पर्खाल	छ	छ
श्री त्रिशुल डाडा आधारभुत विद्यालय	६	३जना	१०० मि	कच्चिक	छ	छ
श्री दुर्गा मा. वि.	६	४जन	५००० मि	कच्चिक	छ	छैन
श्री प्रतिभा आधारभुत विद्यालय	६	४जन	४० मि	कच्चिच	छ	छ
श्रीमालीका आधारभुत विद्यालय	६	४जन	५० मि	पर्खाल	छ	छ

५.१.११छात्रबृत्तिसुविधा उपलब्धताको अवस्था

वडा नं	छात्रबृत्तिको किसिम अनुसार									
	दलित		अपाङ्ग		बिपन्न		जेहेन्दार		अन्य	
	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र
१	२२	४३			२		२	१	१६	
२	१८२	१४६	०	०	२२	१२	१	३	२३५	१९
३	१७०	१०९			१२		११		८९	९
४	१२८	४९	१२	१	३५	१८	२५	१२	४२८	२३
५	४८	४३	४	५			४	६	९०	
६	३५	३७	१	३	८	९	८	८	१४४	२३
जम्मा	५८५	४२७	१७	९	७९	३९	५१	३०	१००२	७४

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा जम्मा २३१३ जना बिद्यार्थीहरुले छात्रबृत्ति प्राप्त गरिहेका छन् । अपाङ्गता भएका छात्रा १७ र छात्र ९ गरी २६ जनाले छात्रबृत्ति पाईरहेको तालिकाले देखाउँछ । यस्तै दलित छात्रछात्रा १०१२, बिपन्न ११८, जेहेन्दार ८१ र अन्य १०७६ बिद्यार्थीले छात्रबृत्ति पाईरहेका छन् ।

५.१.१२ नमूना तथा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालय विवरण

वडा नम्बर	अपाङ्ग विद्यार्थी श्रोत कक्षा (भएको/नभएको)		इन्टरनेट सुविधा (भएको/नभएको)		छुट्टै प्रधानाध्यापक दरबन्दी (भएको/नभएको)
	भएको	नभएको	भएको	नभएको	नभएको
१		६		६	६
२	१	७	१	७	८
३	१	१०		११	११
४		१५		१५	१५
५		७		७	७
६		१७		१७	१७
जम्मा	२	६२	१	६३	६४

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र रहेका ६४ बिद्यालयमध्ये अपाङ्गता स्रोत कक्षा भएका बिद्यालयहरु ३ प्रतिशत मात्रै रहेका छन् । यस्तै ईन्टरनेटको सुबिधा भएका बिद्यालय १.५६ प्रतिशत रहेका छन् । गाउँपालिकाभित्रका कुनै पनि बिद्यालयमा छुट्टै प्रधानाध्यापकको दरवन्दी छैन ।

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.२.१ स्वास्थ्य संस्था (अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी र आयुर्वेद केन्द्र) को विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नं.	संस्थाको प्रकार
घण्टेश्वर स्वास्थ्य चौकी मणीपुर	१	स्वास्थ्य चौकी
स्वास्थ्य चौकी बुडर	२	स्वास्थ्य चौकी
सरस्वतीनगर प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	३	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र
आयुर्वेदिक औषधालय	३	अयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र
लक्ष्मीनगर स्वास्थ्य चौकी	४	स्वास्थ्य चौकी
गड्सेरा स्वास्थ्य चौकी	५	स्वास्थ्य चौकी
निरोली स्वास्थ्य चौकी	६	स्वास्थ्य चौकी

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाभित्र एक प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, पाँच स्वास्थ्य चौकी र एक आयुर्वेदिक औषधालय रहेका छन । गाउँपालिका केन्द्र रहेको राउतकट्टेमा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र आयुर्वेदिक औषधालय रहेका छन् । अन्य वडाहरुमा स्वास्थ्य चौकीहरु रहेका छन् ।

५.२.२. स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध तथा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्कर्मी र अन्य जनशक्ति विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नं.	स्वास्यकर्मी		शैया संख्या
		दरवन्दी	पदपुर्ति	
घण्टेश्वर स्वास्थ्यचौकी मणीपरु	१	५	५	०
स्वास्थ्य चौकी बुडर	२	६	५	०
सरस्वतीनगर प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	३	११	९	३
लक्ष्मीनगर स्वास्थ्य चौकी	४	५	४	
गड्सेरा	५	५	४	०
निरोली स्वास्थ्य चौकी	६	५	४	०
जम्मा		३७	३१	

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्यकर्मीको कुल दरवन्दीमध्ये १६.२१ प्रतिशत रिक्त रहेको देखिन्छ ।

५.२.३उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरु

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नं.	उपलब्ध सेवा तथा सुविधा (उपलब्ध छ/छैन)							
		प्रसुती सेवा	ल्याव	क्लिनिक	एक्सरे सेवा	परिवार नियोजन	खोप सेवा	परामर्श सेवा	सुरक्षित मातृत्व
घण्टेश्वर स्वास्थ्यचौकी मणीपरु	१	छ	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छ	छ
स्वास्थ्य चौकी बुडर	२	छ	०	०	०	छ	छ	छ	छ
सरस्वतीनगर प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	३	५४	छ	छ	छ	छ	छ	छ	छ
लक्ष्मीनगर स्वास्थ्य चौकी	४	छ	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छ	छ
गड्सेरा	५	छ	छैन	छ	छैन	छ	छ	छ	छ
निरोली स्वास्थ्य चौकी	६	ैछ	छ	छ	छैन	छ	छ	छ	छ

माथीको तालिका हेर्दा प्रसुति सेवा, परिवार नियोजन सेवा, खोप सेवा, परामर्श सेवा र सुरक्षित मातृत्व सेवा सवै स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट सञ्चालन भईरहेको देखिन्छ । ल्याव सेवा र एक्सरे सेवा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रले मात्रै सञ्चालन गरेको छ भने क्लिनिक सेवा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, निरोली स्वास्थ्य चौकी र गड्सेरा स्वास्थ्य चौकीले मात्रै सञ्चालन गरेका छन् ।

५.२.४ खोप सेवा तथा सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण *(खोप सेवा प्राप्त गर्ने पाँच बर्षमुनीका बालबालिकाहरुको बिवरण, स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट प्राप्त तथ्याङ्कका आधारमा)*

वडा नम्बर	१ बर्ष मुनीका	२ बर्ष मुनीका	५ बर्ष मुनी
१	७८	१०५	२४८
२	९२	११९	२८४
३	६२	५६	२०९
४	१०१	१९२	४४०
५	७२	६२	२७७
६	४३	७८	०
जम्मा	४४८	६१२	१४५८

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा खोप सेवा प्राप्त गर्ने बालबालिकाहरुको संख्या २५१८ रहेका छन् । यस मध्ये एक बर्ष मुनीका ४४८, दुई बर्षमुनीका ६१२ र पाँच बर्षमुनीका १४५८ रहेका छन् ।

५.२.५बाल स्वास्थ्य तथा कुपोषणको अवस्था

वडा नम्बर	पाँच बर्ष मुनीका बालबालिकाहरुको संख्या	बृद्धि अनुगमन गरिएका	बृद्धि अनुगमन गरिएका मध्ये कुषोषित
१	४३१	५३	०
२	४९५		
३	३२७	९२	१४
४	७३३	५९४	८
५	४११		२
६	१२१	६११	८
जम्मा	२५१८	१३५०	३२

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा रहेका कुल २५१८ बालबालिकाहरुमध्ये बृद्धि अनुगमन गरिएका बालबालिकाहरुको संख्या १३० रहेको छ । उक्त संख्यामा ३२ जना अर्थात २.३७ प्रतिशत कुपोषित बालबालिकाहरु भेटिएका छन् । यस आधारमा यस गाउँपालिकामा करीव करीव ३ प्रतिशत बालबालिकाहरु कुषोषित रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

५.२.६ प्रमुख रोग र उपचार सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	रोगको नाम	रोगी/विरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
१.	झाडापखाला	१००	१००	३०	२	०
४	क्षयरोग (टिवी)	२	२	२	०	०
६	रक्तचाप	११	११	११	०	०

७	मुटुरोग	१	१ I	०	१	०
८	ग्याष्टिक/अल्सर	१९३	१९३	३७	५	०
१२	मधुमेह (चिनी रोग)	१	१	१	०	०
१३	दम (श्वासप्रश्वास)	३१	३१	३०	२	०
१४	प्रसुतिजन्य रोग	४९	४९	१२	८	०
१५	अन्य	४९०	४९०	३	४५	०
१६	निमोनिया	३६	३६	३०	०	०
१७	मुटु रोग	०	०	०	०	०
	जम्मा	९१४	९१४	१५३	६३	०

माथीकाले तालिकाले यस गाउँपालिकाको मुख्य स्वास्थ्य समस्या झाडापखाला देखाएको छ । खानपान र पानीका कारण झाडापखालाको समस्या हुने गर्दछ । गाउँपालिकाभित्रका खानेपानीका मुहानहरु खुला भएका कारण र पानी उमालेर खाने नगरेका कारण यो समस्या आएको हुन सक्छ ।

५.२.७ सुरक्षित मातृत्व

वडा नं.	गत बर्षको गर्भवती/ प्रसुती भएका महिला संख्या	टि.टि. खोप लिने गर्भवती		चार पटक गर्भ जाँच गराउनेको संख्या	प्रसुतीको अवस्था			सुरक्षित गर्भ पतन सेवा लिने महिलाहरुको संख्या
		टि.टि.१	टि.टि.२		स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा	
१	११	०	५६	१९	११	०	०	०
२	८२	१६३		६५	५१	०	०	५६
३	११६	५९	५२	४८	५४	०	३	७१
४	९०	१२५		४०	५३	०	०	०
५	२१	२१	१८	१९	११	९	१	२९
६	६१	५२	४८	२९	३८	०	३	०
जम्मा	३८१	४२०	१७४	२२०	२१८	०	७	१५६

माथीको तालिका हेर्दा ७ जना महिलाहरुले दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोग बिनै घरमै बच्चा जन्माएको देखिन्छ । राज्यले बिभिन्न सेवा सुबिधाहरु प्रदान गरिरहेका बेला पनि घरमै सुत्केरी हुनु सुरक्षित मातृत्व मान्न सकिदैन । यस्तै तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाका गर्भवती महिलाहरुले नियमित गर्भ जाँच गराउदैनन् भन्ने देखाउँछ । गाउँपालिकामा सुरक्षित गर्भपतन गराउने महिलाहरुको संख्या अत्याधिक रहेको छ । असुरक्षित गर्भ पतन गराउनु भन्दा सुरक्षित गर्भ पतन गराउनु राम्रो मानिएपनि गर्भपतनले महिलाको स्वास्थ्यमा थुप्रै समस्याहरु ल्याउने गर्छ । त्यसकारण गर्भपतन गराउने भन्दा पनि गर्भ रहनै नदिने गरी चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नु जरुरी छ ।

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

५.३.१ खानेपानी सुविधाको अवस्था

वडा नं	खाने पानीको मुख्य श्रोतको आधारमा परिवार संख्या विवरण							
	पाईप धारा घरमा	पाईप धारा सार्वजनिक	ढाकिएको ईनार	नढाकिएको ईनार	मुलको पानी	नदी/खोला	अन्य	जम्मा
१	२७	४७३	०	०	०	१४	०	५१४
२	८५	५३७	२	२	११०	२५	०	७६१
३	५९	३२८	१	८	३६	८६	१९	५३७
४	३५३	४०२	४	१९	९५	४४	०	९१७
५	२१४	२५९	१४	१	२१	१४	९	५३२
६	६२	२९७	१२	३१	३६	१०४	०	५४२
जम्मा	८००	२२९६	३३	६१	२९८	२८७	२८	३८०३
	२१.०४	६०.३७	०.८६८	१.६०४	७.८३६	७.५४७	०.७३६	१००

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा सवैभन्दा बढी ६०.३७ प्रतिशत घरधुरीले सार्वजनिक धाराको पानी पिउने गरेको पाईन्छ । यस्तै २१ प्रतिशत घरधुरीले नीजि धारा प्रयोग गर्ने गरेका छन् । ७.८३ प्रतिशत परिवार अहिले पनि मुलकै पानी पिउने गर्छन । ७.५४ प्रतिशत परिवारहरु खोलाको पानीमा निर्भर छन् ।

५.३.२ खानेपानीको श्रोतको विवरण

यस गाउँपालिकाको खानेपानीको मुख्य स्रोतका रुपमा मुहान, नदी/खोला, आकाशे पानी रहेका छन् ।

५.३.३ शौचालय प्रयोगको अवस्था

वडा नं.	शौचालयको अवस्था				
	शौचालय नभएको	फ्लस भएका (सार्वजनिक ढल)	फलस भएको (सेफ्टी टंकी)	साधारण	जम्मा
१	२१	०	४२५	६८	५१४
२	४१	२१	४९१	२०८	७६१
३	१७	१	२४४	२७५	५३७
४	९	४	८३६	६८	९१७
५	१८	६	४६५	४३	५३२
६	८	३	२९९	२३२	५४२
जम्मा	११४	३५	२७५५	८९४	३८०३

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाका कुल ३८०३ घरधुरीमध्ये करीव ३ प्रतिशतले अहिले पनि शौचालय निर्माण गरेको देखिदैन । यस्तै ०.९२ प्रतिशतले शौचालय बनाएका भएपनि सेफ्टी टंकी बनाएका छैनन् ।

२३.५१ प्रतिशत परिवारका साधारण शौचालयहरु रहेका छन् । ७२.५७ प्रतिशतले सेफ्टी टंकी बनाएर शौचालय बनाएका छन् ।

५.४ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशिकरण

५.४.१. बाल विवाह (२० वर्ष मुनिका)

उमेर समूह	अविवाहित	एकल विबाह	बहुविवाह	पुन:बिवाह	बिदुर विवाह	सम्वन्ध बिच्छेद्	विवाहित तर अलग बसेको	जम्मा
१५-१९	१८१८	६७३	२	२	१	०	५	२५०१
२०-२४	१०२४	११४८	६	१	०	०	३	२१८२
२५-२९	३३१	१७३५	३	४	३	१	३	२०८०
३०-३४	८७	१५०१	२	०	१	२	०	१५९३
३५-३९	३२	१३४७	२	३	६	०	२	१३९२
४०-४४	१३	१२१०	९	६	९	०	२	१२४९
४५-४९	८	८८६	५	१	५	०	२	९०७
५०-५४	१२	६८७	५	३	१३	०	२	७२२
५५-५९	१०	६१४	५	४	१३	०	२	६४८
६०-६४	८	५१७	१	१	२१	०	०	५४८
६५-६९	२	४१९	५	०	२०	०	०	४४६
७०+	९	४९४	४	३	३५	०	१	५४६
जम्मा	३३५४	११२३१	४९	२८	१२७	३	२२	१४८१४

माथीको तालिका हेर्दा १५-१९ समूहका २५०१ बालबालिकाहरुमध्ये २६.९० को विवाह भएको पाइयो । यसबाट यस गाउँपालिकामा बालबिवाहको समस्या धेरै रहेको पाईयो । यो उमेर समूहका ५ बालबालिका बिवाह गरेर पनि अलग बस्ने गरेका छन् । यस्तै दुई बालबालिकाको बहुबिवाह समेत भएको छ । दुई बालबालिकाको पुन: विवाह भइसकेको छ । यस आधारमा यस गाउँपालिकामा बालविबाहको प्रकोप धेरै रहेको भन्न सकिन्छ । यस गाउँपालिकामा १५ बर्षदेखि माथीका २२.६४ प्रतिशत अविबाहित रहेका छन् ।

५.४.२ अपांगताका आधारमा जनसंख्या

बडानं.	अपाङ्गतानभएको	शारीरिकअपाङ्गता	बौद्धिक	दृष्टिबहिन	बहिरा	स्वर बोलाई	श्रवण दृष्टि	मनोसामाजिक	जम्मा
१	२७४०	३४	२	२	२	२	१	१	२७८
२	४५२०	३०	३	४	७	१	०	१	४५६
३	३२३६	२१	५	२	१६	०	१	०	३२८

४	५०३१	१४५	१	१०	२२	५	२	१	५२९
५	२६६६	४६	०	०	०	२	०	०	२७१
६	३०६४	२९	१०	०	२	०	०	०	३१०
जम्मा	२१२५७	३०५	२१	१८	४९	१०	४	३	२१६६
	९८.११	१.४०८	०.०९७	०.०८३	०.२२६	०.०४६	०.०१८	०.०१४	१०

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा कुल जनसंख्याको १.८९% अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु रहेका छन् । यो संख्यामा शारीरिक अपाङ्ग भएका व्यक्तिहरुको संख्या धेरै रहेको छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको कुल संख्या ४१० लाई शतप्रतिशत मानी बिश्लेषण गर्दा शारीरिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको संख्या ७४.३९% रहेको अर्थात ३०५ जना रहेको छ । यस्तै बहिरा १२%, ५%, ४.४०%, स्वर बोलाई सम्वन्धी अपाङ्गता २.४३%, श्रवण दृष्य ०.९७% र मनोसामाजिक समस्या भएका ०.७३% रहेका छन् ।

५.४.३ जेष्ठ नागरिक तथा एकल महिला

वडा नं.	अन्य जेष्ठ नागरिक		एकल महिला	दलित जेष्ठ बर्ग	
	महिला	पुरुष		महिला	पुरुष
१	२१	२४	६७	२८	१२
२	२९	३३	१२८	५९	७५
३	७७	६४	६३	३८	२८
४	९१	७९	१४७	३७	५१
५	३९	४३	१४०	१६	१६
६	२१	२१	९८	९	२
जम्मा	२७८	२६४	६४३	१८७	१८४

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा महिला २७८ र पुरुष २६४ गरी ५४६ रहेका छन् । यो संख्या कुल जनसंख्याको २.५१ प्रतिशत रहेको छ । यस्तै कुल जनसंख्याको २.९६ प्रतिशत एकल महिलाहरु रहेको माथीको तालिकाले देखाएको छ । यस गाउँपालिकामा ६०-७० बर्ष उमेर समूहका १८७ महिला र १८४ पुरुष गरी ३७१ दलित जेष्ठ नागरिकहरु रहेका छन् । यो संख्या गाउँपालिकाको कुल जनसंख्याको १.७१ प्रतिशत रहेको छ ।

५.५ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

५.५.१ खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जनस्थल सम्वन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा छुट्टै खेल मैदानको बिकास भएको छैन, बिभिन्न बिद्यालयहरुमा रहेका खेल मैदानलाई नै प्रयोग गरी सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरुले आयोजना गरेका कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुने गर्दछन् । यसका लागि मुख्यतया वडा नं. २ मा रहेको रामपुर माबि र वडा नं. ४ मा रहेको घण्टेश्वर माबिका खेलमैदानहरु प्रयोग गर्ने गरिएको छ । यस्तै यस गाउँपालिकामा पिक्लिनक स्थलको रुपमा विकास भईसकेको कुनै स्थान पाईदैन तर सम्भावना धेरै रहेका छन् । जस्तै मुस्तमलेक, छतिवन ताल, तेले क्षेत्र आदिलाई पिक्निक स्थलको रुपमा विकास गर्न सकिने प्रसस्त सम्भावना रहेको छ ।

५.५.२ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण

यस गाउँपालिकामा खेलाडीहरु धेरै भएपनि व्यवसायिक खेलाडी भने कोही छैनन् ।

५.६ कला, भाषा तथा संस्कृति

५.६.१ धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थल

स्थलको नाम	वडा नम्बर
घन्टेश्वर मन्दिर	१
भुमदेउलि मन्दिर	१
ज्वालावोन	१
फफलडा	१
ब्राहमदेव	१
सिद्वनाथ	१
सिद्वबाबा	१
घन्टेश्वर मन्दिर	१
अगेण मन्दिर	१
अगणकाजी मन्दिर	१
भुमदेउली मन्दिर	१
पुर्णगिरी मन्दिर	२
छतिवन ताल	२
छहरा झर्ना	२
भिमदत्त पन्त शहिद गल्लेक स्थान	२
भिम सिला	३
ज्वाला दिबी	३
शिव मन्दिर	३
घन्टेस्वर मन्दिर	३
असीउ मन्दिर	३
सुनसमैजी मन्दिर	३
ग्वासी मन्दिर	३
कैलपाल मन्दिर	३
गणाप शिला	३
नुवादेबी माण्डौ	३
तेरी निमाउने	३
भुमदेउ शिला	३
छडी माण्डौ	३
भागेश्वर मन्दिर	३
पडरे माण्डौ	३
शोलादेउ माण्डौ	३

टुठो माण्डौ	३
थली गुफा केदार	४
मालीका देबी	४
जोरायल तिहारमेला सिलीबाघ	४
मालीका देबी	४
पिनाकेखा मेला	४
शिलजि मन्दिर	५
केदार बाबा	५
सिह जलदेबी मिन्दर	५
छेडेपानी केदार	५
किमगेड मन्दिर	५
निमाउने मिन्दर	५
मसानी माण्डौ	५
डुणेमसानि माडौ	५
अठबारी मन्दिर	५
गडतोला मन्दिर	५
पासाको मन्दिर	५
देर्गा मन्दिर	५
मस्टा मन्दिर	५
गर्दा मन्दिर	५
शिबजी मन्दिर	५
केदार मन्दिर	५
कालिका मन्दिर	५
दर्गा मन्दिर	५
भगबती मन्दिर	५
मालीका भगवती	६
केदार मन्दिर	६
डुडा घोल्डाडी	६
मसानी	६
भगवती	६
मसानी	६
मट्टेकेदार मन्दिर	६
मालिका भगवती मन्दिर	६

५.६.२ स्थानीय चाडपर्व जात्रा र मेला

वडा नम्बर	मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता (धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन)
१	दशै	मल्लो विनोडा	असोज	हिन्दु संस्कृती र रमाईलो
१	तिहार	घर घरमा र सिलीङ्गबाग	कार्तीक	हिन्दु संस्कृती र रमाईलो

१	गैरा	खार,तोली, गैरा	भाद्र	हिन्दु संस्कृती र रमाईलो
१	ि तज	विसौं	बैशाख	नयाँ बर्ष
१	माघी	घण्टेश्वर	माघ	हिन्दु परम्परा
१	श्रीपन्चमी	सबै ठाँउमा	माघ	हिन्दु परम्परा
१	ह्रेली	बडाखेत	फागुन	हिन्दु संस्कृती र रमाईलो
२	गौरा पर्ब	बुडर, बस्यानी	भाद्र	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन
२	कल्तडा मेला	छतिवन गाउँ	कार्तिक	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन
२	मसानी माण्डु	बुडर	कार्तिक	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन
२	छहरा मेला	छहरा	बैसाख १ गते	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन
३	शिवरात्री मेला	चनकट्टे	फाल्गुनमा	शिवको पुजा गर्ने
३	विसुमेला	चनकट्टे	वैषाख १ गते	नववर्ष को उवलक्ष्मा
४	तिहार मेला	सिलिङवा	कार्तीक	ऐतिहासिक
४	केदार मेला	रेउयला	मंसिर	धार्मिक
४	थली मेला	थली	मंसिर	धार्मिक
४	पिनाकेरवा मेला	विनैडा	मंसिर	धार्मिक
४	मालीका	देउयला	साउन	धार्मिक
४	मालीका	वाजीलेक	साउन	धार्मिक
५	शिवरात्री	शिवमन्दिर	दिउँस	धार्मिक
५	हेरी	खहडा	दिउँस	धार्मिक
५	गैरा	विष्परा	दिउँस	धार्मिक
५	दशै तिहार	घरघर	दिउँस	धार्मिक
५	बिशौ	भामगाउँ	दिउँस	धार्मिक
५	चतुरदी दशै	कल्दा	दिउँस	धार्मिक
५	मागेसंगराती	दोमीटा	दिउँस	मनोरञ्जन
६	मष्टो देबताकी जात	सितोली	कार्तिक, मंसीर	धार्मिक ,ऐतिहासिक
६	मसमनी देबता	डाडागाउ	कार्तिक, मंसीर	धार्मिक ,ऐतिहासिक
६	असिउमाडौ	खतेना	कार्तिक, मंसीर	धार्मिक ,ऐतिहासिक
६	समैजी	दह	कार्तिक, मंसीर	धार्मिक ,ऐतिहासिक
६	मष्य देबता	वगोडा	कार्तिक, मंसीर	धार्मिक ,ऐतिहासिक
६	निरोली दशै	निरोली	कार्तिक, मंसीर	धार्मिक ,ऐतिहासिक
६	गुनडी केदार जात	गुनड	कार्तिक, मंसीर	धार्मिक ,ऐतिहासिक
६	विविरशाली जात	ग्वानी	कार्तिक,	धार्मिक ,ऐतिहासिक

			मंसीर	

५.६.३ विशेष शिक्षा तर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण

५.४ शान्ति तथा सुरक्षाको अवस्था

शान्ति सुरक्षाको अवस्था हेर्दा यस गाउँपालिकाको पनि समग्रमा जिल्लाकै जस्तो अवस्था रहेको छ । गाउँपालिकामा मदिराको कारणबाट बढी झैझकगा हुने गरेको पाईन्छ । यसका साथसाथै काठपातको कारण, आलि साँध सिमाना मिचेको कारण बढी समस्या हुने गरेको छ । यस गाउँपालिकामा ईलाका प्रहरी कार्यालय २, प्रहरी चौकी १, प्रहरी तालिम केन्द्र १ र नेपाली सेनाको ईकाई १ रहेका छन् ।

परिच्छेद ६

वन तथा वातावरणीय स्थिति

६.१ वन क्षेत्रको अवस्था

वनमो नाम	किसिम ✷	वडा नं.	समेटेको घरधुरी संख्या	क्षेत्रफल (हें)	संचिति दर क्यू.मि. / हे	वन पैदाबारको बार्षिक उत्पादन		
						काठ(क्यु.फि.)	दाउरा (भारी)	जडीवुटी (केजी)
कफलडा सा.वन उ.समिती	२	१	४७	४७४	१४.५०	१५०५	२३५०	१०००
घण्टेश्वर सा.वन उ.समिती	२	१	१३०	४८८	१५०२०	१५०२	२८००	४९०००
रानीवन सा.वन उ.समिती	२	१	१५८	४९७	१०००	२८००	४००	२००
वारपाखे सा.वन उ.समिती	२	१	६५	२८०	१३०००	२८००	३२५०	४९०००
सिद्धनाथ सा.वन उ.समिती	२	१	४५	३६५	११०००	२८००	९०	१०००००
ज्वाला सा.वन उ.समिती	२	१	३४	३०५	२४२२	९०८७	३९६५२	१२००००
तिमुलि सा.वन उ.समिती	२	१	३७	२००	२७७७	२७००	२००	४९००
दुर्गा देवी सामुदायीक वन	२	२	११२	७००	१००	८०००	४४८	२००
रानी वन सामुदायीक वन	२	२	२५०	१०००	१००	८००	९०००	५०
भागेश्वर सामुदायीक वन	२	२	८०	१८० हे	५०	१२०० ०	२४००	१०
श्री छहरा सामुदायीक वन	२	२	४२	६०० हे	१०० क्यू.	१९००	१२७०	२००
मनकामना सामुदायीक वन	२	२	३२	१२० हे			७००	१००
रानी पोखरी सामुदायीक वन	२	२	८०	२७१ हे	२०० क्यू.	१५०० ०	२४००	३०० के.जी
परशुराम सामुदायिक बन	२	२	५०	५०० हे	२	८०००	६००	१२०० के.जी
रानीपोखरी सामुदायिक बन	२	२	३५	४०० हे	३	११०००	५००	१३०० के
कफकट्टेश्वर सामुदायीक वन	२	२	३६	३०० हे	८० हे	१२००	९४०	२ कुण्टल
नवदुर्गा सामुदायीक वन	२	२	५६	५०० हे	१०० हे	१०००	२३०	२ कुण्टल
दिलासैनी सामुदायीक वन	२	२	३०	१२० हे	२०० हे	३०००	९०००	४ कुण्टल
जगतमाता सामुदाईक वन	२	३	३५	१९९	२७.२८१ हे	१७१८	७६७७	१५७२३
चेरे मसानीसामुदाईक वन	२		१०२	१८२.५ ०	२५ हे	४६००	३५००	०
वेताल सामुदाईक वन	२	३	३२	१.९८	०	११००	२०००	१०२००
असीउ सामुदाईक वन	२	३	६०	३६९.३ ३	५५७८.६	१८३९०	३५२	१०२००

जनसामुदाईक वन	२	३	९७	४७२	०	२०००	३५१९	२०४००
गन्याप सामुदाईक वन	२	३	१०४	४९६.६६१	०	११८.६	१४७३	४२५८०
जयमसानी सामुदाईक वन	२	३	३५	७४.९४	३५.९०	१२५८	७९१५	१६००
विरवेताल सामुदाईक वन	२	३	१८	२७	८	२०००	६९०	०
जोलादेवि सामुदाईक वन	२	३	१०८	१८७.७११	०	३३६३	३३६१	२२५८०
वेतालसमैजीसामुदाईक वन	२	३	४२	३७७.९४	०	१२८०	१५४९४	११९००
जलादेवी सामुदाईक वन	२	३	७५	४७७.१९	०	१९४३	१२९६८	५९१६
कैलपाल कवुलीयती वन	४	३	१२	५.६६	०	०	०	२०० के जी पात
धनघाट कवुलीयती वन क	४	३	१५	१.११	०	०	०	०
धनघाट कवुलीयती वन ख	४	३	१५	०.५१	०	०	०	०
शुभास महिला सामुदाईक वन	२	३	४४	३८	०	०	०	०
मसानी सामुदाईक वन	२	४	६७	४९०.८०		५००	३७०	५००
परिवर्तन सामुदाईक वन	२	४	४३	८७.८		६००	३७०	३००
सर्मजी सामुदाईक वन	२	४	११५	२६८.५९		४००	३७०	६००
नानाखेत कवुलीयत वन	४	४	१०	०.९५		४००	३७०	६००
तिजडाडा कवुलीयत वन	४	४	११	३०				
अलाडा कवुलीयत वन	४	४	१५	५				
काफली सामुदाईक वन	२	४	५२	६२.८६		३००	३७०	७००
खैगार समैजी सामुदाईक वन	२	४	७२	४९८.४				
हरीयाली सामुदाईक वन	२	४	१६	११५.०१		६०४२	१६८४	
वहा सामुदाईक वन	२	४	३२	१०१.७२०		४०२०	१९१३१	८००
महेन्द्र सामुदाईक वन	२	४	३६	३२७		३५०	२०००	१०००
वेताल सामुदाईक वन	२	४	१२०	१९५				
जन सेवा सामुदाईक वन	२	४	२७२	१९३.३५				
विनाकेस्तर सामुदाईक वन	२	४	७७	१३८.५३				
वसेनी सामुदाईक वन	२	४	७८	२९७.७५				
सिदवावा सामुदाईक वन	२	४	३९	१७५.१				

			९					
केदार सामुदाईक वन	२	४	३९	१६९.१९				
मालीका सामुदाईक वन	२	४	९१	४४६				
माहादेव सामुदाईक वन	२	४	३६	६६.८१				
मालिका केदारेश्वर सा.व	२	५	१०८	१८२	१४०	१८०	२७००	२०० कु
केदार किमगडेश्वर सा.व	२	५	१००	२००			४००	
भगवती सा.ब	२	५	४७	२००			३५०	
लाटे मसाली वन सा.व	२	५	३६	२००			३००	
मसानी मधु बन सा.ब	२	५	२६	२००			३४०	
गल्याक सा.व	२	५	६१	२००			२८०	
अम्भीका केदारेश्वर सा.व	२	५	४१	४००			२८००	
गैरी संकर	२	५	३८	३४०			३६०	
सिर्जनसिल सा.व	२	५	४१	२००			४००	
सिब साउ सा.व	२	५	६४	१८०	१८०		३००	
उदैनी केदार	२	६	४१	२००			३७०	
असिउमणे सामुदाईक वन	२	६	४०	१९८		३३९९	२४३०४	
शिलङगो सामुदाईक वन	२	६	३६	१८५		१३६२	२०४६०	
मालीका जनजाती सामुदाईक वन	२	६	२८	१७४३		१३४	१२	
लालीगुरास सामुदाईक वन	२	६	३१	१७९		१५७०	१३	
केदार सामुदाईक वन	२	६	४५	१८४		११५५	१५	
घोलडाडी सामुदाईक वन	२	६	४३	४०२		५५४	१०	
सैधरा सामुदाईक वन	२	६						
मालीका भग्वती सामुदाईक वन	२	६	७०					

✷: १. राष्ट्रिय, २. सामुदायिक, ३. नीजि, ४. कबुलीयती, ५. धार्मिक, ६. साझेदारी

बन क्षेत्रको स्रोत नक्सा

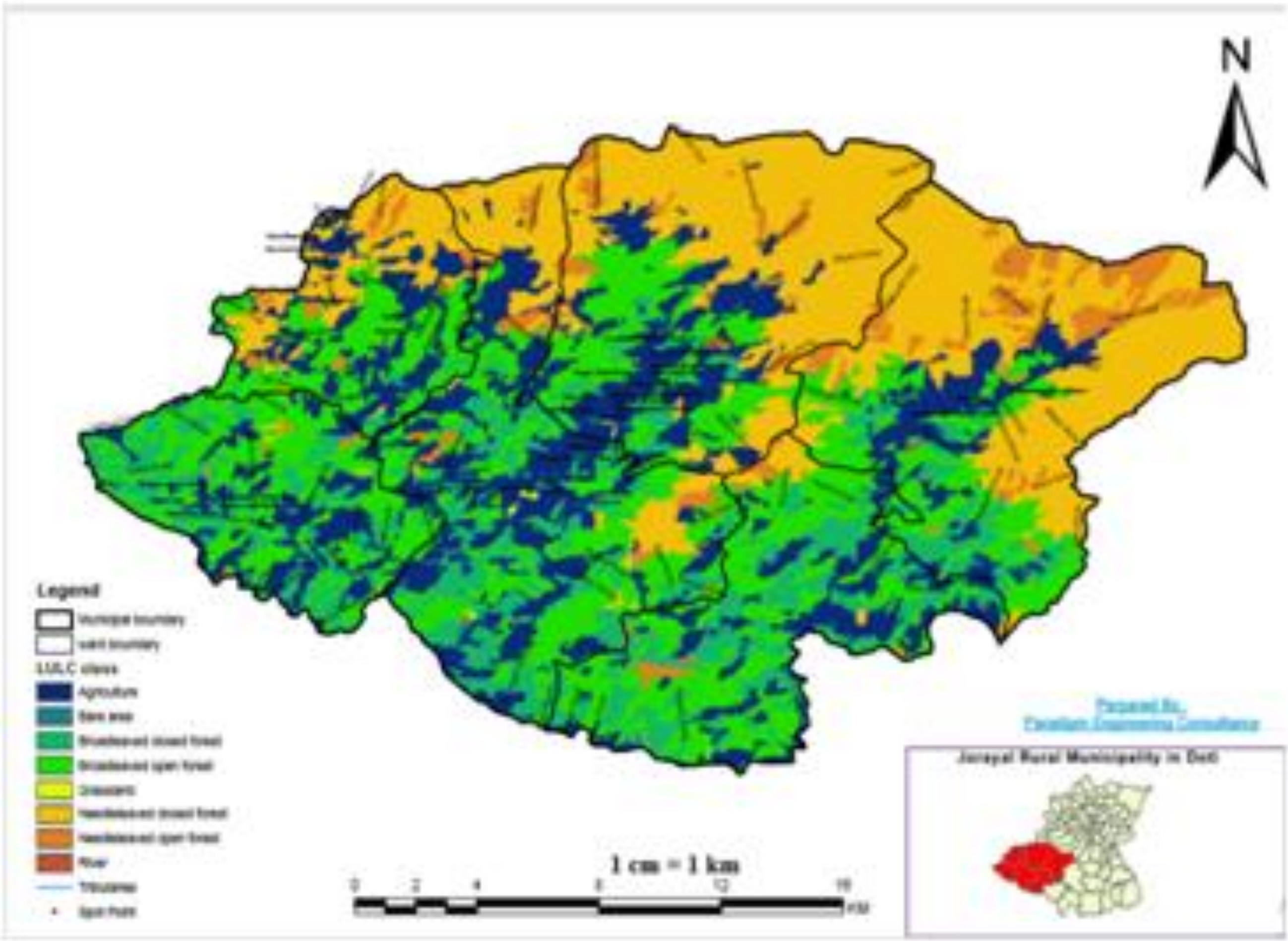

६.२ विपद् जोखिम व्यवस्थापन

६.२.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल स्थानमा बसोबास गरेका परिवार) विवरण

वडा नं.	जोखिमयुक्त स्थान	पहिरो	नदी कटान	वाढी	अति भिरालो	अन्य	जम्मा घरधुरी
१	साकिनडाँडा, भानाकोट, घोरडी, बडाखेत, पारी खार, खार पुरान, तोली, सुन्लेक, बेरुपाटा, खैगाड	पहिरो	नदी कटान	बाढी	अति भिरालो	चट्याङ	घरधुरी उल्लेख नभएको
२	जजना जोरायल	५					५
२	छहरा खोला बस्ती		२२	२२			२२
४	नकु, थली, गाडेसाल, चिउरान, सिराड, सिलिङबाग, खैरखोला,	कारण उल्लेख नभएको					३५

	पुतोडा, डुक्की						
५	खहडा	३			२		५
५	वन दार, ज्यूनेवस्ता	कारण उल्लेख नभएको					३०
५	पातली गाउँ	१४	२	२	१४		१४
५	विशेखेला			४			४
५	वोहरा गाउँ		४				४
६	तेलपरा	३					३
६	चोट्टे	२	१				३
६	चिम्तोडा	५	७				१२
६	लमौत्य	६					६
६	गावर	२५	२				२७

६.२.२ विपद/प्रकोपबाट भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको विवरण

वडा नं.	सर्पदंस		जंगली जनावरबाट		चट्याङ्ग	
	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते
१				१ जना		
२	०	२	०	०	२	३
३	०	०	०	०	०	०
४	०	०	०	०	०	०
५	०	०	०	०	०	०
६	०	०	०	०	०	०
जम्मा	०	२	०	१	२	३

६.२.३ विपद्को किसिम अनुसार जोखिमको समय

वडा नं.	बिपद् अनुसार जोखिमको समय					
	आगलागी	बाढी डुवान	पहिरो	रोग माहामारी	सर्पको टोकाइ	जंगली जनावरबाट क्षती
१	चैत्र, बैसाख	श्रावण, भाद्र	श्रावण, भाद्र	बैसाख , जेठ, असाढ	असाढ, श्रावण, भाद्र	भाद्र, असोज र चैत्र
२	चैत बैशाख	अषाढ र साउन	अषाढ र साउन	चैत असाढ, असोज, कार्तिक	चैत, बैसाख, साउन भाद्र	असाढ, साउन, भदौ
३	फाल्गुन देखी जेष्ठ	अषार देखी असोज	अषार देखी असोज	फाल्गुन देखी जेष्ठ	फाल्गुन देखी कार्तीक	असोज कार्तीक
४	जेष्ठ	साउन	साउन, भदौ		साउन	
५	जेठ	भदौ	भदौ	वैशाख	भदौ	वैशाख

परिच्छेद७

भौतिक विकासको अवस्था

७.१ यातायात पूर्वाधार

७.१.१ सडक संजालको विद्यमान अवस्था

वडा नं.	सडकको नाम	जोडिने बस्तीहरु		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्रोवेल, कालोपत्रे)	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म			
१	भिमदत्त राजमार्ग	गेल्डेन	गैरा	३०.५ किमि	कालोपत्रे	२५००
१	गैरा ,खैगाड, मुडभरा	गैरा	खैगाड	३०.४ कि.मि	कच्ची	५००
१	घोरडी बगस्थी	घोरडी	बगस्थी	१५ किमि	कच्ची	१०००
१	गोल्डेन मणीपुर	मेलुन	जोरायल	२० किमि	कच्ची	१५००
१	गोगनपानी साकीण्डाडा	गोगनपानी	साकीण्डाडा	१० किमि	कच्ची	१५०
३	जोरायल बुडर सडक खन्ड	चनकट्टे	बुडर	२७ कि मि	ग्रोवेल	७०००
४	सिलीडवाग सिराडा	तलाल	सिराड	१० कि मि		
४	विनोडा खैगाड	विनोडा	खैगाड	१० कि मि	कच्ची	३००
४	पिपलकाँडे देउथला	पिपलकाँड	सिरडा	१५ कि मि	कच्ची	३५०
४	नकु गाडेसाल	गाडेसाल	खसरे			
४	जोरायल	नकु	खैरखोला	१०	कच्ची	३५०
५	वल्कोडा	वल्कोडा	ढाण	८००मि	कच्ची	४८
५	जमनखण्ड रोड					
५	नगरडा खतेडा रोड	नगरडा	खतेडा	३ किमि	कच्ची	५००
५	हनि गाड जमनखण्ड	हनि गाड	जमनखण्ड	१ किमि	कच्ची	१०४
६	खसरे/ खैरखोला	खसरे	गा.पा .	१३	कच्ची	४०००
६	खसरे/सुनारीवगडी	खसरे	वगडी	१०	निर्माणधिन	

सडक सञ्जालको स्रोत नक्सा

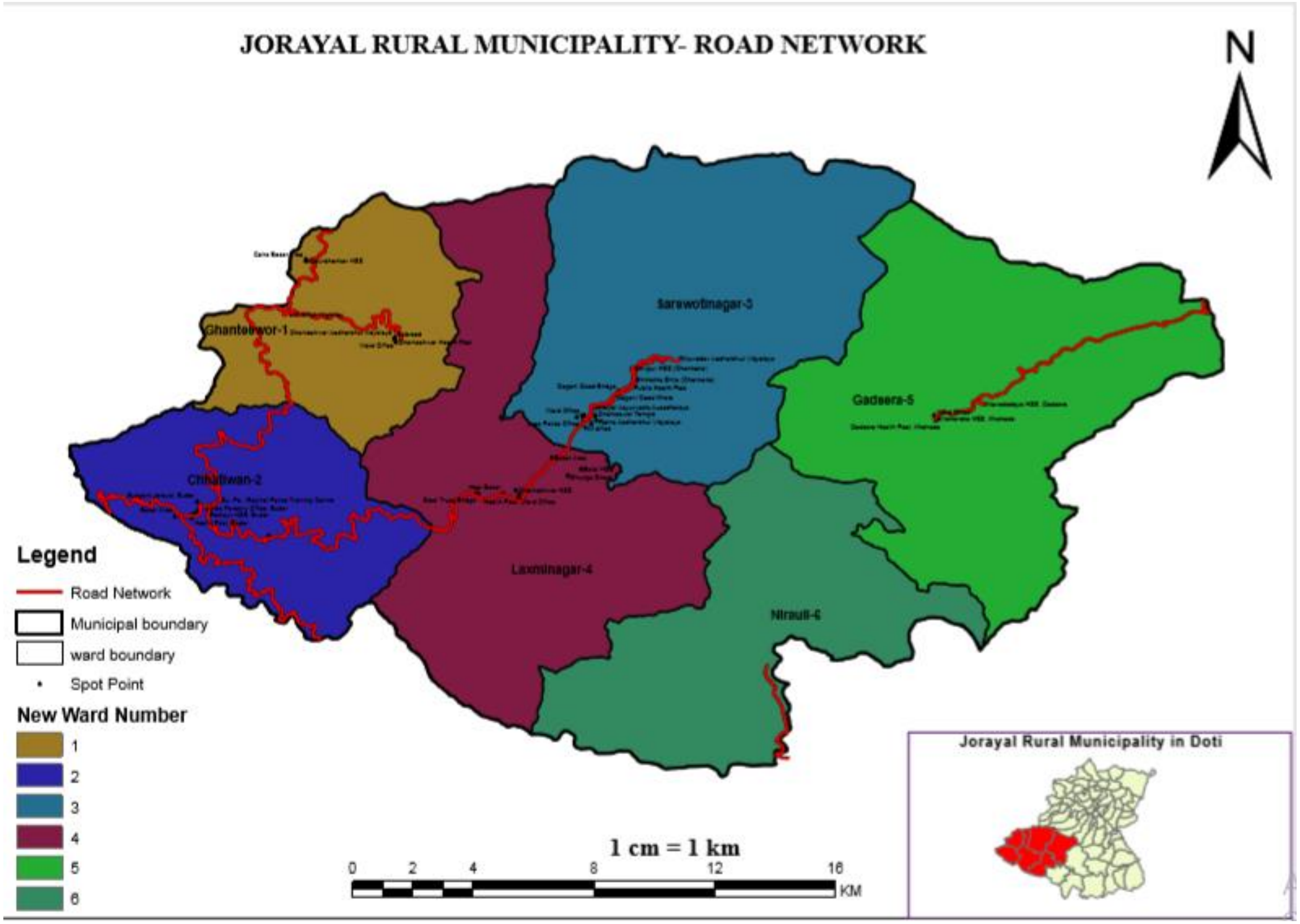

७.१.४ झोलुंगे पुल तथा पुलपुलेसा

वडा नं.	पुलको नाम	पुल भएको खोलाको नाम	जोडिने बस्ती		पुलको प्रकार	लम्वाई	अवस्था	निर्मित साल
			देखि	सम्म				
१	किरमडे झोपु	किरमडे गाड	तोली	खार	झोलुङ्गे	५५मि	ठिकै	२०५३
१	बैजनाथ ट्रस	बडाखेत	गैरा	बडाखेत	ट्रस	२८	राम्रो	२०६९
२	कफलकट्टेश्वर	पतडा खोला	छतिवन	रिठा	पक्की	१० मिटर	ठिकै	२०७०
२	मसानीजाला पुल	देउजाल खोला	चौड	रिठा	झोलुगें	३० मिटर	राम्रो	२०७२
२	कमला नदी पुल	कमला नदी पुल	उल्जे	खैरला	झोलुगें	४० मिटर	राम्रो	२०६१
३	टेपुले गाड पुल	टेपुले गाड	कोला	टाटर	झु.	१३०मि	ठिक	२०५५
३	लामिखोला पुल	गोगाने गाड	अवस्थी	गाडाखर्क	झु..	३० मि	ठिक	२०६५
३	गोगाने गाड पुल	गोगाने गाड	चन्कट्टे	ओझा गाउ	झु..	६० मि	जिर्ण	२०४८
३	सिलीखेत पुल	कर्नासो	चन्कट्टे	बेलटुक्रा	झु..	७० मि	जिर्ण	२०५७

३	राउतकट्टे	कर्नासो	राउतकट्टे	कोटेली	झु.	१२०कि मि	राम्रो	२०७२
४	ठुलीगाड पुल	ठुलीगाड	सिलीवाङ	चुचुन्दुग	झु.	५० कि मि	ठिकै	२०६५
४	खैरखोला	ठुलीगाड	गोल्ला	खैरखोला	झु.	७० कि मि	ठिकै	२०८
४	जिनिकोट	कुमरेली	पक्की	पक्की	झु.	५०	पक्की	२०६८
४	धन्नास	कुमोली	धन्नास	गिजकोट	झु.	४०	ट्रस्ट	२०७५
४	विनोडा	सतवटा	सिलीङवाग	सलपरा		९०	जीर्ण	२०५७
५	नगरडी गाड	गडसेरी गाड	नगरडी	हडरानी	काठे	२०मि	जिण	
५	बाटा खोत	बाटा खोत	बाटा खेत	धुपारी	झुल्गो	२२मि	जिण	२०६८
६	साउजगाड पुल	वसौटी खोला	डाडागाउ	वसौटी	पक्की	३० मि	ठिकै	२०७४
६	खसरे सितानी	गड्सेरागाड	खसरे	सितानी	झु.	५० मि	ठिकै	२०५२
६	साउजगाड पुल	गुनडी खोला	गुनड	सिराड	पक्की	२५ मि	ठिकै	२०७४
६	कफलतडी	गड्सेरागाड	कफलतडी	दह, खतेना	झु.	७० मि	ठिकै	२०५७
६	खोल्तडा	खोल्तडा	वडीखेत	खोल्तडा	झु.	५० मि	ठिकै	२०७४
६	शान्पिुर	मुलीगाड	शानितपुर	गावर	झु.	१०८	ठिकै	२०६८

७.२ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

७.२.१ इन्धन उपयोग विवरण (खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार)

वडा नं.	दाउरा	मट्टितेल	LPG ग्यास	गुईठा	वायो ग्यास	जम्मा
१	४९९	१	१३	१		५१४
२	६९२	०	६८	०	१	७६१
३	५३५		२			५३७
४	९०८	०	५	०	४	९१७
५	५२९	२	०	१		५३२
६	५४१	०	०	१	०	५४२
जम्मा	३७०४	३	८८	३	५	३८०३

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा ९७.४ प्रतिशत परिवारले खाना पाउनका लागि दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन् । यस आधारमा यस गाउँपालिकामा अहिले पनि दाउराकै प्रयोग भईरहेको छ भन्ने देखिन्छ । खाना पकाउने ग्याँस (एलपीजी) को प्रयोग गर्नेको संख्या २.३१ प्रतिशत मात्रै रहेको छ । यस्तै बायो ग्याँस प्रयोग गर्नेहरु ०.१३ प्रतिशत, गुईठाको प्रयोग गर्ने ०.०७९ प्रतिशत रहेका छन् । गाउँपालिकामा ०.०७९ प्रतिशत परिवारले अहिले पनि खाना पकाउनका लागि मट्टितेलको प्रयोग गरिरहेको तथ्याँकले देखाएको छ ।

७.२.२ बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

वडा नं.	बिद्युत	मट्टितेल	बायो ग्यास	सोलार	अन्य	जम्मा
१	२०१	३	६	१५६	१४८	५१४
२	४८८	०	१	२१४	५८	७६१
३	७७	०	०	४३५	२५	५३७
४	१३२	१	१	७१३	७०	९१७
५	५०८	०	१	२	२१	५३२
६	२९	०	१	४६४	४८	५४२
जम्मा	१४३५	४	१०	१९८४	३७०	३८०३

माथीको तालिका अनुसार यस गाउँपालिकाका ३८०३ परिवारमध्ये ५२.१७ प्रतिशत परिवारले उज्यालोका लागि सौर्य उर्जाको प्रयोग गरिको देखिन्छ । यस आधारमा यस गाउँपालिकामा बिद्युत आपुर्ति सहज रुपमा भईनसकेको भन्ने देखाउँछ । यस्तै ३७.७३ प्रतिशत परिवारले बिद्युतको प्रयोग गरिरहेका छन् । मट्टितेलको प्रयोग गर्ने परिवार संख्या ०.११ प्रतिशत, बायोग्याँसको प्रयोग गर्ने परिवार संख्या ०.२६ प्रतिशत रहेका छन् । गाउँपालिकाका कुल परिवारमध्ये ९.७३ प्रतिशतले अन्य बिभिन्न साधनहरुको प्रयोग गर्ने गरेको माथीको तालिकाले देखाउँछ ।

७.२.३ विद्युत उपलब्ध घरपरिवार विवरण

वडा नं.	जम्मा परिवार संख्या	बिद्युत उपलव्ध परिवार संख्या
१	५१४	२०१
२	७६१	४८८
३	५३७	७७
४	९१७	१३२
५	५३२	५०८
६	५४२	२९
जम्मा	३८०३	१४३५

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा ३७.७३ प्रतिशत परिवारमा मात्रै बिद्युतको उपलव्धता रहेको छ । तथ्याँक अनुसार वडा नं. ५ माा सवैभन्दा बढी ९५.४८ प्रतिशत परिवारमा बिद्युतको उपलव्धता रहेको छ । यस्तै वडा नं. ६ मा सवैधन्दा कम ५.३५ प्रतिशत परिवारमा मात्रै बिद्युत पुगेको छ । वडा नं. २ मा ६४.१२ प्रतिशत, १ मा ३९.१० प्रतिशत, ४ मा १४.३९ प्रतिशत र ३ मा १४.३३ प्रतिशत परिवारमा बिद्युत पुगेको छ ।

७.३ सञ्चार तथा प्रविधि

७.३.१ हुलाक तथा पत्रपत्रिका सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	हुलाकको प्रकार	संख्या
१	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	१

२	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	१
३	ईलाका हुलाक कार्यालय	१
४	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	१
५	ईलाका हुलाक कार्यालय	१
६	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	१

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकाका सवै वडाहरुमा हुलाकका ईकाईहरु रहेका देखिन्छन् । वडा नं ३ र ५ मा ईलाका हुलाक कार्यालयहरु छन् भने अन्य वडाहरुमा अतिरिक्त हुलाक कार्यालय रहेका छन् । सञ्चार प्रबिधिको विकासले हुलाकको कार्यलाई साँगुरो बनाईदिएपछि यस क्षेत्रका हुलाकहरु पनि सरकारी पत्रहरु र पत्रिकाहरु ओसार पसारमा मात्रै सिमित रहेका छन् । हुलाक ईकाईहरुको कार्य भने सन्तोषजनक नभएको देखिएको छ ।

यस गाउँपालिका डोटी, डडेल्धुरा र कैलालीबाट प्रकाशन हुने केही पत्रपत्रिकाहरु हुलाकमार्फत बिभिन्न कार्यालयहरु र शिक्षालयहरुमा आउने गरेको भएपनि गाउँपालिकाभित्रै आधार बनाएर भने कुनै पनि पत्रपत्रिका प्रकाशनमा रहेको देखिदैन । केही समय अगाडी गाउँपालिकाको वडा नं. २ लाई आधार बनाएर प्रकाशनमा आएको घण्टेश्वर साप्ताहिक पनि हाल बन्द रहेको पाईयो ।

७.३.२ दुरसंचार सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाभित्र नेपाल टेलिकम, एनसेल, स्माटका सेवाहरु प्रयोग हुने गरेको पाईयो ।

७.३.३ रेडियो स्टेसन सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकाभित्र कुनै पनि रेडियो सञ्चालनमा नरहेको पाईयो । यस क्षेत्रमा कैलाली, डडेल्धुरा र अन्य केही जिल्लाहरुबाट प्रसारण भईरहेका रेडियोहरु सुन्ने गरिएको पाईयो ।

७.४ आवास तथा भवन

७.४.१ विद्यमान सतह ढलको अवस्था

गाउँपालिकाभित्र ढल निकासका लागि उचित व्यवस्थापन भएको पाईदैन । गैरा, बुडर, हाट, राउतकट्टे सिलिङबाग जस्ता ठाउँहरु शहरीकरण भईरहेका भएपनि ढल निकासको प्रवन्ध भने भएको पाईदैन । शहरीकरण भईरहेका क्षेत्रहरुलाई अहिलेदेखिनै योजनावद्ध बस्ति विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

७.४.२ छानोको प्रकारका आधारमा घरधुरी

छानाको प्रकार	संख्या	प्रतिशत
खरकोछाना	५७४	१५.०९
जस्ताकोछाना	१८०७	४७.५२
टायलवाढुंगाकोछाना	१०७२	२८.१९

rcc ढलान	३२१	८.४४
काठकोछाना	९	०.२४
माटोकोछाना	१७	०.४५
अन्य	३	०.०८
जम्मा	३८०३	१००.००

माथीको तालिका हेर्दा यस गाउँपालिकामा सवैभन्दा बढी ४७.५२ प्रतिशत जस्ता (टिन) को छाना भएका घरहरु रहेका छन् । यस्तै ढुङ्गा (स्लेट) को छानो भएका घरहरुको संख्या २८.१९ प्रतिशत रहेको छ । खरको छानो भएको १५ प्रतिशत, आरसिसि ढलान भएका ८.४४ प्रतिशत, काठको छानो भएको ०.२४ प्रतिशत माटोको छानो भएका ०.४५ प्रतिशत र अन्य ०.०८ प्रतिशत रहेका छन् ।

७.४.३ गाउँपालिका अन्तर्गतका सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफल		अवस्था (राम्रो, ठिकै, जीर्ण)
			जग्गा	भवन	
१	मणीपुर	वडा कार्यालय	१.५ रोपनि	१	राम्रो
	मणीपुर	स्वा चौकि	१.५ रोपनि	१	राम्रो
	गैरा	घण्टेश्वर प्रहरी चौकी	१ रोपनी	१	ठिकै
२	बुडर	स्वास्थ्य चौकी	प्राप्त नभएको		
	बुडर	प्रहरी चौकी			
	बुडर	तालिम केन्द्र			
	बुडर	वडा कार्यालय			
३	राउतकट्टे	गाविस कार्यालय	१.९.०.१		ठिकै
	राउतकट्टे	प्रहरी कार्यालय	३.३.३.२		(राम्रो,
	राउतकट्टे	हुलाक कार्यालय	०		ठिकै
	राउतकट्टे	आर्युवेद	२.१.०.३		ठिकै
	राउतकट्टे	कृषि सेवा केन्द्र	२.४.३		ठिकै
	राउतकट्टे	स्वास्थ्य केन्द्र	१० रोपनी		राम्रो,
	राउतकट्टे	पशु सेव			राम्रो,
	राउतकट्टे	वनकार्यालय			राम्रो,
४	हाट	लक्ष्मीनगर स्वास्थ्य चौकी			राम्रो
	हाट	वडा भवन			राम्रो
५	खहडा	वडा कार्यालय	-	१	ठिकै
	खहडा	पशु सेवा	-	१	जिण
	खहडा	स्वास्थ्य चौकि	-	१	ठिकै
	खहडा	हुलाक	-	१	
६	खसरे	वडा कार्यालय			ठिकै

	खसरे	स्वास्थ्य चौकी			राम्रो

परिच्छेद ८

संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

८.१ संगठनात्मक तथा मानव संशाधनको अवस्था

८.१.१ गाउँपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा

८.१.२ गाउँकार्यपालिकाको विषयगत शाखा तथा मानव संशाधन

८.१.३ गाउँपालिकास्थित सरकारी कार्यालय तथा निकायहरु

क्र.स.	सरकारी कार्यालयको नाम	स्थान	वार्ड नं.	जनशक्ति
१	घण्टेश्वर वडा कार्यालय मणीपुर	मणीपुर	१	२ जना
२	घण्टेश्वर स्वास्थ्य चौकी मणिपुर	मणीपुर	१	६ जना
३	घण्टेश्वर इलाका प्रहरी कार्यालय	गैरा	१	८ जना
४	वडा कार्यालय	बुडर	२	५ जना
५	स्वास्थ्य चौकी	बुडर	२	६ जना
६	ईलाका प्रहरी	बुडर	२	१२ जना
७	ईलाका वन कार्यालय	बुडर	२	३ जना
८	सडक डिभीजन कार्यालय	बुडर	२	२ जना
९	बिद्युत प्रधिकरण कार्यालय	बुडर	२	९ जना
१०	गाउँपालिका कार्यालय	राउतकट्टे		
११	प्रहरी कार्यालय	राउतकट्टे	३	१४
१२	हुलाक कार्यालय	राउतकट्टे	३	३
१३	आर्युवेद	राउतकट्टे	३	४
१४	कृषी सेवा केन्द्र	राउतकट्टे	३	३
१५	स्वास्थ्य केन्द्र	राउतकट्टे	३	१५
१६	पसु सेव केन्द्र	राउतकट्टे	३	७
१७	रेन्जर पोष्ट	राउतकट्टे	३	०
१८	शिक्षा ई ईकाई	राउतकट्टे	३	३
१९	लक्ष्मीनगर स्वास्थ्य चौकी	हाट	४	९
२०	लरीनग वडा भवन	हाट	४	७
२१	अतिरित्त हुलाक	हाट	४	३
२२	इलाका हुलाक कार्यलय	खहडा	५	५
२३	पसु सेव कार्यलय	खहडा	५	२
२४	स्वाथय चैकी	खहडा	५	७
२५	वडा कार्यलय	खहडा	५	४
२६	अस्थाई प्रहरी पेस्ट	खहडा	५	८

८.१.४ गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ को आयव्यय

आय शिर्षक	गत बर्षको आय		चालु आवको अनुमानित आय
	अनुमानित	वास्तविक	
सुरु मौज्दात	२०००	११०९	५०००
घर जग्गा कर	९०००	८०५०	९०००
मालपोत वा भुमिकर	२५०००	२२१३६	३००००
हाटबजार पसल कर			
सवारी साधन कर			
मनोरञ्जन कर			
बहाल बिटौरी कर			
बिज्ञापन कर			
व्यवसाय कर			१४०००
व्यवसायिक भिडियो कर			
प्राकृतिक स्रोत उपभोग कर			
सेवा शुल्क			१००००
दस्तुर	२९५०००	२८००००	२०००००
बिक्री आय			
दण्ड जरिमाना			
अन्य आय	२२०००	२३११९	५०००
स्रोत उपयोग बाँडफाँड			
संघीय अनुदान			
बित्तीय समानीकरण अनुदान	३१,०००००	३०४६६९०।०१	६००००००
सशर्त अनुदान	३५०००००	३११७८००	४०,०००००
बिशेष अनुदान	२००,०००	१५,३३२८	५००,०००
समपुरक अनुदान			
जम्मा	७१५३०००।-	६६५२२३२।०१	१०७७३०००।-

८.१.५ गाउँपालिकाको अचल सम्पत्ति

८.२ सेवा सुविधा संचालन र व्यवस्थापन

८.२.१ उपलब्ध सेवा सुविधाको प्रकार

८.३ संस्थागत सम्बन्ध र नागरिक संगठन

८.३.१ गाउँपालिका भित्रका नागरिक सचेतना केन्द्र, नागरिक मंच र टोल विकास संस्था सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	समूहमा आवद्ध परिवार र सदस्य संख्या बिवरण							बचत रकम	लगानी रकम	लगानीको मुख्य क्षेत्र
	सदस्य संख्या			समेटेको परिवार संख्या						
	महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाती	अन्य	जम्मा			

१	३०	२६	५६	१३	५	३८	५६	२००००	१२०००	कृषि, पशुपालन
१	१८	७	२५	१८	०	५	२३	२००००	२००००	पशुपालन
२	३०	०	३०	३०	०	०	३०		१०००००	कृषि
३	२५	०	२५	१८	०	७	२५	२६५०००	२६५०००	पसुपालन
३	२५	०	२५	१७	०	८	२५	६४०००	६४०००	पसुपालन
६	५	१०	१५	२	०	०	१५			

८.३.२ परम्परागत समुह तथा समुदायमा आधारित संस्था विवरण

समूह संख्या	वडा नं.	समूहमा आवद्ध परिवार र सदस्य संख्या बिवरण							बचत रकम	लगानी रकम	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार संख्या						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाती	अन्य	जम्मा			
१५	१	२७१६	०	२७१६	८०	५३	२२४	३५७	३५७०००	३५७०००	आयआर्जन
७	२	३०१	०	३०१	७६	९५	११४	३०१	५७३०००	२३२०००	मातृशिशु स्वास्थ्य
१४	३	४४०	०	४४०	७७	२२	३०६	४१५	७२४६८८	७२४६८८	कृषि
२	४	३५	३७								
४	५	५०	५०	१००							
४	६	२४१	२७	२४१	२५	२६	१२५	१५०			

८.३.३ विषयगत समूह तथा संस्था (कृषि, पशुपालन, उद्यम विकास, बचत) सम्बन्धी विवरण

समूह संख्या	वडा नं.	समूहमा आवद्ध परिवार र सदस्य संख्या बिवरण							बचत रकम	लगानी रकम	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार संख्या						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाती	अन्य	जम्मा			
१४	१	१९१	१०४	२९५	५८	४६	१९१	२९५	२६५०००	३०१०००	कृषि, ब्यापार
३	२	३९	३१	६०	५३	३३	९	७८	६५०००	४६००००	पशुपालन
७	३	९०	८२	१७२	१७	२५	१३०	१७२	११३७७३५	११९९१३५	पसल
अन्य वडाहरुको विवरण प्राप्त नभएको ।											

८.३.४ सामुदायिक मेलमिलाप सम्बन्धी समिति सम्बन्धी विवरण

८.३.५ गैसस तथा अगैससको विवरण र वार्षिक बजेट

गैससको नाम र ठेगाना	समेटेको क्षेत्र	वार्षिक बजेट (रु.)	विषयगत क्षेत्र	जनशक्ति संख्या	सहयोगी विकास साझेदारको नाम
ISDS	जोरायल ४		कृषी पसुपालन	१	गरीवनिवारण कोष
समान पहुँच बिकास केन्द्र (सिड) नेपाल,	शुसासन र स्वास्थ्य	३५,६३६९९/-			यु.एम.एन

डोटी					
छतिवन सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	२ वडा	१लाख	शिक्षा	१ जना	जि.स.स
गरिवी निवारण केष	गडसेरा गा.वि.स भरी	१४०००	गरिवी उल्थान	२	विश्व बैकं
सुआहारा	गडसेरा गा.वि.स भरी	५०००००	वल स्याहर सरसफाई	२	USAID
अपाङ्ग सेवा संघ	जोरायल ४		अपाङता	१	**UMN**
सोर्स नेपाल	जोरायल ४		स्वास्थ्य	२	**USAID**
सिड नेपाल	जोरायल ४	२०००००	शुसासन स्वस्थ्य		UMN
सु आहारा	जोरायल ४		पोषण		
अपाङग सेवा	जोरायल ४				
युनीसेफ	जोरायल ४				
अनुकुलन	जोरायल ४				RCDSC

८.४ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली

८.४ .१ गाउँपालिकाका ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरु

८.४ .२ गाउँपालिकाले संचालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु

८.४ .५ गाउँकार्यपालिका कार्यालयमा हाल कार्यरत कर्मचारी

अनुसूचीहरु

१. गाउँसभा र गाउँकार्यपालिका पदाधिकारीको विवरण

२. सेवा प्रदायक सरकारी कार्यालयहरु तथा प्रमुखहरुको सम्पर्क विवरण

३. गैरसरकारी संघसंस्थाहरुको सम्पर्क विवरण

४.वित्तीय संघसंस्थाहरुको सम्पर्क विवरण

६. गाउँ तथा नगरपालिकाको वडा सिमाना सहितको नक्शा

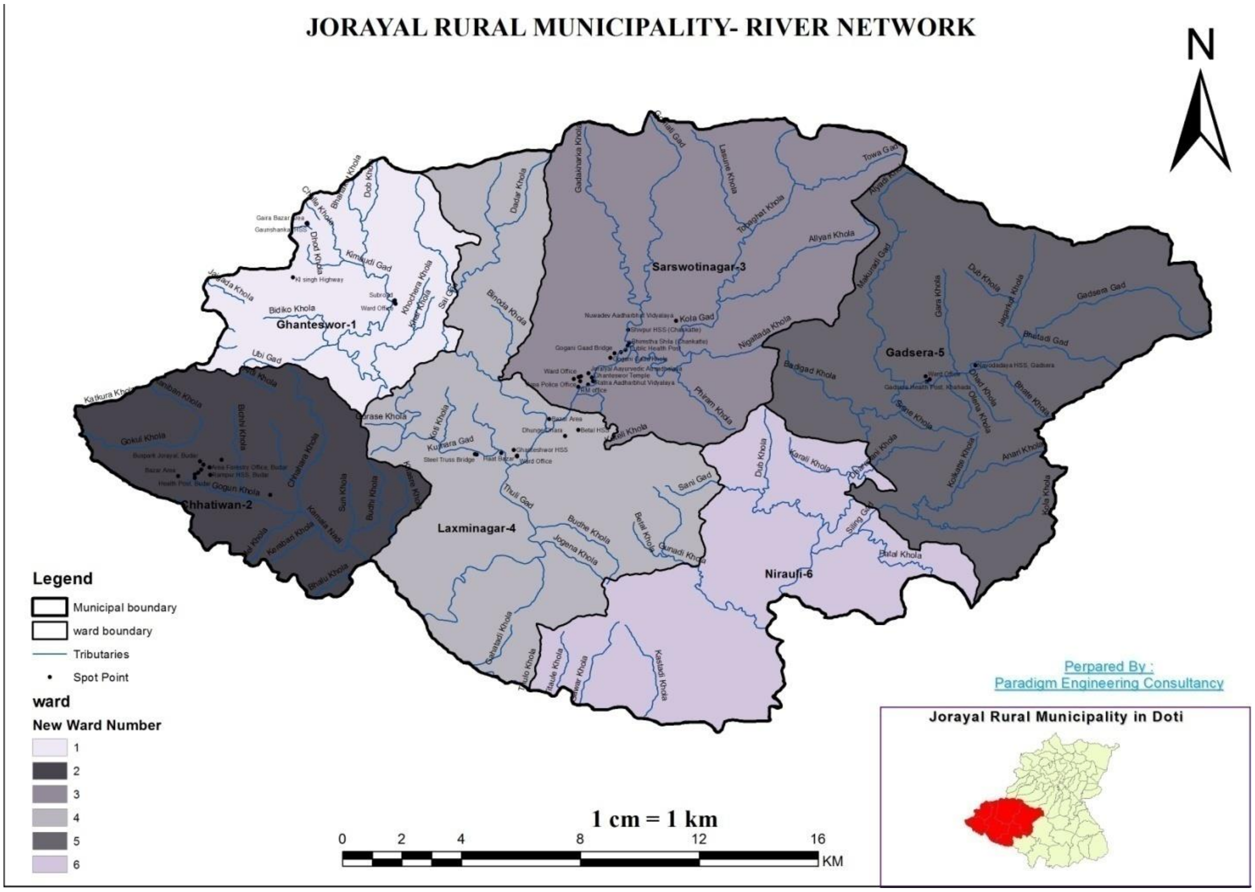

६. आपतकालीन सेवा प्रदायक सम्पर्क विवरण

७. आ.व.२०७५/०७६ को बजेट विवरण

GIS Information

0	1766	1488.328735	3226019	188599	Navodadaya HSS, Gadsera
1	1767	1367.428955	3225580	187238	Mahendra HSS, Khahada
2	1768	1362.196655	3225507	187152	Gadsera Health Post, Khahada
3	1769	1358.635986	3225687	187120	Ward Office
4	1737	1129.290527	3223336	175007	Ward Office
5	1738	1130.068604	3223350	175002	Health Post
6	1739	1129.869995	3223363	175013	Community Learning Center
7	1740	1171.649536	3223548	174918	Ghanteshwor HSS
8	1741	1098.689087	3224563	175992	Bazar Area
9	1742	1363.755981	3224168	176835	Betal HSS
10	1743	1219.207886	3223984	176439	Dhunge Dhara
11	1744	1098.431641	3223462	174542	Haat Bazar
12	1745	1108.364502	3223448	173762	Steel Truss Bridge
13	1746	1111.210327	3223435	173826	DhanRaj Aadharbhut vidyalaya
14	1747	1202.144287	3222252	167699	
15	1748	1344.11145	3222977	165942	Rampur HSS, Budar
16	1749	1320.458618	3223228	165926	Area Forestry Office, Budar
17	1750	1342.158081	3223319	165752	KI Singh Highway, Budar
18	1751	1340.780151	3223159	165688	Road Dedpartmrnt, Budar
19	1752	1341.615356	3223442	165656	Buspark Jorayal, Budar
20	1753	1366.67749	3223001	165488	Ward Office
21	1754	1366.508301	3222890	165481	Health Post, Budar
22	1755	1365.572266	3223060	165591	Area Police Office, Budar
23	1756	1331.723633	3223465	166296	Su. Pa.. Reginal Police Training Centre
24	1757	1357.438721	3222968	164996	Bazar Area
25	1758	1601.187622	3228592	171554	Ward Office
26	1759	1602.932495	3228549	171577	Ghanteshwor Health Post
27	1760	1602.890259	3228659	171536	Ghanteshwor Aadharbhut vidyalaya
28	1761	1597.25415	3228666	171552	Subroad
29	1762	1837.169922	3229530	168576	KI singh Highway
30	1763	1881.481323	3231345	169045	POlice Post Ghanteshwor
31	1764	1880.969971	3231324	169031	Gaira Bazar Area
32	1765	1875.144165	3231306	169064	Gaurishankar HSS
33	1717	1106.335815	3225615	176882	Municipality office
34	1718	1108.286987	3225890	176752	Area Police Office
35	1719	1109.026978	3225945	176904	Ward Office
36	1720	1109.692017	3225810	176935	LIvestock Office
37	1721	1111.119995	3225686	177167	Agriculture Devt. Branch
38	1722	1111.193115	3225968	176971	Area Forestry Office
39	1723	1111.430176	3225923	177292	Ghanteswor Temple
40	1724	1111.934448	3225796	177316	Ratna Aadharbhut Vidyalaya
41	1725	1113.272217	3226062	177190	Joralyal Aayurvedic Ausadhalaya

42	1726	1130.952637	3226558	177853	Gogani Gaad Khola
43	1727	1139.437622	3226709	177984	Gogani Gaad Bridge
44	1728	1140.327759	3226742	178164	Shivamandir (Chankatte)
45	1729	1147.727539	3226823	178302	Bus Station Chankatte
46	1730	1157.42688	3227050	178427	Bhimstha Shila (Chankatte)
47	1731	1168.723511	3226955	178371	Public Health Post
48	1732	1204.884277	3227493	178400	Shivpur HSS (Chankatte)
49	1733	1373.670044	3227747	179818	Nuwadev Aadharbhut Vidyalaya
50		1875.144165	3219676	183356	Ward Office, Khasare
51		1106.335815	3220422	182861	Raghunath HSS, Nirauli
52		1108.286987	3219445	181392	Health Post, Khasare